

ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

**ΙΗ΄ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ**

Υπό την αιγίδα του Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου
ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΧΑΙΡΙΔΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
- Εισηγητές - Περιλήψεις ανακοινώσεων
- Βιογραφικά σημειώματα

ΡΟΔΟΣ
4 – 7 Ιουλίου 2013

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΙΗ΄ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Γιάννης Μαχαιρίδης
Περιφερειάρχης Νοτίου Αιγαίου

Στάθης Κουσουρνάς
Δήμαρχος Ρόδου

Φώτης Χατζηδιάκος
Αντιπεριφερειάρχης Δωδεκανήσου

Ειρήνη Σβόνου
Υπεύθυνη για τα Πολιτιστικά Δωδεκανήσου
της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Σάββας Διακοσταματίου
Αντιδήμαρχος Ρόδου για θέματα Πολιτισμού

Μιλτιάδης Λογοθέτης
Επίτιμος Πρόεδρος Σ.Γ.Τ.Δ.

Κωνσταντίνος Μηνάς
Επίτιμος Πρόεδρος Σ.Γ.Τ.Δ.

Νίκος Νικολάου
Επίτιμος Πρόεδρος Σ.Γ.Τ.Δ.

ΙΗ΄ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ
Ρόδος, 3 - 7 Ιουλίου 2013

Κυρίες και κύριοι Σύεδροι,

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου σας καλωσορίζει στο ΙΗ΄ Πολιτιστικό Συμπόσιο Δωδεκανήσου, που πραγματοποιείται στη Ρόδο.

Τα Πολιτιστικά μας Συμπόσια, που ξεκίνησαν από τη Ρόδο το 1978, έχουν ήδη διανύσει μια μακρά, αδιάλειπτη κι ευδόκιμη πορεία 35 ετών, για να φτάσουμε στη σημερινό μας Συμπόσιο. Θυμίζουμε ότι τα δυο πρώτα Συμπόσια πραγματοποιήθηκαν στη Ρόδο το 1978 και 1981. Κι αποφασίστηκε στη συνέχεια να πραγματοποιείται το Συμπόσιο ανά διετία σε ένα, διαφορετικό κάθε φορά, νησί της Δωδεκανήσου. Θα ήταν μια ευκαιρία για τους ερευνητές, Δωδεκανησίους και φίλους της Δωδεκανήσου, να γνωρίσουν τον γεωφυσικά πολυδιασπασμένο και πολιτιστικά πολύμορφο δωδεκανησιακό χώρο και να καταπιαστούν με την ιστορία, τον πολιτισμό, αλλά και τα σύγχρονα προβλήματα των νησιών μας. Το 1983 το Συμπόσιο πραγματοποιήθηκε στην Κάλυμνο, το 1985 στη Σύμη, το 1987 στη Νίσυρο, το 1989 στη Λέρο, το 1991 στην Πάτμο, το 1993 στην Κάρπαθο, το 1995 στην Κάσο, το 1997 στην Κω, το 1999 στην Αστυπάλαια, το 2001 στην Τήλο, το 2003 στους Λειψούς, το 2005 στη Χάλκη και το 2007 ολοκληρώθηκε ο κύκλος των νησιών με το Συμπόσιο στο Καστελόριζο. Το 2009 το Συμπόσιο πραγματοποιήθηκε στον Πειραιά, αφιερωμένο στους Δωδεκανησίους της Διασποράς, και το 2011 στη Ρόδο, εγκαινιάζοντας μια νέα εκκίνηση για έρευνα και πνευματική δημιουργία από την πρωτεύουσα της Δωδεκανήσου και έδρα της Στέγης.

Από την πλούσια επιστημονική ύλη που συγκεντρώθηκε σ' αυτά τα Συμπόσια, προέκυψαν οι 25 τόμοι των «Δωδεκανησιακών Χρονικών». Εκατοντάδες πρωτότυπες επιστημονικές ανακοινώσεις παρατίθενται στις σελίδες, καθιερώνοντας τα Δ.Χρ. ως ένα έγκυρο περιοδικό διεπιστημονικής ύλης κι ως ένα πολύτιμο βοηθό για τους ερευνητές.

Κατά τις εργασίες του προηγούμενου Συμποσίου είχαμε διατυπώσει την πρόθεσή μας να πραγματοποιήσουμε το ΙΗ΄ Συμπόσιο (2013) στην Ερμούπολη με ειδική θεματολογία τις σχέσεις Δωδεκανήσων - Κυκλάδων δια μέσου των αιώνων. Θα ήταν μια αρχή για να πραγματοποιήσουμε στα επόμενα χρόνια ανάλογα Συμπόσια στην Κρήτη, τη Σάμο, την Κύπρο και να ερευνήσουμε τις ιδιαίτερες ιστορικές και πολιτισμικές σχέσεις που μας συνδέουν με τους γειτονικούς μας ελληνικούς τόπους. Στη συνέχεια, όμως, ανέκυψαν ανυπέρβλητες δυσκολίες, ιδίως οι οικονομικές, αλλά και οι συγκοινωνιακές και το Δ.Σ. απε-

φάσισε να πραγματοποιηθεί και το ΙΗ΄ Συμπόσιο στη Ρόδο, αναβάλλοντας το Συμπόσιο στις Κυκλάδες για ευνοϊκότερους καιρούς.

Το παρόν Συμπόσιο είναι αφιερωμένο στα 100 χρόνια από τότε που ο όρος «Δωδεκάνησος» με τη σημερινή του γεωγραφική κάλυψη χρησιμοποιήθηκε και καθιερώθηκε επίσημα τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η παράδοση που έχει δημιουργηθεί με τα προηγούμενα 17 επιτυχημένα Συμπόσια, η οργανωτική πείρα που αποκτήσαμε απ' αυτά, η συμμετοχή τόσων εκλεκτών εισηγητών στο παρόν Συμπόσιο καθώς η ποικιλία των θεμάτων που δηλώθηκαν, θεμάτων που αγκαλιάζουν την ιστορία, την αρχαιολογία, τη λαογραφία, τη γλωσσολογία, τη γραμματολογία, τις τέχνες, το περιβάλλον και την ανάπτυξη του δωδεκανησιακού χώρου, εγγυώνται ότι και το ΙΗ΄ Συμπόσιο θα έχει την ίδια επιτυχία με τα προηγούμενα.

Ευχαριστούμε θερμά: Την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και ιδιαίτερα τον περιφερειάρχη κ. Γιάννη Μαχαιρίδη, τον αντιπεριφερειάρχη κ. Φ. Χατζηδιάκο και την Υπεύθυνη Πολιτιστικών Δωδεκανήσου κ. Ε. Σβύνου, που στηρίζουν το έργο της Στέγης, ιδίως σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση των εκδόσεων.

Το Δήμο Ρόδου για τη στήριξη του έργου μας, ιδίως για τη παραχώρηση των χώρων όπου στεγάζονται τα Γραφεία και φυλάσσονται τα βιβλία μας.

Το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου για την παραχώρηση της αίθουσας «Γ. Καραγιάννης», όπου θα διεξαχθούν οι εργασίες του Συνεδρίου μας.

Τα καταστήματα ΘΕΡΜΑΙ και SWEDCO CAFE, που προσφέρουν τα αναμυκτικά που θα δοθούν στους συνέδρους.

Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τους εισηγητές του Συνεδρίου, οι οποίοι ανταποκρινόμενοι στο πνευματικό κάλεσμα που απευθύνει η Στέγη στους ανθρώπους των Γραμμάτων και των Τεχνών, έρχονται να συνεισφέρουν τον καρπό του πνευματικού τους μόχθου, πλουτίζοντας έτσι με ένα ανεκτίμητο πλούτο πρωτότυπης επιστημονικής ύλης τις γνώσεις μας για τα Δωδεκάνησα.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Μανόλης Μακρής, Πρόεδρος
Γιάννης Παπαχριστοδούλου, Αντιπρόεδρος
Χαρά Κοσεγιάν, Γενική Γραμματέας
Νίκος Κωνσταντινίδης – Ταμίας
Χρυσούλα Ζουμπά
Τίτσα Πιπίνου
Αριστείδης Μιαούλης

ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ
ΙΗ΄ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ
Ρόδος 4 – 7 Ιουλίου 2013

(Αίθουσα «Γ. Καραγιάννης» Εμπορικού Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Πέμπτη, 4 Ιουλίου 2013
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

Πρόεδρος, Χαρά Κοσεγιάν, Γ. Γραμματέας Σ.Γ.Τ.Δ.
σχολική σύμβουλος φιλολόγων Δωδεκανήσου, λογοτέχνης

- 18.30 – 19.00** Υποδοχή Συνέδρων
19.00 - 20.00 Έναρξη - Χαιρετισμοί
20.00 – 20.15 **Κωνσταντίνος Μπερτζουάνης**, αρχιτέκτονας
Χερσαίο και θαλάσσιο απόθεμα - Προσέγγιση αξιοποίησης στους «θησαυρούς» - Ευκαιρίες περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και επενδύσεων.
- 20.15 – 20.30** **Τίτσα Πιπίνου**, συγγραφέας
Τρόποι οικονομίας και οικολογίας λόγω φτώχειας στα νησιά μας
- 20.30 – 20.45** **Κατερίνα Μανούσου – Ντέλλα**, αρχιτέκτων ιστορικών μνημείων
Η διαχείριση των «αρχαίων» κατά την ιστορική εξέλιξη της πόλης της Ρόδου. Αρχαιολογικά τεκμήρια και σύγχρονες πρακτικές
- 20.45 – 21.00** **Gordana Blagojevic**, Δρ Εθνολογίας και Ανθρωπολογίας, Ερευνήτρια στο Εθνογραφικό Ινστιτούτο της Σερβικής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών
Η δημιουργία της εικόνας για τον άλλο μέσω της ποίησης: τα Δωδεκάνησα στο έργο του Σέρβου ποιητή Μπόζινταρ Μιλιντράγκοβιτς

Παρασκευή, 5 Ιουλίου 2013
ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Μηνέττος,
επίτιμος σχολικός σύμβουλος Δημ. Εκπαίδευσης και αντιπρόεδρος Ανα-
γνωστηρίου Καλύμνου «Αι Μούσαι»

- 09.30 – 09.45 Σταύρος Παπαδόπουλος,** εκπαιδευτικός, Δρ Ιστορίας της Εκπαίδευσης
Οικονομική κατάσταση, επαγγελματικό κύρος και κοινωνική θέση των δασκάλων στη Ρόδο κατά την πρώτη εικοσαετία του 20^{ου} αιώνα (1900-1920).
- 09.45 – 10.00 Μάνος Αναστασιάδης,** ζωγράφος, δάσκαλος τέχνης, δρ Παν. Αιγαίου
Ο νησιωτικός χώρος του Αιγαίου και η εικαστική δημιουργία: Η τέχνη ως διαχρονικός εκφραστής του νησιωτικού χωρόχρονου.
- 10.00 – 10.15 Γιάννης Πατέλλης,** επίτιμος Πρόεδρος Αναγνωστηρίου Καλύμνου «Αι Μούσαι» - συγγραφέας
Σακελλάρης Γαλουζής, ένας μεγάλος αλλά άγνωστος Καλύμνιος γλύπτης.
- 10.15 – 10.30 Γεώργιος Χατζηθεοδώρου,** μουσικολόγος, συντ. εκπαιδευτικός
Γεώργιος Μιχ. Πολιτάρχης – Ένας λογοτέχνης καλυμνιακής καταγωγής
- 10.30 – 10.45 Μαρία Ανδρουλάκη,** Ερευνήτρια – μουσικολόγος Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών.
Έλα, Παναγιά, και σώσε, νου και λογισμό μου δώσε: Μνήμη, τραγούδι, μελωδία (σκοπός).
- 10.45 – 11.00 Βασίλης Γεργατσούλης,** Εκπαιδευτικός, Δρ Λαογραφίας Παν/μίου Αθηνών
Παροχή τεκμηρίων για την αλήθεια των μυθικών εξιστορήσεων: Το παράδειγμα των Καρπάθιων αφηγητών θρύλων.
- 11.00 – 11.15 Δ Ι Α Λ Ε Ι Μ Μ Α**

Πρόεδρος: Μαρία Ανδρουλάκη

Ερευνήτρια – μουσικολόγος Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών.

11.15 – 11.30 Κώστας Σκανδαλίδης, συνταξιούχος τραπεζικός, συγγραφέας
Τα Δωδεκάνησα στην ποίηση του Καβάφη και οι Δωδεκανήσιοι φίλοι του.

11.30 – 11.45 Βενετία Σκευοφύλακα, μουσικός
Γιώργος Θέμελης, ο διάσημος τυφλός πιανίστας από τη Λέρο

11.45 – 12.00 Νικόλαος Φαρμακίδης, πολιτικός μηχανικός
Ο Κωνσταντίνος Σιμωνίδης, ένας αιρετικός διανοούμενος

12.00 – 12.15 Κωνσταντίνος Μηνέττος, επίτιμος σχολικός σύμβουλος Δημ. Εκπαίδευσης και αντιπρόεδρος Αναγνωστηρίου Καλύμνου «Αι Μούσαι»
Ο κοιμητηριακός ναός της Αγίας Αναστασίας της Ρωμαίας στο Γεννάδι της Ρόδου.

12.15 – 12.30 Άννα Σακαρέλλου, κοινωνική ανθρωπολόγος - μουσικός
Ιστορίες πρόσληψης της μουσικής και έκφρασης της μουσικότητας στην παραδοσιακή κοινωνία της Ρόδου

12.30 – 12.45 Μαρία Παπανικολάου, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών
Η διαμόρφωση της Δωδεκανησιακής ταυτότητας των Δωδεκανησίων της Αθήνας και του Πειραιά. Το Παράδειγμα του Συλλόγου «Δωδεκανησιακόν Σχολείον», Αθήνα, Πειραιάς, 1937-1940

12.45 – 13.00 Ειρήνη Θεοδώρου, λαϊκή ποιήτρια
Το έθιμο της κούπας στη Νίσυρο

13.00 – 13.30 ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Παρασκευή, 5 Ιουλίου 2013
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

Πρόεδρος: Λουκία Ορφανού
φιλόλογος, διευθύντρια στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου

- 18.30 - 18.45 Σταματία Αναστασιάδη**, εκπαιδευτικός, δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου
Η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης στην εκπαιδευτική διαδικασία (Μεταφορά εμπειρίας από σχολεία της πόλης της Ρόδου).
- 18.45 - 19.00 Βαρβάρα Γαλανού**, εκπαιδευτικός
Συνεισηγητές: 1. **Αναστάσιος Κουντούρης**, φιλόλογος 2. **Καλλιόπη Κουντούρη**, φιλόλογος, 3. **Ιωάννης Σταυρόπουλος του Δ.**, αρχιτέκτονας – συντηρητής
Εκπαιδευτικό μονοπάτι σε νεοκλασικά κτήρια της πόλης Πόθιας Καλύμνου για παιδιά 5^{ης} και 6^{ης} Δημοτικού.
- 19.00 - 19.15 Ευαγγελία Μουλά**, φιλόλογος
Συνεισηγήτρια: **Κατερίνα Παντελιού**, φιλόλογος
Ντοκιμαντέρ «Ιταλοκρατία: καλά... εσύ ξέχασες ναρίς». Μαθητικοί πειραματισμοί σε ιστορικές διαδρομές και τις κοινωνικές προεκτάσεις τους.
- 19.15 - 19.30 Άγγελος Αφρουδάκης**, Ερευνητής Α΄, υπεύθυνος του Αρχείου Τοπωνυμίων του Κέντρου Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων – Ι.Λ.Ν.Ε. της Ακαδημίας Αθηνών.
Παρατηρήσεις στο τοπωνυμικό της Δωδεκανήσου (με έμφαση στη μεταφορική χρήση των λέξεων).
- 19.30 – 19.45 Χρυσούλα Καραντζή**, ερευνήτρια Κέντρου Ερεύνης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών.
Το ιδίωμα της Ρόδου με βάση αρχαιακό υλικό του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών (LANE).
- 19.45 – 20.00 Μαγδαληνή Κ. Κωνσταντινίδου**, δρ Γλωσσολογίας
Το γλωσσικό ιδίωμα των Λειψών – Συμβολή στη μελέτη της δωδεκανησιακής ελληνικής .
- 20.00 – 20.15 Δ Ι Α Λ Ε Ι Μ Μ Α**

Πρόεδρος: Ευαγγελία Μουλά, φιλόλογος

- 20.15 – 20.30 Λουκία Ορφανού, φιλόλογος, διευθύντρια στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου**
Συνεισηγήτρια: **Μέλπα Μαυριδή, φιλόλογος, καθηγήτρια στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου.**
Η υλοποίηση ενός σχεδίου ερευνητικής εργασίας / project τοπικής ιστορίας στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου σε συνεργασία με το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού και το Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων Β/θμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσου.
- 20.30 – 20.45 Δημήτριος Τυρίκος, Φιλόλογος**
Η διπλωματική κονίστρα στην Ευρώπη κατά την πολιορκία της Ρόδου το 1522.
- 20.45 – 21.00 Θεοδόσης Διακογιάννης, ποιητής**
Μια επιστολή του Γάλλου περιηγητή Baptistin Roujoulat
- 21.00 – 21.15 Αμάντα Φωσκόλου – Κουτελάκη, φιλόλογος**
Το Λεύκωμα της Ρόδου του duca d' Istria
- 21.15 – 21.30 Ευαγγέλος Πανταζής, δρ ιστορίας, δικηγόρος**
Καλόγεροι και Δάσκαλοι στα βράχια του Αιγαίου. - Πώς προέκυψε το όνομα των βραχονησίδων «Καλόγηρος»;
- 21.30 – 21.45 Μιλτιάδης Λογοθέτης, δρ. οικονομολόγος, επίτιμος Πρόεδρος Σ.Γ.Τ.Δ.**
Οι κοινοτικοί θεσμοί στα Δωδεκάνησα κατά τα χρόνια της δουλείας (1522-1947).
- 21.45 – 22.00 John Robert Barnes, PhD**
The Collection in The Hafiz Ahmed Ağa Library in the Old Town of Rhodes

Σάββατο, 6 Ιουλίου 2013
ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

Πρόεδρος: *Ειρήνη Νικολακοπούλου*, αρχαιολόγος

- 09.30 – 09.45** **Ελένη Κ. Φαρμακίδου**, αρχαιολόγος
Η συλλογή αρχαίων ελληνικών και ρωμαϊκών νομισμάτων στο Αρχαιολογικό Μουσείο Σύμης
- 09.45 – 10.00** **Νίκος Χριστοδουλίδης**, αρχαιολόγος
Συστήματα ύδρευσης και αποχέτευσης στην αρχαία πόλη της Ρόδου.
- 10.00 – 10.15** **Αγγελική Στρατικοπούλου**, αρχιτέκτων μηχανικός
Συνεισηγητές: 1. **Δημήτρης Πικιώνης**, πολιτικός μηχανικός 2. **Αγγελική Γιαννικουρή**, αρχαιολόγος
Αποκατάσταση και ανάδειξη του Νοτιοδυτικού Προμαχώνα των Μεσαιωνικών Οχυρώσεων της πόλεως Κω
- 10.15 – 10.30** **Μαρία Μιχαλάκη – Κόλλια**, αρχαιολόγος
Ερμηνεύοντας τους 3000 εγχυτρισμούς νεογέννητων από την Αστυπάλεια και τη σχέση τους με την αρχαία κοινωνία.
- 10.30 – 10.45** **Φωτεινή Ζερβάκη**, αρχαιολόγος
Ενεπίγραφος βωμός της ελληνιστικής περιόδου και η εβραϊκή παρουσία στην αρχαία Ρόδο.
- 10.45 – 11.00** **Βασιλική Μαχαίρα**, αρχαιολόγος, Δευθύντρια Ερευνών Κέντρου Ερεύνης της Αρχαιότητας της Ακαδημίας Αθηνών.
Η ακτινοβολία της ροδιακής ελληνιστικής πλαστικής έως τα πρώιμα αυτοκρατορικά χρόνια
- 11.00 – 11.15** **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

Πρόεδρος: Γιάννης Παπαχριστοδούλου,
δρ αρχαιολόγος, τ. Έφορος Αρχαιοτήτων Ρόδου, συνταξιούχος

- 11.15 – 11.30 Παύλος Τριανταφυλλίδης,** δρ αρχαιολόγος
Το παρροδιακό ιερό του Αταβυρίου Διός στον ορεινό όγκο Αταβύρου ν. Ρόδου
- 11.30 – 11.45 Μανόλης Στεφανάκης,** επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου
Παρατηρήσεις στη νομισματοκοπία των αρχαίων πόλεων της Ρόδου. Εικονογραφικές επιρροές και σχέσεις.
- 11.45 – 12.00 Ευτυχία Μανουσάκη,** αρχαιολόγος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια
Η επίδραση του περιβάλλοντος στη διατήρηση των αρχαιολογικών χώρων. Η περίπτωση της Κυμισάλας στη Ρόδο
- 12.00 - 12.15 Αγγελική Μάρκου,** αρχιτέκτων μηχανικός
Συνεισηγήτρια: **Μαρία Πίκουλα,** πολιτικός μηχανικός
Παραμορφώσεις στο δυτικό οπίσθιο τοίχο της ελληνιστικής στοάς Ακρόπολης Λίνδου: Αίτια και αντιμετώπιση.
- 12.15 – 12.30 Φανή Σέρογλου,** αρχαιολόγος
Συνεισηγήτριες: 1. **Ειρήνη Νικολακοπούλου,** αρχαιολόγος, 2. **Χαρίκλεια Παλαμιδά,** αρχαιολόγος
Η Βιβλιοθήκη του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαιακών Σπουδών: Παρελθόν και Μέλλον
- 12.30 – 12.45 Ελένη Παπαβασιλείου,** αρχαιολόγος
Αρχαιολογικά εκθέματα - ταξιδευτές από τα Δωδεκάνησα
- 12.45 – 13.15 ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ.**

Σάββατο, 6 Ιουλίου 2013
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

Πρόεδρος: Παναγιώτα Ψαρρή, αρχαιολόγος.

- 18.30 – 18.45** **Μαρία Ζάννε Σιγάλα, Δρ. αρχαιολόγος – βυζαντινολόγος**
Τα εκκλησιάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της.
- 18.45 – 19.00** **Ιωάννης Βολανάκης, δρ. αρχαιολόγος, Έφορος Αρχαιοτήτων Ε.Τ.**
Ο Ναός του Προφήτου Αββακούμ στο Παραδείσι Ρόδου
- 19.00 – 19.15** **Χάρης Κουτελάκης, Δρ. Αρχαιολογίας, ιστορικός**
Χριστιανικές ελληνικές επιγραφές της Ρόδου
- 19.15 – 19.30** **Λάζαρος Κωνσταντινίδης, ζωγράφος, διδάκτωρ Καλών Τεχνών**
Η εικόνα του τροχού και της ουρανοδρόμου κλίμακος στην εκκλησία των Αγίων Γεωργίου, Κωνσταντίνου και Σώζοντος των Απορθενών στην χώρα της Πάτμου
- 19.30 – 19.45** **Μαρία – Χριστίνα Γεωργαλλή, δρ. αρχιτέκτων**
Οι κατοικίες νεοκλασικού ρυθμού της Λίνδου του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα ως δείγματα της σύζευξης της τοπικής με την λόγια αρχιτεκτονική παράδοση
- 19.45 – 20.00** **Μιχάλης Μαννάκης, ερευνητής**
Τα καμπαναριά της Ρόδου και η ιστορία τους
- 20.00 – 20.15** **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

Πρόεδρος: Μαρία Ζάννε Σιγάλα
δρ αρχαιολόγος - βυζαντινολόγος

- 20.15 – 20.30 Παναγιώτα Ψαρρή**, αρχαιολόγος
Συνεισηγητής: **Νικόλαος Ζαρίφης**, αρχιτέκτων
Αρχαιολογική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση του μοναστηριακού συγκροτήματος του Αρχαγγέλου Μιχαήλ του Ρουκουνιώτη στη Σύμη.
- 20.30 – 20.45 Δάφνη Ασλανίδη**, διπλωματούχος πολιτικός μηχανικός Ε.Μ.Π.
Πυργόσπιτα της Λέρου
- 20.45 – 21.00 Ιουλία Παπαευτυχίου**, αρχιτέκτων μηχανικός, Διδάκτωρ Ε.Μ.Π.
Οι νερόμυλοι της Ρόδου. Μια πρώτη καταγραφή
- 21.00 – 21.15 Χρυσούλα Ζουμπά**, Περιβαλλοντολόγος
Η πρώτη κυρίαρχη πόλη της νήσου Κω - Η Κέφαλος, το όρος Ζηνί και η ανάδειξή του ως Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Πολιτισμού
- 21.15 – 21.30 Κατερίνα Μαρινάκη**, εκπαιδευτικός – δημοσιογράφος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια στον Τομέα Λαογραφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.
Σιφνιοί αγγειοπλάστες στα Δωδεκάνησα. Η περίπτωση του Μιχάλη Ψαρρή στην Αστυπάλεια.
- 21.30 – 21.45 Κώστας Αλεξ. Φαρμακίδης**, οδοντίατρος, ερευνητής
Συνεισηγήτρια: **Ελένη Κ. Φαρμακίδου**, αρχαιολόγος
Οι τοπικές ενδυμασίες στη Σύμη του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα.
- 21.45 – 22.00 Αριστείδης Μιαούλης**, δημοσιογράφος
Ο «Αγιασμός» της Αγιά Λεβιάς και οι Ζωσιμάδες

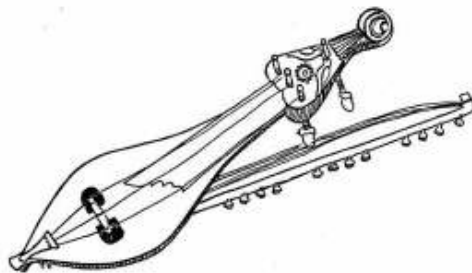
Κυριακή, 7 Ιουλίου 2011
ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

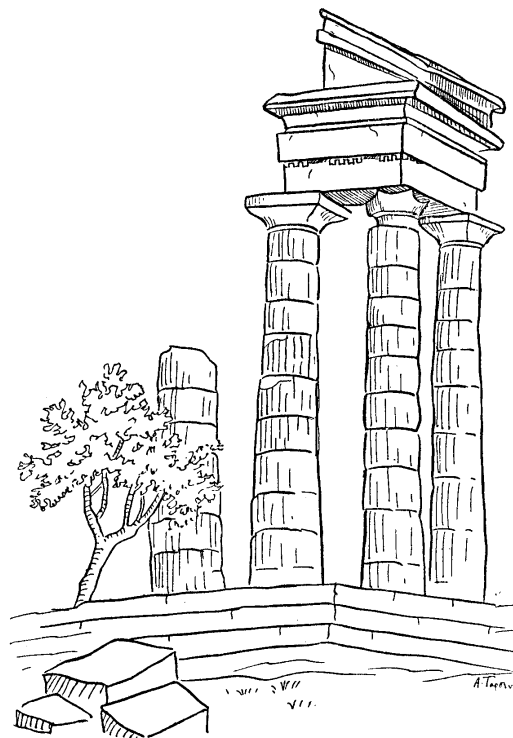
Πρόεδρος: Γιώργος Ντέλλας, αρχιτέκτων

- 09.30 – 09.45 Μαρία Γκασούκα**, κοινωνική λαογράφος, επίκουρη καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου.
Συνεισηγήτρια: **Ξανθίππη Φουλίδη**, φιλόλογος, υποψήφια διδάκτωρ
Αποκαλύπτοντας την ιστορία των γυναικών: Ανασύνθεση του γυναικείου παρελθόντος μέσω της ενήλικης μνήμης στις βιογραφίες ζωής γυναικών της Δωδεκανήσου.
- 09.45 – 10.00 Σοφία Χατζηδημητρίου – Παράσχου**, φιλόλογος – συγγραφέας, σχολική σύμβουλος φιλολόγων.
Οι πολλαπλές ταυτότητες της Δωδεκανήσιας Γυναίκας
- 10.00 – 10.15 Γιώργος Κατσαδώρας**, λαογράφος, λέκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου
Συνεισηγήτρια: **Χρυσάνθη Κόζα**, δασκάλα, υποψήφια διδάκτωρ
Η προφορική παράδοση των ευτράπελων διηγήσεων και παραλλαγές τους από τον Αρχάγγελο Ρόδου
- 10.15 – 10.30 Ελένη Ζαχαρίου – Μαμαλίγκα**, επ. Λυκειάρχης
Δημοτικά Τραγούδια από το Παραδείσι της Ρόδου
- 10.30 - 10.45 Μανώλης Κασσώτης**, μαθηματικός – συγγραφέας
«Προνομιούχα» Ναυτικά και Γεωργικά νησιά. Σύμη - Κάρπαθος
- 10.45 – 11.00 Βασίλης Χατζηβασιλείου**, δικηγόρος - ιστορικός
Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός και ο Κώος φιλικός Δημήτριος Γεωργίου Αλεξάκης
- 11.00 – 11.15 Νίκος Κωνσταντινίδης**, οικονομολόγος, κοινωνιολόγος, συγγραφέας
Το Ολοκαύτωμα της Κάσου
- 11.15 – 11.30 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

Πρόεδρος: Νίκος Νικολάου, επ. Πρόεδρος Σ.Γ.Τ.Δ.

- 11.30 – 11.45 Γιώργος Ντέλλας, δρ. αρχιτέκτων**
Η εκπαίδευση της Ρόδου κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας και κατά την Ιταλοκρατία μέσα από τους κώδικες των λογαριασμών των ενοριακών ναών.
- 11.45 – 12.00 Κωνσταντίνος Μηνάς, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αιγαίου**
Ιστορικά της Ολύμπου Καρπάθου
- 12.00 – 12.15 Βασιλική Χρυσανθοπούλου, κοινωνική ανθρωπολόγος, λέκτορας Πανεπιστημίου Αθηνών.**
Νέοι, παράδοση και αειφορία: Η περίπτωση του Συλλόγου Νέων Ολύμπου / Διαφανίου Καρπάθου
- 12.15 – 12.30 Ευαγγελία Παναή, καθηγήτρια ιταλικής φιλολογίας**
Αντληση νερού και άρδευση στην προβιομηχανική Ρόδο.
- 12.30 – 12.45 Γιώργος Κουμέντος, πρώην διευθυντής Ο.Α.Ε.Δ.**
Η επέκταση θεσμών κοινωνικής ασφάλισης στα Δωδεκάνησα μετά την απελευθέρωση των νησιών μας
- 12.45 – 13.00 Στέλιος Χριστοφυλάκης, αρχιτέκτονας – εικαστικός**
Ένα μνημείο για το Εθνικό Μέτωπο Πανδωδεκανησιακής Απελευθέρωσης
- 13.00 – 13.15 Μανόλης Μακρής, νομικός – συγγραφέας**
Σποράδες και Δωδεκάνησα
- 13.15 – 13.45 ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΙΗ΄ Πολιτιστικό Συμπόσιο Δωδεκανήσου
Ρόδος 2013

Εισηγητές

- *Περίληψεις ανακοινώσεων*
- *Βιογραφικά σημειώματα **

Αναστασιάδης Μάνος, ζωγράφος, δάσκαλος τέχνης, δρ Παν. Αιγαίου

Ο νησιωτικός χώρος του Αιγαίου και η εικαστική δημιουργία: Η τέχνη ως διαχρονικός εκφραστής του νησιωτικού χωρόχρονου.

Βιογραφικό

Γεννήθηκε στο Διαφάνι Καρπάθου το 1948 και από το 1972 είναι μόνιμος κάτοικος της πόλης της Ρόδου. Σπούδασε με υποτροφία στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ρόδου και συνέχισε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, όπου ανακηρύχθηκε διδάκτορας το 2005 με άριστα παμψηφεί, με εξειδίκευση πάνω στο θέμα της εικονογράφησης. Παράλληλα έκανε μακρόχρονες ελεύθερες θεωρητικές και πρακτικές σπουδές ζωγραφικής, κυρίως πάνω στους εκφραστικούς τρόπους και τις τεχνικές στη σύνθεση και ειδικές θεωρητικές μελέτες πάνω σε θέματα αισθητικής και εικαστικών τεχνών, σε αναφορά με την ελεύθερη και δημιουργική καλλιτεχνική έκφραση.

Ως δάσκαλος με μεγάλη διδακτική εμπειρία σε θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα, ιδιαίτερα σε σχέση με δημιουργικές μεθόδους διδασκαλίας, έχει διδάξει ζωγραφική και εικαστικές τέχνες στη Δημοτική Εκπαίδευση και ειδικά θέματα γύρω από την αισθητική, την εικονογράφηση και την εικαστική έκφραση των παιδιών στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Εκτός από τη ζωγραφική, στα εκφραστικά του μέσα ανήκουν ακόμη η χαρακτηριστική, η γλυπτική και η φωτογραφία. Έχει ασχοληθεί με την έρευνα και το κριτικό δοκίμιο, πρωτίστως σε θέματα τέχνης και σε άλλα γενικότερα θέματα πολιτισμού, έχει όμως επίσης εκφραστεί και με την ποίηση, την οποία ενσωματώνει συχνά στο έργο του. Ιδιαίτερα, η ενασχόληση του με τη φωτογραφία υπήρξε σοβαρή και διαχρονική, είτε με τρόπο αυτόνομο είτε σε συνδυασμό με τη ζωγραφική και την ψηφιακή τεχνολογία.

Στον τομέα της εικονογράφησης επελέγη από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και εικονογράφησε το εγχειρίδιο των ΤΕΕ «Ιστορία της ενδυμασίας» (2005).

Πήρε μέρος με ανακοινώσεις του σε διάφορα συνέδρια, επιμελήθηκε εκδόσεις

---

* Οι περίληψεις των ανακοινώσεων και τα βιογραφικά σημειώματα συντάχθηκαν από τους εισηγητές.

με καλλιτεχνικό περιεχόμενο και υπήρξε επιτελικό στέλεχος σε πολιτιστικούς φορείς και οργανισμούς. Μέχρι τώρα παρουσίασε το έργο του σε πολλές ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ενώ έργα του υπάρχουν σε διάφορες δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές (Μουσείο Μπενάκη, Μουσείο Νεοελληνικής Τέχνης Δήμου Ροδίων κ.ά.). Το πρώτο κανάλι της Γερμανικής Τηλεόρασης, σε πρόγραμμά του για την Ελλάδα υπό τον πανεπιστημιακό Dr Klaus Callas, που αναμεταδόθηκε από την Αγγλική τηλεόραση (1996-2003) έχει αναφερθεί στο πρόσωπο και το έργο του, το οποίο έχει δεχθεί επίσης ευνοϊκά σχόλια από αρκετούς κριτικούς και ιστορικούς τέχνης, όπως ο Χρυσάνθος Χρήστου κ.ά. Σ' αυτό, άλλα από τα θέματά του αναφέρονται στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο, ως βιωματικούς, φυσικούς, ιστορικούς και πολιτισμικούς χώρους και άλλα στο χώρο της φαντασίας, έχοντας πάντα στο επίκεντρό του την ανθρώπινη μορφή, ενώ πολλά από τα σύγχρονα και διαχρονικά προβλήματα του κόσμου μας και της ανθρώπινης παρουσίας σ' αυτόν το διαπερνούν με πολλούς τρόπους. Το έργο του στην εξέλιξή του χαρακτηρίζεται από ένα ευρύ φάσμα αναζητήσεων και πραγματώσεων και από μια μεγάλη ποικιλία ως προς το θεματολόγιο, τις τεχνικές και τις μορφές που χρησιμοποιεί. Πίσω από την πρακτική αυτή βρίσκεται η βασική του αρχή ότι δεν πρέπει να υπάρχει τέλος στις αναζητήσεις ενός αληθινού δημιουργού και ότι στην πορεία του οι κατακτήσεις του δεν πρέπει να του παγιώνουν στερεότυπα, με τρόπους που να τελματώνουν τη δημιουργική και ζωντανή του έκφραση.

Έχει επηρεαστεί τόσο από συγκεκριμένους ζωγράφους, κινήματα και κατεύξεις του μοντερνισμού και της σύγχρονης τέχνης, όσο και από μερικά στοιχεία της παράδοσης με διαχρονική αλήθεια και εκφραστική λειτουργία. Οι αναζητήσεις στην πορεία του έργου του έχουν οδηγήσει σε μια έκφραση πολυεπίπεδη, που εκτείνεται από τις ρεαλιστικές στις υπερρεαλιστικές μορφές και από την περιγραφικότητα στην αφαίρεση, ενσωματώνοντας στοιχεία από τον κόσμο των συμβόλων, τους μύθους, τον κόσμο της φαντασίας και την πραγματικότητα. Συνοπτικά σ' αυτό καθρεφτίζεται ο κόσμος του και γενικότερα η ανθρώπινη περιπέτεια. Πεποίθησή του, την οποία υπερασπίζεται με σθένος στο έργο και τα κείμενά του, είναι ότι η τέχνη αποτελεί όχι μόνο μεγάλη δύναμη αυτοέκφρασης, αλλά και ευρύτερα κύρια δύναμη πολύπλευρης καλλιέργειας και εξανθρωπισμού. Για το λόγο αυτό η τέχνη δεν μπορεί να εξαντλείται σε μια ασήμαντη, ουδέτερη και ανούσια λειτουργία και με τον τρόπο αυτό να βρίσκεται περιθωριοποιημένη και απύσχα από την ανθρώπινη αγωνία, τη σκέψη, τα συναισθήματα και τα ποικίλα νοήματα της ζωής, με όλες τις διαστάσεις που αυτά μπορούν να πάρουν διαχρονικά σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο μέσα στην ανθρώπινη ιστορία και καθημερινότητα.

Αναστασιάδη Σταματία, εκπαιδευτικός, δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης στην εκπαιδευτική διαδικασία (Μεταφορά εμπειρίας από σχολεία της πόλης της Ρόδου).

Βιογραφικό σημείωμα

Η Σταματία Αναστασιάδη γεννήθηκε στην πόλη της Κω το 1949. Σπούδασε αρχικά με υποτροφία στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ρόδου (1967-1969) και στη συνέχεια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, όπου εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή με θέμα τη δημιουργική διδασκαλία της γλώσσας. Διαθέτει πλούσια διδακτική εμπειρία της γλώσσας, η οποία θεμελιώθηκε πάνω στις αρχές της δημιουργικότητας. Επί 3 χρόνια αποσπάσθηκε στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου ως παιδαγωγός στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας. Σταθμός για τη διδακτική της εμπειρία υπήρξε η διδασκαλία της στο θερινό τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου σχετικά με μεταπτυχιακούς φοιτητές απ' όλη την Ευρώπη στο μάθημα της ελληνικής γλώσσας (1997-2000). Στο μάθημα αυτό δίδαξε γι' αυτό το χρονικό διάστημα έχοντας ως βάση τις αρχές της δημιουργικότητας και της τέχνης για την προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας και της ελληνικής κουλτούρας και του πολιτισμού.

Στόχος της υπήρξε η συμβολή της σε μια ολοκληρωμένη και δημιουργική εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία θα συμβάλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Ειδικός της στόχος, σε ερευνητικό και επιστημονικό πεδίο, υπήρξε η αναβάθμιση των εκπαιδευτικών μεθόδων, ενός κρίσιμου παράγοντα που μπορεί να βοηθήσει στην ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και την πρόοδο της κοινωνίας μας. Η προσπάθειά της αυτή υποστηρίχθηκε και από προσωπικούς της αγώνες στον κοινωνικό χώρο, που ανέπτυξε κατά καιρούς και από την όλη παρουσία της στα σύγχρονα προβλήματα που απασχολούν σήμερα κάθε ευαισθητοποιημένο άνθρωπο.

Ανδρουλάκη Μαρία, Ερευνήτρια – μουσικολόγος Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών.

Έλα, Παναγιά, και σώσε, νου και λογισμό μου δώσε: Μνήμη, τραγούδι, μελωδία (σκοπός).

Περίληψη

Εξετάζεται η σχέση μνήμης και τραγουδιού με αναφορά στην ομηρική αντίληψη σύνθεσης και μεταβίβασης του τραγουδιού και στη συνέχεια γίνεται η προβολή αυτών των αντιλήψεων στον σύγχρονο κόσμο, με παραδείγματα κυρίως από τη Ρόδο.

Ασλανίδη Δάφνη, διπλωματούχος πολιτικός μηχανικός Ε.Μ.Π.

Πυργόσπιτα της Λέρου

Περίληψη

Τα πυργόσπιτα της Λέρου είναι ιδιότυπα κτίσματα, αμυντικού χαρακτήρα, τα οποία ανάγονται στον 17^ο-18^ο αι., εποχή ληστοπειρατικών επιδρομών στο Αιγαίο. Ήταν αγροτικά σπιτάκια διαμορφωμένα κατάλληλα για να φιλοξενούν σοδειές και

ανθρώπους. Τα μεσαιωνικά τους γνωρίσματα προσελκύουν το ενδιαφέρον και του απλού παρατηρητή. Πρόκειται για διώροφα, ορθογώνια κτίσματα λαϊκής αρχιτεκτονικής, που θυμίζουν μικρούς πύργους, με μέσο εμβαδόν περίπου 30 τ.μ. και ύψος 7-8 μ. Τυπολογικά ανήκουν στον τύπο του κυβόσχημου μονόσπιτου. Κύρια χαρακτηριστικά τους είναι η καταχύστρα (ζεματίστρα) πάνω από την είσοδο, η απουσία ανοιγμάτων στο ισόγειο και οι οδοντωτές επάλξεις (πολεμίστρες) στην επίστεψη του δώματος.

Μέχρι τα μέσα τουλάχιστον του 19^{ου} αι. διατηρούνταν δεκάδες τέτοια πυργάκια στις εξοχές της Λέρου. Σήμερα, δυστυχώς, σώζονται ελάχιστα δείγματά τους, τα οποία λησμονημένα και παραμελημένα σταδιακά καταστρέφονται και μαζί τους χάνονται ενδιαφέροντα στοιχεία του λαϊκού, αρχιτεκτονικού μας πολιτισμού.

Προτείνεται η αποκατάσταση του τελευταίου ακέραιου πυργόσπιτου, (το οποίο ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο), και μαζί η επανάχρηση και ενσωμάτωσή του στην καθημερινή ζωή του νησιού.

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε στη Ρόδο το 1989 και μεγάλωσε στη Λέρο. Αποφοίτησε από το «Μπουλαφέντειο» Λύκειο Λέρου και εισήχθη στη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π. Πήρε το πτυχίο της το Μάρτιο του 2013.

Αφρουδάκης Αγγελος, Ερευνητής Α', υπεύθυνος του Αρχείου Τοπωνυμίων του Κέντρου Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων – Ι.Λ.Ν.Ε. της Ακαδημίας Αθηνών.

Παρατηρήσεις στο τοπωνυμικό της Δωδεκανήσου (με έμφαση στη μεταφορική χρήση των λέξεων).

Περίληψη:

Επισκόπηση των δημοσιευμένων συλλογών / μελετών του τοπωνυμικού της Δωδεκανήσου – Ανέκδοτο δωδεκανησιακό τοπωνυμικό υλικό των χειρογράφων συλλογών του Κέντρου Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων - Ι.Λ.Ν.Ε. της Ακαδημίας Αθηνών – Η λειτουργία της μεταφοράς στο τοπωνυμικό της Δωδεκανήσου – Σύγκριση με την αντίστοιχη λειτουργία πανελλαδικώς – Διαφαίνονται ισόγλωσσοι ως προς την μεταφορική χρήση της γλώσσας στα τοπωνύμια της επικράτειας;

Barnes John Robert, PhD

The Collection in The Hafiz Ahmed Ağa Library in the Old Town of Rhodes

Περίληψη

In spite of the many of visitors that come to the Library each year, few would be able to name a single title or author apart from the Kur'an. The displays provided in the outer reading room are not helpful in this regard, as they are limited

and not very informative in providing a description of the contents. Visitors to the Library have at times expressed their disappointment and frustration over not being able to enter the Library proper, and being confined to the outer Reading Room. Part of the problem stems from the fact that signs read that the Library is open to the public.

But there is a good reason why visitors are not permitted into the back room where the collection is housed. Many of the books are bound manuscript copies of classical works of Islamic sciences which were made during the course of the eighteenth century. Due to humidity, worms, silverfish, and dense packing over centuries, these volumes are now in delicate condition. Naturally, handling by the general public would soon lead to their total deterioration. The Library should be understood not for what it once was, as a place of active reading and study, but for what it is now, as a rare book room. Hopefully one day, and not in the distant future, funds will be found to repair a number of these works through the aid of restoration specialists.

The Hafiz Ahmed Ağa Library is quite unusual in one respect; it is unique because its collection is virtually complete. The original donation of the founder in 1793 comprised some 826 volumes, a number which has remained virtually the same until the present time. The reason for this is due to the foresight of the founder, Hafiz Ahmed Ağa. The Library was not to be a lending library—it was clearly stipulated in the foundation deed that no book was to leave the premises. Visitors to the Library could request a book from the head librarian, and they were permitted to read it in the Reading Room. The book was then returned at the end of the day, and restored to its original place. The Vakfiyye foundation charter for the Library stated that there would be two gate keepers and two librarians, whose duties were to keep an eye on each other. If any book were found missing at any time, it was the responsibility of the head librarian to replace it with his own funds. There was also a yearly inventory of books which were checked against an original catalogue list to ensure no book was missing. In addition to the original collection, the Library houses a second category of books, those that have been donated to the library over time as vakıf. They represent some 1200 items.

The Library Reading Room was to be a place of ritual prayer during specified religious feast days, and was to provide ashure pudding in the month of Muharrem and food for the poor. In addition, until the year 1798, any excess funds from the endowment were to be spent on the ransoming of Muslim captives from the Knights of Malta. Except for the latter purpose, the stipulations of the founder are carried out by the Library personnel to this day.

The present discussion deals with a rather different topic, which should be of interest to all visitors to the Library. Its aim is to provide an understanding of the nature of the Library and its contents and to describe that part of society it was intended to serve during the Ottoman era.

Blagojevic Gordana, Δρ Εθνολογίας και Ανθρωπολογίας, Ερευνήτρια στο Εθνογραφικό Ινστιτούτο της Σερβικής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών

Η δημιουργία της εικόνας για τον άλλο μέσω της ποίησης : τα Δωδεκάνησα στο έργο του Σέρβου ποιητή Μπόζιτσαρ Μιλιντράγκοβιτς

Περίληψη

Στο επίκεντρο αυτής της μελέτης είναι τα ποιήματα του Σέρβου ποιητή Μπόζιτσαρ Μιλιντράγκοβιτς. Η ποιητική συλλογή αυτού του δημιουργού με τον τίτλο «Τα Ελληνικά κομμάτια» δημοσιεύθηκε στο Βελιγράδι το 1978. Πρόκειται για ένα κύκλο ποιημάτων εμπνευσμένων τη Μεσόγειο όπου αναφέρονται και από τα Δωδεκάνησα όπως π.χ. το ποίημα «Πάτμος».

Στην εργασία αυτή θα δείξω με ποιο τρόπο ο ποιητής μετέδωσε στους Σέρβους αναγνώστες το πώς είδε τα Δωδεκάνησα.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Gordana Blagojević γεννήθηκε στο Βελιγράδι (Σερβία) το 1975. Είναι διδάκτορας της Εθνολογίας και Ανθρωπολογίας του αντιστοιχού Τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου. Ήταν υπότροφος του Ιδρύματος *Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης* κατά τη διάρκεια 2003-2004, και επίσης από το 2004 έως 2005 υπήρξε υπότροφος του *IKY*. Εργάζεται ως ερευνήτρια στο Εθνογραφικό Ινστιτούτο της Σερβικής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών. Συμμετείχε σε πολλά ερευνητικά προγράμματα για διάφορες πλευρές της σερβικής πολιτισμικής ταυτότητας και για θέματα που αφορούν τις κοινωνικο-πολιτισμικές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Σερβίας, τις τελετουργικές και θρησκευτικές δραστηριότητες και την ανθρωπολογία του χορού και της μουσικής.

Βολανάκης Ιωάννης, δρ. αρχαιολόγος, Έφορος Αρχαιοτήτων Ε.Τ.

Ο Ναός του Προφήτου Αββακούμ στο Παραδείσι Ρόδου

Περίληψη

ΝΔ του οικισμού «Παραδείσι, το» (μεσαιωνική Villanova) της νήσου Ρόδου και στους πρόποδες χαμηλού υψώματος, σε μικρή απόσταση από της παραλίας και επάνω σε πηγή, το ύδωρ της οποίας θεωρείται Αγίασμα, υψώνεται ο ναός του Προφήτου Αββακούμ (2 Δεκεμβρίου). Πρόκειται δια μικρών διαστάσεων οικοδόμημα, το οποίον εμφανίζει τουλάχιστον δύο οικοδομικές φάσεις και αποτελείται από περισσότερα μέρη, ήτοι:

Αρχικά και κατά το α΄ μισό του 14^{ου} αι. ιδρύθηκε στη θέση αυτή και επάνω από την πηγήν, ένα οχυρόν – παρατηρητήριον (εξωτ. διαστ. 5,74X4,66 μ.), το οποίον εχρησίμευε δια τον έλεγχον της περιοχής, με απώτερον σκοπόν την έγκαιρη ειδοποίηση των κατοίκων αυτής, σε περίπτωση εμφανίσεως πειρατών ή άλλων εχθρικών πλοίων. Τότε οι κάτοικοι κατέφευγον στο πλησίον κείμενον φρούριον της Βιλλανόβας (Villanova), το οποίον ανήγειρεν ο Μεγάλος Μάγιστρος των Ιωαννιτών Ιπποτών της Ρόδου Helion de Villeneuve (1319-1346). Το οχυρόν - παρατηρητήριον αυτό απετελείτο από τα εξής μέρη:

1) Ημιπόγειον, που εκαλύπτετο με σύστημα καμαρών, το οποίον εστέγαζε το Αγίασμα. 2) Ισόγειον υπερυψωμένον, το οποίον είχε ισχυράν τοιχοποιίαν και εκαλύπτετο με οροφήν, εσωτερικά ημικυλινδρικήν και εξωτερικά οριζόντια. Αυτό έφερε στις πλευρές του πολεμιστροειδή ανοίγματα. 3) Όροφον, ο οποίος εχρησίμευε ως το κατ' εξοχήν παρατηρητήριο.

Αργότερα και πιθανώς στα τέλη του 14^{ου} ή αρχές του 15^{ου} αι. το ισόγειον μετεσκευάσθη σε χριστιανικόν ναύδριον, αφιερωμένον στην μνήμην του Προφήτου Αββακούμ, του κατ' εξοχήν Προφήτου της πίστεως. Τότε εντοιχίσθησαν τα πολεμιστροειδή ανοίγματα και προσετέθη ανατολικά μια αψίδα, εσωτερικά ημικυκλική και εξωτερικά τρίπλευρη ή ημιεξαγωνική. Οι εσωτερικές επιφάνειες των τοίχων του ναού εκοσμήθησαν με καλής ποιότητας τοιχογραφίες, οι οποίες σχετίζονται προς εκείνες της λεγόμενης Κρητικής Σχολής.

Πιθανώς μετά την κατάληψη της Ρόδου από τους Οθωμανούς (1522) ο όροφος – παρατηρητήριον έπαυσε να χρησιμοποιείται, εγκαταλείφθηκε και ερειπώθηκε. Το Αγίασμα, όμως, και ο ναός εξηκολούθησαν να χρησιμοποιούνται και διατηρούνται σε καλή σχετικώς κατάσταση μέχρι σήμερα.

Στον ναόν του Προφήτου Αββακούμ ασκείται έντονη λαϊκή λατρεία, διότι πιστεύεται ότι ο εκεί τιμώμενος Προφήτης και το Αγίασμα, το οποίον αναβλύζει κάτω ακριβώς από τον ναόν, θεραπεύουν διάφορες ασθένειες και ειδικότερα αυτές οι οποίες σχετίζονται με τα αυτιά και την ακοήν γενικώς.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Ιωάννης Βολανάκης, γεννήθηκε στο Αποδούλου Αμαρίου Ρεθύμνης Κρήτης. Φοίτησε στα Γυμνάσια Πόμπιας του Ν. Ηρακλείου και Ρεθύμνου και ακολούθως αποφοίτησε από την Ανωτέρα Εκκλησιαστική Σχολή Χανίων. Είναι πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής (Τμήμα Ιστορικό – Αρχαιολογικό) και της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου των Αθηνών. Με υποτροφία μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο της Βόννης της Γερμανίας. Φοίτησε επίσης στα Πανεπιστήμια του Βερολίνου και του Μονάχου και ειδικεύτηκε στην Χριστιανική και Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη. Ανακηρύχθηκε παμψηφεί διδάκτορας του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1976, με τίτλο διατριβής «Τα παλαιοχριστιανικά βαπτιστήρια της Ελλάδος».

Υπηρέτησε στη Μέση Εκπαίδευση ως καθηγητής, και από το 1975 μέχρι σήμερα υπηρέτησε ως αρχαιολόγος, κατά σειράν, στην Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Πατρών και από το 1977 έως τον Ιούλιο του 2002 ως αρχαιολόγος στην 4^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου, αρχικά ως Επιμελητής Αρχαιοτήτων και από το 1984 με τον βαθμό του Εφόρου των Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Το 2002 προήχθη στον βαθμό του Διευθυντού και από 1-8-2002 έως 14-1-2004 υπηρέτησε ως διευθυντής στην 12^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα την Καβάλα. Από 15-1-2004 υπηρετεί ως Προϊστάμενος στην 13^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης, με έδρα το Ηράκλειο.

Έχει μελετήσει επί τόπου τα παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά μνημεία πολλών περιοχών της Ελλάδος, (Αρχαία Κόρινθος, Νέα Αγχίαλος Θεσσαλίας, Φίλιπποι Μακεδονίας, Νικόπολις Ηπείρου, Άγιον Όρος, Μετέωρα, Μυστράς κλπ) της Μικράς Ασίας

(Καπαδοκία, Κωνσταντινούπολη) της Ανατολικής Θράκης (Αδριανούπολη), της Ιταλίας (Ρώμη, Ραβέννα, Βενετία), του Ισραήλ, της Αιγύπτου (Μονής Αγίας Αικατερίνης Σινά), της Μάλτας κλπ. Έχει πραγματοποιήσει πολυάριθμες ανασκαφές και επιστημονικές έρευνες, κυρίως στα Δωδεκάνησα και την Κρήτη, έχει λάβει μέρος ως εισηγητής, σε πανελλήνια και διεθνή συνέδρια, έχει δώσει διαλέξεις σε πολλά Πανεπιστήμια και Επιστημονικά Ιδρύματα του Εσωτερικού και του Εξωτερικού και έχει δημοσιεύσει 149 επιστημονικές πραγματείες και μελέτες. Είναι μέλος διαφόρων επιστημονικών σωματείων και Εταιρειών, όπως της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Κρήτης, της Σ.Γ.Τ.Δ. κ.ά.

Δίδαξε στις Σχολές Ξεναγών Ρόδου και Κρήτης. Σύζυγός του είναι η Δρ Μαρία Gehlhoff-Βολανάκη, ιατρός, με την οποία απέκτησε τον Ηλία και τη Χριστίνα.

Γαλανού Βαρβάρα, εκπαιδευτικός

Συνεισηγητές: Κουντούρης Αναστάσιος, φιλόλογος, *Κουντούρη Καλλιόπη*, φιλόλογος, *Σταυρόπουλος Ιωάννης του Δ.*, αρχιτεκτονας-συντηρητής.

Έκπαιδευτικό μονοπάτι σε νεοκλασικά κτήρια της πόλης Πόθιας Καλύμνου για παιδιά 5^{ης} και 6^{ης} Δημοτικού.

Περίληψη:

Τα εκπαιδευτικά μονοπάτια, είτε συναρμοσμένα με το ωρολόγιο πρόγραμμα είτε ενταγμένα σε μία ευρύτερη θέση του σχολείου ως «ανοιχτού» στον πολιτισμό και την κοινωνία, μπορούν να αξιοποιηθούν ως ένα καινοτόμο και παραγωγικό «πολυεργαλείο» μάθησης. Ειδικότερα, η παρούσα εισήγηση, αξιοποιώντας σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους και στοχοθεσίες, εμπερικλείει ένα εκπαιδευτικό μονοπάτι σε επιλεγμένα νεοκλασικά κτήρια της πόλης Πόθιας Καλύμνου, σχεδιασμένο για παιδιά 5^{ης} και 6^{ης} δημοτικού. Μέσω αυτού, φιλοδοξεί να εισάγει τους μετέχοντες, με άμεσο και βιωματικό τρόπο, συνδυάζοντας διαθεματικότητα, ανακάλυψη και αισθητικά ερεθίσματα, στην κατανόηση του νήματος ανάμεσα στο χτες και στο σήμερα και, εντέλει, στη δόμηση μίας συνειδητής και πολυδιάστατης σχέσης των μαθητών με το αύριο του τόπου τους.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Βαρβάρα Γαλανού εργάζεται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ως Διευθύντρια του 10^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αγίας Παρασκευής. Είναι απόφοιτος της Μαρίαςλειου Παιδαγωγικής Ακαδημίας και του Ιστορικού και Αρχαιολογικού Τμήματος του ΕΚΠΑ, με κατεύθυνση Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης. Έχει λάβει δίπλωμα διετούς μετεκπαίδευσης στη Γενική Αγωγή από τη Μαρίαςλειο Παιδαγωγική Ακαδημία και, ως υπότροφος του ΙΚΥ, έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στην Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, με ειδίκευση στην Εκπαίδευση Ενηλίκων και τα Ανθρώπινα δικαιώματα. Έχει συμμετάσχει σε επιμορφώσεις και συνέδρια σχετικά με τις Παιδαγωγικές Επιστήμες και έχει λάβει πιστοποίηση Α' και Β' Επιπέδου στην Πληροφορική. Επιπρόσθετα, έχει εκπονήσει πολλά προγράμματα σχολικών

δραστηριοτήτων, με έμφαση τον πολιτισμό, την αγωγή υγείας και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Γεργατσούλης Βασίλης, Εκπαιδευτικός, Δρ Λαογραφίας Παν/μίου Αθηνών

Παροχή τεκμηρίων για την αλήθεια των μυθικών εξιστορήσεων: Το παράδειγμα των Καρπάθιων αφηγητών θρύλων.

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη είναι συνέχεια (ή αντίποδας) εκείνης για τις «Καρπαθιακές “αντιπαράδοσεις”»: *αφηγήσεις αμφισβήτησης, υπονόμησης & αποδόμησης των παραδόσεων*», την οποία παρουσίασα πρόσφατα στο Δ' Διεθνές Συνέδριο Καρπαθιακής Λαογραφίας (Κάρπαθος, 8-12 Μαΐου 2013).

Εκεί έδειξα ότι η αφηγηματική κοινότητα δεν αποδεχόταν στο σύνολό της, ακόμη και σε καιρούς ακμής των θρύλων, αβασάνιστα τη μυθική ερμηνεία του κόσμου και των φαινομένων του. Κάποιοι όρθωναν «αιρετικές» φωνές αμφισβήτησης, εξηγώντας τα παράξενα φαινόμενα με την ορθή λογική. Στις αποσπερίες, όπου γίνονταν αφηγήσεις θρύλων, μπορούσε κανείς να γίνει μάρτυρας μιας συγκρουσιακής κατάστασης ανάμεσα στην αμφισβήτηση και στην παράδοση, με παράθεση επιχειρημάτων και απ' τις δυο πλευρές.

Στο παραπάνω συνέδριο παρουσίασα τις αφηγήσεις αμφισβήτησης, που εκφράζουν αφηγηματικά την επιρροή (ή, κατά καιρούς, και την κυριαρχία) της ορθής λογικής. Το είδος αυτό, για το οποίο πρότεινα τον όρο αντι-παράδοση ή αντι-θύλος, δεν έχει προσεχθεί ούτε μελετηθεί ως σήμερα.

Στην παρούσα μελέτη θα δείξω την άλλη οπτική, αυτήν όσων αποδέχονται τη μυθική ερμηνεία του κόσμου, και θα επικεντρώσω την προσοχή μου στην, από μέρους τους, παροχή αποδείξεων για την αλήθεια των απίθανων και μυθικών γεγονότων που εξιστορούν.

Η μελέτη των δυο αυτών οπτικών θα δείξει ότι η πίστη και η αμφισβήτηση των θρύλων συνυπήρχαν σε κάθε στιγμή και ότι η επικράτηση της μυθικής σκέψης ή της ορθής λογικής δεν ήταν ποτέ απόλυτες και καθολικές. Θα άξιζε να μελετηθεί σε κάθε ιστορική εποχή και τόπο ποιος τρόπος σκέψης επικρατούσε, πώς αντιμετώπιζονταν οι διαφωνούντες και με ποια επιχειρηματολογία εκφράζονταν οι διαφορετικές θέσεις.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Βασίλης Ι. Γεργατσούλης γεννήθηκε στην Κάρπαθο το 1965. Είναι πτυχιούχος της Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας, του Μαρασλείου Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης, του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και κάτοχος Διπλώματος Ειδίκευσης (Master) στη «*Διδακτική Ιστορίας και Πολιτιστική Παράδοση*», στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δ. Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι Διδάκτορας Λαογραφίας με υποτροφία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών.

Έχουν εκδοθεί τα ακόλουθα βιβλία του: «*Το Τσουκαλάκι: Ένα λαϊκό παραμύ-*

θι της Καρπάθου», Πρόλογος Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Καρπάθου, Σειρά Αυτοτελών Εκδόσεων, αρ. 3, Αθήνα 2003. «*Η Αναρά*» (μυθιστόρημα), Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2005. «*Ο Μισοκοκοράκος*» (λαϊκό παραμύθι), Εκδόσεις Ταξιδευτής, Αθήνα 2006. «*Οι τραγουδιστάδες* (λαϊκό παραμύθι), Εκδόσεις Ταξιδευτής, Αθήνα 2008.

Έχει συμμετάσχει με εισηγήσεις σε πολλά επιστημονικά λαογραφικά και παιδαγωγικά συνέδρια.

Εργάζεται ως διευθνή στο 23^ο Δημοτικό Σχολείο Νίκαιας.

Γεωργαλλή Μαρία – Χριστίνα, δρ. αρχιτέκτων

Οι κατοικίες νεοκλασικού ρυθμού της Λίνδου του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα ως δείγματα της σύζευξης της τοπικής με την λόγια αρχιτεκτονική παράδοση

Περίληψη

Η οικιστική αρχιτεκτονική της Λίνδου φημίζεται κυρίως για τα αρχοντικά των караβοκυραίων του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, γνωστά ως τα καπετανέικα, τριάντα τέσσερα από τα οποία, χρονολογούμενα την περίοδο από το 1599 έως το 1638, έχουν δικαίως κηρυχθεί, το έτος 1948, από την Γενική Διοίκηση Δωδ/σου ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία. Τα μορφολογικά τους χαρακτηριστικά και την βασική τους δομή παρουσιάσαμε εκτενώς σε προηγούμενη συνάντηση της Στέγης.

Ενώ όντως τα αρχοντικά των караβοκυραίων, ως τα πλέον αντιπροσωπευτικά δείγματα της σύνθετης «λινδιακής κατοικίας» και της οικονομικής ευρωστίας των πρώτων αιώνων που διαδέχθηκαν την περίοδο της ιπποκρατίας της Ρόδου, αποτελούν τα πλέον εντυπωσιακά μνημεία της Λίνδου, εξίσου σημαντική στην αλυσίδα της μορφολογικής εξέλιξης της λινδιακής κατοικίας αποτελεί μία άλλη κατηγορία κτιρίων, που δεν έχει εξ' ίσου μελετηθεί, και αφορά τις νεοκλασικές οικίες του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Αυτές ήρθαν να συμπληρώσουν τα κενά του μεσαιωνικού πολεοδομικού ιστού του οικισμού, μετά από μία μακρά περίοδο παρακμής που διήρκεσε στο μεγαλύτερο τμήμα του 19^{ου} αιώνα και οφείλετο στο γεγονός ότι οι κάτοικοι, με την επικράτηση της ατμομηχανής, είχαν χάσει τη ναυτική τους υπεροχή και πολλοί είχαν καταφύγει στη μετανάστευση.

Όπως και στην περίπτωση της ανοικοδόμησης του οικισμού με νέες αρχοντικές κατοικίες- καπετανέικα στο σύντομο σχετικά διάστημα από τις αρχές του 16^{ου} έως τα μέσα περίπου του 17^{ου} αιώνα, έτσι και στα νεότερα χρόνια, η επιστροφή των αποδήμων προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, απετέλεσε σταθμό για την πολεοδομική εξέλιξη της Λίνδου. Οι ευημερούντες απόδημοι, επιστρέφοντας στον τόπο της καταγωγής τους, τον κληροδότησαν με νέες κατοικίες, πλούσιες σε στοιχεία νεοκλασικού ρυθμού, χωρίς όμως να ξεχάσουν την τοπική τους παράδοση. Έτσι, ενώ τα κτίρια του αυτούσιου νεοκλασικισμού, με πανομοιότυπη κάτοψη ισογείου και ορόφου, εσωτερική επικοινωνία και δίρρυχτη ή τετράριχτη κεραμοσκεπή στέγαση, περιορίζονται κυρίως στις κεντρικές αρτηρίες και την πλατεία της Λίνδου, οι περισσότερες κατοικίες της περιόδου 1905- 1933 συνεχίζουν να ακολουθούν σε

κάτοψη τις αρχές της παραδοσιακής λινδιακής κατοικίας, με στοιχεία όμως νεοκλασικισμού στην διαμόρφωση των προσόψεων, ενώ δεν λείπουν οι περιπτώσεις νεοκλασικών προσθηκών σε παλαιότερες λινδιακές οικίες.

Η μελέτη των νεοκλασικών κατοικιών της Λίνδου, ιδιαίτερα αυτών που, όπως τα καπετανέικα του παρελθόντος, αντιπροσωπεύουν την «**σύζευξη**» ξενόφερτων μορφολογικών στοιχείων με τη ντόπια αρχιτεκτονική παράδοση, είναι σημαντική επειδή αυτά συνιστούν τα τελευταία «ιστορικά» μνημεία της Λίνδου, πριν τις σύγχρονες επεμβάσεις της μεταπολεμικής περιόδου, και αποτελούν τον τελευταίο κρίκο στην μορφολογική εξέλιξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του οικισμού.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Μαρία Χριστίνα Γεωργαλλή, γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και από το 1964 έζησε στην Αθήνα, όπου και απεφοίτησε από την Σχολή Αρχιτεκτονικής του Εθνικού Μετσοβίου Πανεπιστημίου (1981).

Το 1984 ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της σπουδές (Master's) στην αρχιτεκτονική και πολεοδομία στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας του Λος Άντζελες (UCLA). Συνέχισε ως υπότροφος του ίδιου Πανεπιστημίου και έλαβε το 1996 τον τίτλο του διδάκτορα (PhD) στην αρχιτεκτονική, με θέμα διατριβής τους μορφολογικούς μετασχηματισμούς των οικιστικών συνόλων της νήσου Αμοργού. Παράλληλα, υπήρξε υπότροφος του Κέντρου Von Grunebaum μεσα-νατολικών σπουδών του ίδιου Πανεπιστημίου (1990-2) με ειδίκευση στην οθωμανική γραφή και κατασκευαστική ορολογία της αρχιτεκτονικής του 18ου και 19ου αιώνα.

Από το 1997 εργάζεται ως αρχιτέκτων στην 4η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

Γιαννικουρή Αγγελική, αρχαιολόγος

Συνεισηγητές: **Στρατικοπούλου Αγγελική**, αρχιτέκτων μηχανικός
Πικιώνης Δημήτρης, πολιτικός μηχανικός

Αποκατάσταση και ανάδειξη του Νοτιοδυτικού Προμαχώνα των Μεσαιωνικών Οχυρώσεων της πόλεως Κω

Γκασούκα Μαρία, κοινωνική λαογράφος, επίκουρη καθηγήτρια Παν/μίου Αιγαίου.

Συνεισηγήτρια: **Φουλίδη Ξανθίπη**, φιλόλογος, υποψήφια διδάκτωρ

Αποκαλύπτοντας την ιστορία των γυναικών: Ανασύνθεση του γυναικείου παρελθόντος μέσω της ενήλικης μνήμης στις βιογραφίες ζωής γυναικών της Δωδεκανήσου.

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε στη Ρόδο. Είμαι διπλωματούχος του τμήματος “Διοικητικό και Οικονομικό Στέλεχος”, κλάδος Οικονομίας και Διοίκησης του Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης, πτυχιούχος του τμήματος “Επιστήμες και Πολιτισμός” με κατεύθυνση “Επιστήμες Περιβάλλοντος” του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και διπλωματούχος του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών “Περιβαλλοντική Εκπαίδευση” του τμήματος

Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού στη Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Εργάζομαι στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, στην Πανεπιστημιακή Μονάδα Ρόδου.

Διακογιάννης Θεοδόσης, ποιητής

Μια επιστολή του Γάλλου περιηγητή Baptistin Roujoulat

Περίληψη:

Στις 6 Ιανουαρίου του 1831, στο λιμάνι της Κω αγκυροβολεί η γαλλική φρεγάτα «La Tuite. Μεταξύ των επιβατών της είναι και ο Baptistin Roujoulat, ο οποίος εστάλη από τον εκδότη Joseph Francois Michaud για να γράψει τις εντυπώσεις του από το ταξίδι του στην Ανατολή. Περνά από πολλές πόλεις της Μ.Ασίας και από νησιά του αρχιπελάγους και φτάνει στην Κω. Επισκέπτεται τον πρόξενο της Γαλλίας, ο οποίος είναι και πρόξενος της Αυστρίας, της Ιταλίας, της Σαρδηνίας και της Ρωσίας, των πέντε ναυτικών δυνάμεων της Ευρώπης την εποχή εκείνη. Εκείνος τον ξαναγεί στο νησί. Επισκέπτεται τον πλάτανο του Ιπποκράτη, την πηγή του Ιπποκράτη (Βουρίνα), επισκέπτεται τον πασά του νησιού και λίγα σπίτια Ελλήνων, παρακολουθεί και περιγράφει ένα γάμο Ελλήνων, περπατάει στα στενά δρομάκια της τειχισμένης πόλης και στέλνει στον Michaud από την Κω δύο επιστολές την πρώτη με τις εντυπώσεις του για το νησί και τη δεύτερη που την τιτλοφορεί «Ορισμένες αναμνήσεις από τη ζωή του Ιπποκράτη», γεμάτη θαυμασμό για τον πατέρα της ιατρικής και μεγάλο σοφό της αρχαιότητας.

Ζαρίφης Νικόλαος, αρχιτέκτων

Συνεισηγήτρια: **Ψαρρή Παναγιώτα, αρχαιολόγος**

Αρχαιολογική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση του μοναστηριακού συγκροτήματος του Αρχαγγέλου Μιχαήλ του Φουκουνιώτη στη Σύμη.

Ζαχαρίου – Μαμαλίγκα Ελένη, επ. Λυκειάρχης

Δημοτικά Τραγούδια από το Παραδείσι της Ρόδου

Βιογραφικό σημείωμα

Η Ελένη Ζαχαρίου-Μαμαλίγκα, γεννήθηκε στη Ρόδο, από γονείς Συμιακούς, τον Κωστή Ζαχαρίου και τη Μαρία, το γένος Λογοθέτη. Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1986 αναγορεύτηκε Διδάκτωρ Φιλοσοφίας, με άριστα. Υπηρέτησε στη Δ.Ε. στη Ρόδο και στην Κάλυμνο. Είναι Επίτιμη Λυκειάρχης και μέλος επιστημονικών εταιρειών.

Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Λυκείου Ελληνίδων Ρόδου «Εργάνη Αθηνά» και διετέλεσε πρόεδρος του. Ο σύζυγός της Γεράσιμος Δ. Μαμαλίγκας, φιλόλογος και επίτιμος Λυκειάρχης. Η κόρη τους, Μαρία, χημικός, είναι συγγραφέας. Έλαβε μέρος με ανακοινώσεις σε Συνέδρια πανελλήνια και διεθνή και έχει δημοσιεύσει μελέτες

γλωσσικού, λαογραφικού και ιχθυολογικού περιεχομένου αυτοτελώς και σε επιστημονικά περιοδικά, τιμητικούς τόμους και πρακτικά συνεδρίων.

Κυριότερες εργασίες της είναι: 1) *Οι Ψαράδες της Σύμης*. Οικονομική – κοινωνική – πολιτιστική όψη (1986, διδακτορική διατριβή). 2) *The fishes of Symi* (1990. Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών). 3) *Η σημερινή κατάσταση του συμαϊκού ιδιώματος* (1994). 4) *Η ακτινοβολία της επιστημονικής γλώσσας στις επιστημονικές ονομασίες των ψαριών της Μεσογείου* (1996). 5) *Τα ψάρια της Σύμης, Ρόδου, Δωδεκανήσου. Οι επιστημονικές, αρχαίες ελληνικές, κοινές νεοελληνικές και τοπικές ονομασίες τους* (2000) 6) *Τα πανηγύρια της Σύμης* (2007).

Ζερβάκη Φωτεινή, αρχαιολόγος

Ενεπιγραφος βωμός της ελληνιστικής περιόδου και η εβραϊκή παρουσία στην αρχαία Ρόδο.

Ζουμπά Χρυσούλα, Περιβαλλοντολόγος

Η πρώτη κυρίαρχη πόλη της νήσου Κω - Η Κεφαλος, το όρος Ζηνή και η ανάδειξή του ως Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Πολιτισμού

Περίληψη:

Στο νοτιοδυτικό άκρο του νησιού της Κω, στην περιοχή της Κεφάλου, βρίσκεται το όρος Ζηνή, ύψους 354 μέτρων. Εκεί βρίσκεται και το εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς σπήλαιο Άσπρη Πέτρα. Σε ανασκαφές στο σπήλαιο βρέθηκαν διάφοροι τύποι φιαλών, ανθρώπινα απολιθώματα, μυλόπετρες, κομμάτια αγγείων και υπολείμματα τροφών. Κατά τους γεωμετρικούς, αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους χρησιμοποιήθηκε και ως τόπος λατρείας. Θεωρείται ως ένα από τα παλαιότερα μνημεία του νησιού. Βρέθηκαν ίχνη της παλαιότερης κατοίκησης στο νησί, που χρονολογείται στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (2.900 - 2.100 π.Χ.). Η σπηλιά είναι ηλικίας 140 - 100 εκ. χρόνων και αποτελείται από τεφρόλευκους χαρακτηριστικούς ασβεστόλιθους.

Η δημιουργία ενός Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης αποτελεί εργαλείο για την επιτυχία μιας αειφορικής ανάπτυξης που θα διαμορφώνει φιλοπεριβαλλοντικές συνήθειες, στάσεις, αντιλήψεις, αξίες και συμπεριφορές.

Βιογραφικό

Γεννήθηκε στη Ρόδο. Είμαι Διπλωματούχος του Τμήματος “Διοικητικό και Οικονομικό Στέλεχος”, κλάδος Οικονομίας και Διοίκησης του Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης, Πτυχιούχος του Τμήματος “Επιστήμες και Πολιτισμός” με κατεύθυνση “Επιστήμες Περιβάλλοντος” του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Διπλωματούχος του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών “Περιβαλλοντική Εκπαίδευση” του Τμήματος Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού στη Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου

Αιγαίου. Εργάζομαι ως Αν. Προϊσταμένη της Γραμματείας του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Θεοδώρου Ειρήνη, λαϊκή ποιήτρια

Το έθιμο της κούπας στη Νισύρου

Περίληψη

Το έθιμο της κούπας το συναντάμε σε όλα τα πανηγύρια της Νισύρου. Έχει τις ρίζες του στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Λέγεται, ότι οι Οθωμανοί, όπως το συνήθιζαν, είχαν απαιτήσει έναν ακόμα ετήσιο φόρο, αυτήν τη φορά από τις εκκλησίες και τα μοναστήρια του νησιού. Οι Νισύριοι για να συγκεντρώσουν το φόρο αυτό καθιέρωσαν «τον χορό της κούπας».

«Κούπα» στην κυριολεξία είναι ένα βαθύ επάργυρο εκκλησιαστικό σκεύος, το οποίο μετά το γεύμα φέρνει στο χοροστάσι ο επίτροπος του πανηγυριού, οδηγώντας συγχρόνως μία γυναίκα (κόρη, σύζυγο κλπ) στο μπροστάρι του χορού. Παράλληλα ρίχνει στην κούπα ένα χρηματικό ποσό. Τον μιμούνται στη συνέχεια και άλλοι άνδρες, ακολουθώντας συγκεκριμένο τυπικό, μη παραλείποντας να ρίχνουν τον οβολό τους στην κούπα, κάθε φορά που βάζουν μπροστάρι στο χορό τη γυναίκα που επέλεξαν. Ο χορός αυτός συνεχίζεται έτσι για αρκετή ώρα και καθιερώθηκε να λέγεται «ο χορός της κούπας».

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε το 1935 στα Νικειά της Νισύρου. Είναι μέλος πολλά χρόνια μέλος της Δημοτικής χορωδίας Ρόδου. Έχει γράψει τέσσερα βιβλία με στίχους με τίτλους: «Ο γάμος στα Νικειά της Νισύρου», «Απ' όσα έζησα κι απ' όσα είδα», και δύο τόμους με τίτλο «Δώρα αγάπης». Είναι μέλος πολλών πολιτιστικών συλλόγων και στηρίζει την παράδοση, τα ήθη, τα έθιμα και την λαογραφία της Δωδεκανήσου. Είναι μέλος της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου.

Καραντζή Χρυσούλα, ερευνήτρια Κέντρου Ερεύνης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών.

Το ιδίωμα της Ρόδου με βάση αρχειακό υλικό του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών (ΙΑΝΕ).

Κασσώτης Μανώλης, μαθηματικός – συγγραφέας

«Προνομιά» Ναυτικά και Γεωργικά νησιά. Σύμη-Κάρπαθος

Περίληψη

Τα δώδεκα "προνομιά" νησιά του ΝΑ Αιγαίου ήταν κυρίως ορεινά με περιορισμένες γεωργικές εκτάσεις. Επί Τουρκοκρατίας παραχωρήθηκαν σ' αυτά τα νησιά φοροαπαλλαγές, αυτοδιοίκηση και άλλα προνόμια. Έναντι καταβολής του φόρου «μακτού» οι κάτοικοι απαλλάχθηκαν από κάθε άλλη φορολογία κι αφέθηκαν ελεύθεροι να αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τις τοπικές τους ανάγκες και έθιμα.

Σ' αυτό το περιβάλλον, τα νησιά αφέθηκαν ελεύθερα να αναπτύξουν την οικονομία, την διοίκηση και τις άλλες τους δραστηριότητες.

Παρά τις ομοιότητες που υπήρχαν μεταξύ των νησιών, αναπτύχθηκαν προσαρμογές, εξελίξεις και διαφοροποιήσεις. Επτά νησιά, η Αστυπάλεια, Ικαρία, Πάτιμος, Λέρος, Νίσυρος, Τήλος και Κάρπαθος, περιόρισαν την οικονομία τους στην παραδοσιακή γεωργία και κτηνοτροφία. Ενώ τα υπόλοιπα πέντε και πιο άγονα, η Κάλυμνος, Σύμη, Καστελόριζο, Χάλκη και Κάσος έστρεψαν τον ενδιαφέρον τους προς την θάλασσα και εκμεταλλεύτηκαν τις οικονομικές δυνατότητες που τους πρόσφερε η ναυτιλία, η σπογγαλιεία και το εμπόριο. Χρησιμοποιήσουμε ως παράδειγμα την Σύμη και την Κάρπαθο για να μελετήσουμε τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των ναυτικών και γεωργικών νησιών στα «προνομιούχα» νησιά των Νοτίων Σποράδων κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας. Σε καθένα από τα δυο νησιά η οικονομική ανάπτυξη και κατά ένα μέρος η πολιτισμική εξέλιξη ακολούθησε διαφορετική πορεία.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Μανώλης Γ. Κασσώτης, γεννήθηκε στην Κάρπαθο και σπούδασε μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Συνέχισε, με υποτροφία, τις σπουδές του στην Νέα Υόρκη των Η.Π.Α. και ειδικεύτηκε στα εφαρμοσμένα Μαθηματικά. Δίδαξε στο New York University και στο Ramapo College. Εργάστηκε ως διευθυντικό στέλεχος ερευνητικών τμημάτων για τον ηλεκτρονικό τομέα σε αμερικανικές εταιρίες. Το 2005 συνταξιοδοτήθηκε.

Κατά το διάστημα της ακαδημαϊκής και επαγγελματικής του σταδιοδρομίας έγραψε περισσότερες από 200 τεχνικές και επιστημονικές μελέτες. Επί 45 χρόνια ασχολείται με τα ομογενειακά και ιδιαίτερα με τα δωδεκανησιακά θέματα της Αμερικής και είναι πρόεδρος του Εθνικού Δωδεκανησιακού Συμβουλίου Αμερικής.

Ασχολείται με την ιστορία της δωδεκανησιακής παροικίας Αμερικής και με την ιστορία του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου στην περιοχή της Δωδεκανήσου, ερευνώντας ξενόγλωσσες πηγές και βιβλιογραφία.

Έγραψε τα βιβλία *Η μάχη της Τήλου* (1995), *Η Παναγία η Λαρνιώτισσα* (2001), *Πικρός ο πόλεμος, γλυκιά η ζωή* (2002), *Amara la Guerra, dolce la Vita* (2003), *Ιωάννα Αλεξιάδη, μια Καρπαθιά στα ξένα* (2004), *Μελαγχολική άνοιξη* (2005), *Η Κάρπαθος στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο* (2007) και *Η Βαγγελίστρα της Καρπάθου* (2008), καθώς και δεκάδες άρθρων σε περιοδικά έντυπα στην Ελλάδα και την Αμερική.

Κατσαδώρας Γιώργος, λαογράφος, λέκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου
Συνεισηγήτρια: **Κόζα Χρυσάνθη**, δασκάλα, υποψήφια διδάκτωρ

Η προφορική παράδοση των ευνράπελων διηγήσεων και παραλλαγές τους από τον Αρχάγγελο Ρόδου

Περίληψη

Η παραμυθιακή αφήγηση στην Ελλάδα αποτέλεσε και αποτελεί ένα κομμάτι ζωντανής προφορικής παράδοσης, όχι μόνο ως είδος μιας αφηγηματικής παράδοσης αλλά και ως πεδίο συνεχιζόμενης ανανέωσης και δημιουργίας λαϊκού πολιτισμού. Σημαντικός παράγοντας στα πλαίσια της αφήγησης είναι και το ακροατήριο το οποίο συμμετέχει ενεργά, από τη στιγμή που ο αφηγητής υπολογίζει τις αντιδράσεις του κοινού και αποφασίζει με ποιον τρόπο θα αφηγηθεί το παραμύθι του (παρεμβολή κι άλλων μοτίβων, παράλειψή τους, αλλαγή τοπωνυμίων κ.ά.). Τα παραπάνω διαπιστώνονται μέσα από παραλλαγές ευτράπελων διηγήσεων, όπως καταγράφηκαν από λαϊκούς αφηγητές της περιοχής του Αρχαγγέλου Ρόδου και, συγκεκριμένα, αυτές που αναφέρονται στον Ναστρανή Χότζα. Πρόκειται για τον γνωστό ήρωα της Ανατολής που παρουσιάζεται συχνότατα σε διηγήσεις Μικρασιατών, με το συνήθως ευτράπελο χαρακτήρα των λόγων και των έργων του.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρατίθενται ανέκδοτες αντίστοιχες διηγήσεις από τον Αρχάγγελο Ρόδου και γίνεται απόπειρα να ενταχθούν στο διεθνή κατάλογο παραμυθιακών τύπων και παραλλαγών και να επισημανθούν οι διαφοροποιήσεις και ιδιαιτερότητές τους σε σχέση με άλλες αφηγήσεις από άλλες περιοχές.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Γ. Κατσαδώρας διδάσκει λαογραφία ως λέκτορας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα στρέφονται κυρίως γύρω από τη διάχυση του αισώπειου μύθου, την αξιοποίηση του λαϊκού πολιτισμού στην εκπαίδευση και την κυκλοφορία του στα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας. Έχει συμμετάσχει με ανακοινώσεις λαογραφικού και παιδαγωγικού περιεχομένου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και έχει δημοσιεύσει άρθρα και μελέτες σε ελληνικά και ξενόγλωσσα περιοδικά.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Χρυσάνθη Κόζα γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Ρόδο. Είναι απόφοιτη Πανεπιστημίου Αιγαίου, της Σχολής Ελληνικών και Μεσογειακών Σπουδών, του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης. Έχει κάνει Μεταπτυχιακό στις Επιστήμες της Αγωγής – με τη χρήση Νέων Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Είναι υποψήφια διδάκτορας και τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα στρέφονται γύρω από την παιδαγωγική αξιοποίηση των λαϊκών παραμυθιών και τη προφορική αφήγηση. Έχει συμμετάσχει σε συνέδρια με ανακοινώσεις παιδαγωγικού περιεχομένου και έχει δημοσιεύσει άρθρα σε περιοδικά και συλλογικά έργα. Εργάζεται ως δασκάλα σε Δημοτικά Σχολεία.

Κουμέντος Γιώργος, πρώην διευθυντής Ο.Α.Ε.Δ.

Η επέκταση θεσμών κοινωνικής ασφάλισης στα Βωδεκάνησα μετά την απελευθέρωση των νησιών μας

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε στο Μανδράκι Νισύρου. Φοίτησε διαδοχικά στο ημιγυμνάσιο Νισύρου, στο Ιπποκράτειο Γυμνάσιο Κω και στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο Ρόδου. Στη συνέχεια γράφτηκε στην Πάντειο σχολή Πολιτικών Επιστημών. Εργάστηκε αρχικά στο Ι.Κ.Α. και στη συνέχεια ως διευθυντής στον Ο.Α.Ε.Δ. του Υπουργείου Εργασίας. Απολύεται από τη δικτατορία για τα δημοκρατικά του φρονήματα και επανέρχεται μετά την πτώση της. Διετέλεσε επανειλημμένως Πρόεδρος του Συλλόγου «Πορφύρις» και αργότερα ισόβιος επίτιμος πρόεδρός του, μέλος σε πολλά Κοινωνικά Ιδρύματα και Συλλόγους της Ρόδου. Εκλέχτηκε δημοτικός σύμβουλος και Γραμματέας του Δημοτικού Συμβουλίου την περίοδο 1987-1990. Ακόμα διετέλεσε αντιπρόεδρος του Κ.Α.Π.Η. και του Δημοτικού Θεάτρου Ρόδου. Είναι ιδρυτής του Δωδεκανησιακού «Ομίλου Λαογραφίας και Λόγου» και υπήρξε διευθυντής σύνταξης της εφημερίδας «Δωδεκανησιακός Παροικιακός Σύνδεσμος». Τιμήθηκε με μετάλλια από Συλλόγους και το Δήμο Ρόδου και για τις υπηρεσίες του στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Έγραψε δεκάδες άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά της Δωδεκανήσου.

Κουντούρη Καλλιόπη, φιλόλογος

Συνεισηγητές: Γαλανού Βαρβάρα, εκπαιδευτικός, **Κουντούρης Αναστάσιος**, φιλόλογος, **Σταυρόπουλος Ιωάννης του Δ.**, αρχιτέκτονας-συντηρητής.

Εκπαιδευτικό μονοπάτι σε νεοκλασικά κτήρια της πόλης Πόθιας Καλύμνου για παιδιά 5^{ης} και 6^{ης} Δημοτικού.

Βιογραφικό σημείωμα:

Η Καλλιόπη Κουντούρη διδάσκει γλωσσικό γραμματισμό στο ΣΔΕ Καλλιθέας. Είναι απόφοιτη του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, με κατεύθυνση Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Είναι, επίσης, κάτοχος Master of Philosophy (M.Phil.) στην Ιστορία της Τέχνης (University of Glasgow) και διδάκτορας στην Ιστορία της Τέχνης (Ph.D., Πανεπιστήμιο Αιγαίου). Έχει εργαστεί στην ιδιωτική και δημόσια εκπαίδευση, στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος (Πρόγραμμα Εξομοίωσης Πτυχίων) και ως επιστημονική συνεργάτης στο Μουσείο Ν. Τέχνης του Δήμου Ροδίων. Έχει επιμορφωθεί και διαρκώς επιμορφώνεται σε διάφορους επιστημονικούς τομείς, όπως ιστορία της τέχνης, μουσειολογία, ιστορία, εκπαίδευση ενηλίκων κ.ά. Επιπρόσθετα, έχει ασχοληθεί και ασχολείται με το ραδιόφωνο, το εκπαιδευτικό blogging, την πολιτιστική δημοσιογραφία (*artzine*, το *Βλέμμα*, ως αρχισυντάκτρια), με τη συγγραφή άρθρων, τη λογοτεχνία, τη βιβλιοκριτική, την οργάνωση καλλιτεχνικών εκθέσεων, τα σεμινάρια και την κριτική τέχνης. Έχει διατελέσει μέλος σε πολλά σωματεία, οργανώσεις και συνδέσμους, σε τοπικό, ελληνικό και διεθνές επίπεδο.

Κουντούρης Αναστάσιος, φιλόλογος

Συνεισηγητές: Γαλανού Βαρβάρα, εκπαιδευτικός, **Κουντούρη Καλλιόπη**, φιλόλογος, **Σταυρόπουλος Ιωάννης του Δ.**, αρχιτέκτονας-συντηρητής.

Εκπαιδευτικό μονοπλάτι σε νεοκλασικά κτήρια της πόλης Πόθιας Καλύμνου για παιδιά 5^{ης} και 6^{ης} Δημοτικού.

Βιογραφικό σημείωμα:

Ο Αναστάσιος Κουντούρης είναι απόφοιτος του Τμήματος της Φιλολογίας, κατεύθυνση Γλωσσολογίας, του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (2003). Υπήρξε υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) για το έτος 2000-2001. Διετέλεσε, επίσης, υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στον τομέα της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης (2006-2009). Αναγορεύτηκε Διδάκτορας στην Ιστορία της Εκπαίδευσης, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Ρόδου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2011). Εργάστηκε στην ιδιωτική εκπαίδευση ως φιλόλογος (2003-2009) και πλέον εργάζεται στη δημόσια εκπαίδευση (2010 και εξής). Υπήρξε μέλος της συντακτικής ομάδας του περιοδικού για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό «Το Βλέμμα» (2007-2009) και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Διεθνούς Κέντρου Συγγραφέων και Μεταφραστών Ρόδου (2005-2009). Αρθρογραφεί σε εφημερίδες της Ρόδου και της Καλύμνου. Έχει συμμετάσχει με ανακοινώσεις σε διάφορα επιστημονικά συνέδρια, ενώ έχει δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά.

Κουτελάκης Χάρης, Δρ. Αρχαιολογίας, ιστορικός

Χριστιανικές ελληνικές επιγραφές της Ρόδου

Περίληψη

Οι χριστιανικές ελληνικές επιγραφές της Ρόδου αποτελούν τμήμα ενός Corpus που αφορά όλα τα Δωδεκάνησα. Μερικές έχουν ήδη δημοσιευθεί κατά νησί (Χάλκη, Καστελλόριζο, Κάρπαθος, Τήλος, Νίσυρος εν μέρει), αφού δεν στάθηκε εφικτή η συνολική δημοσίευση. Η σημασία της έκδοσής τους και η αξία τους για διάφορες πτυχές της ιστορίας και της προσωπογραφίας κάθε τοπου είναι αυτονόητη. Της Ρόδου, που έχει και τη μεγαλύτερη σε όγκο κατάγραφή, είναι επόμενο να προκαλούν πολλαπλώς το ενδιαφέρον.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Χάρης Κουτελάκης, δρ αρχαιολογίας – ιστορικός, είναι γνωστός από την πολύχρονη ερευνητική του παρουσία στο Αιγαίο και ιδιαίτερα στα Δωδεκάνησα. Υπηρέτησε στην τότε ενιαία Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου για μεγάλο διάστημα και στη συνέχεια ως Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ2. Οι μελέτες του (βιβλία και άρθρα) ξεπερνούν τις 168 μέχρι σήμερα.

Κωνσταντινίδης Λάζαρος, ζωγράφος, διδάκτωρ Καλών Τεχνών

«Η εικόνα του τροχού και της ουρανοδρόμου κλίμακος στην εκκλησία των Αγίων Γεωργίου, Κωνσταντίνου και Σώζοντος των Απορθενών στην χώρα της Πάτμου»

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί μία ενδιαφέρουσα εικόνα του 19ου αι. (διαστάσεων 70x89 εκ.) που βρίσκεται στην εκκλησία των Αγίων Γεωργίου, Κωνσταντίνου και Σώζοντος των Απορθενών στην χώρα της Πάτμου. Σκοπός της μελέτης είναι να καταδείξει τις αρχαίες ανατολικές – ελληνικές καταβολές της θεματογραφίας της εικόνας παρουσιάζοντας στοιχεία από γραμματειακές και άλλες εικονογραφικές πηγές. Η εικόνα συνδυάζει, αντιπαραβάλλοντας, δύο σπάνια μοτίβα, την "ουράνια κλίμακα" και τον "τροχό της ζωής". Το πρώτο μοτίβο, αυτό της "ουρανοδρόμου κλίμακος", εικονίζεται αριστερά στην εικόνα της Πάτμου. Στη βάση της κλίμακος δαίμονες επιχειρούν να πετάξουν κάτω στο στόμα του παμφάγου Άδη τους μοναχούς, οι οποίοι προσπαθούν να ανέβουν τα είκοσι-οκτώ σκαλιά και να φτάσουν στην κορυφή της κλίμακος, όπου εικονίζεται ο Ιησούς Χριστός. Παραπλεύρως της κλίμακος υπάρχουν άγγελοι, οι οποίοι επιβλέπουν την ανάβαση των μοναχών. Στη βάση της κλίμακος μέσα σε μία κόκκινη λάβα εικονίζεται να παραμονεύει δράκος, που αντιπροσωπεύει τον θάνατο. Το δεύτερο μοτίβο, αυτό του "τροχού", αν και σχεδόν κατεστραμμένο από την υγρασία, διακρίνεται στο κέντρο της εικόνας. Πρόκειται για μία ξύλινη κατασκευή αποτελούμενη από δύο ομόκεντρους κύκλους και οκτώ μεγάλες ακτίνες, στα άκρα των οποίων και επάνω σε ξύλινες υποδοχές στέκονται ανθρώπινες μορφές. Ο "Τροχός της Ζωής" ή άλλως "Τροχός του Χρόνου" που έχει καταχωρίσει στην «*Ερμηνεία της Ζωγραφικής Τέχνης*» ο Διονύσιος ο εκ Φουρνά εμφανίζεται στην υστεροβυζαντινή εικονογραφία και συνεχίζει να αποδίδεται σε παραστάσεις μέχρι και τον 19ο αιώνα σε δύο κυρίως παραλλαγές. Οι τροχοί ως εικονογραφικό μοτίβο είτε αποδίδουν το *αστάθμητον* και *παλίμβουλον* της ανθρώπινης ζωής και τύχης είτε εκφράζουν μια τελεολογική διάθεση, η οποία αποδίδεται με τα διαφορετικά στάδια της ηλικίας του ανθρώπου και την παρουσία του δράκου-θανάτου στην βάση του τροχού, που τερματίζει την περιστροφή, τον βίο του ανθρώπου, επιφέροντας ένα τέλος. Επάνω στην κορυφαία θέση των τροχών βρίσκεται καθισμένη με στέμμα και σκήπτρο η μορφή ενός βασιλιά. Ενίοτε στις συνθέσεις του είδους συμπεριλαμβάνονται οι τέσσερις εποχές, τα Ζώδια, ο Ήλιος και η Σελήνη, με προσωποποιημένες τις μορφές του Χρόνου, του Κόσμου, της Γης, καθώς και η Ημέρα και η Νύχτα, οι οποίες με σχοινιά περιστρέφουν τον τροχό. Με γέφυρα το χωρίο 3.6 της επιστολής του Αγ. Ιακώβου και το σχόλιο του Ωριγένη ότι ο τροχός ή τον αιώνα σημαίνει τούτον, δηλαδή τον χρόνον, ή τον κόσμον τον αισθητόν ή την καθαράν και αιώνιον ψυχήν, η Ορφική έκφραση-τύπος "τροχός γενέσεως", η οποία εκφράζει την γενική ιδέα του Χρόνου ως περιέχοντος το κοσμικό γίνεσθαι, μεταφέρεται στην Χριστιανική και Βυζαντινή περίοδο και μεταπλάθεται σε ένα αλληγορικό μοτίβο της Χριστιανικής εικονογραφίας συνεπικουρούμενη από απόψεις, όπως αυτές του Ιερού Αυγουστίνου, ότι δεν μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι η περιστροφή του τροχού ήταν μία ημέρα και από την άλλη δεν μπορεί να αρνηθεί ότι η περιστροφή αυτή αντιπροσωπεύει κατά κάποιον τρόπο το πέρασμα του χρόνου, ή ακόμη

από απόψεις όπως αυτές του Ιωάννου του Χρυσοστόμου και του Γρηγορίου Ναζιανζηνού, με τις οποίες συσχετίζεται ο τροχός με τα ανθρώπινα πράγματα.

Βιογραφικό σημείωμα:

Ο Λάζαρος Κ. Κωνσταντινίδης σπούδασε ζωγραφική στην Ανωτάτη Καλών Τεχνών Αθηνών και έλαβε πτυχίο MFA with distinction από την Academy of Fine Arts του San Francisco και διδακτορικό δίπλωμα στις Καλές Τέχνες από το University of Wales (Αγγλία). Διδάσκει ζωγραφική στο ΤΕΙ Αθήνας και θεωρία της τέχνης και σημειολογία στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Μεταπτυχιακό Τμήμα Θεσσαλονίκης).

Κωνσταντινίδης Νίκος, οικονομολόγος, κοινωνιολόγος, συγγραφέας

Το Ολοκαύτωμα της Κάσου

Περίληψη

Πολλοί Δωδεκανήσιοι ιστορικοί και ιστοριοδίφες γνωρίζουν την ιστορία της μαρτυρικής Κάσου κι έχουν φέρι στην επιφάνεια τα πραγματικά γεγονότα της περιόδου πριν και μετά την εξέγερση του Γένους, που αφορούν το νησί. Παράλληλα η προφορική παράδοση μεταλαμπάδευσε από γενιά σε γενιά πολλές πτυχές του αγώνα των Κασσιωτών. Οι καπετάνιοι, οι λαογράφοι, οι άνθρωποι του πνεύματος, πολλοί εκπρόσωποι του λαού και οι δάσκαλοι της Κάσου, σχεδόν δύο αιώνες αγωνίζονται να μην περάσει στη λήθη η ιστορία του τόπου τους. Με συγγράμματα, πανηγυρικούς, δημοσιεύσεις ιστορικών κειμένων και αφηγήσεις προσπαθούν να κρατήσουν ζωντανή τη μνήμη ενός λαού, ο οποίος αισθάνεται εγκαταλειμμένος στο νοτιότερο τμήμα του Αιγαίου.

Ο ιατρός Κωνσταντίνος Ν. Φραγκούλης, ο ιατρός Γεώργιος Μαυρής, ο δικηγόρος Μάρκος Μαλλιαράκης, ο ιατρός Ιωάννης Α. Μανωλακάκης, ο ιατρός Γεώργιος Ηλ. Μανωλάκης, ο ιατρός Νικόλαος Εμίρης, ο δικηγόρος Γεώργιος Μ. Κακομανώλης, ο δικηγόρος Λεωνίδα Σακελλαρίδης, ο Ιατρός Ιωάννης Σπανούδης, ο ιατρός Γεώργιος Β. Μαυρολέων, ο εφοπλιστής Ηλίας Γ. Κουλουκουνδής, ο Γεώργιος Μαύρος και Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, ο έμπορος Αντώνιος Δασκαλάκης, ο εμποροπλοίαρχος Βασίλειος Ν. Ασλανίδης, ο πλοηγός της διώρυγας του Σουέζ Ιωάννης Α. Πνευματικός, ο ιατρός Δημήτρης Η. Λυκούδης, ο δικηγόρος Κανάκης Μ. Μάκρας, ο ιατρός Μηνάς Γ. Μαριάκης, ο πρόεδρος της Ελληνικής κοινότητας στο Πορτ Σάϊδ Δημήτριος Ι. Παπαδημητρίου, ο υπολοχαγός Ευζώνων Γεώργιος Α. Δασκαλάκης, ο πρόξενος Νικόλαος Γ. Μαύρος, ο ποιητής Ιωάννης Χριστοφίδης, η Μαρία Κ. Ζαχάρη, η Θάλεια Γ. Διαγκούση, ο εθνικός μας ποιητής Παναγιώτης Συναδινός, ο ερευνητής Αλέξανδρος Ν. Διακολιός, ο συγγραφέας - φαρμακοποιός Μανόλης Μαυρολέων, ο συγγραφέας Μιχαήλ Γ. Μιχαηλίδης - Νούαρος, ο συγγραφέας Μανόλης Μελάς, ο συγγραφέας Γιάννης Σπανδωνής, ο Διευθυντής της Δημόσιας βιβλιοθήκης Ρόδου Νίκος Αγγελής, ο συγγραφέας Αντώνιος Λιγνός, ο ιστορικός και λαογράφος Αντώνης Σοφός, ο πρόεδρος της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου Μανόλης Μακρής και άλλοι πολλοί συνέβαλαν στην διατήρηση της ιστορικής μνήμης.

Η πρώτη ύλη υπάρχει: Στην ιστορία των Ευαγγελίδη – Νουάρου, στο αρχείο του Γ. Μαυρή, στο πόνημα του Πρωτοψάλτη και στις αναφορές των μεγάλων ιστορικών Παπαρρηγόπουλου, Κριτοβουλίδη, Τρικούπη.

Πολλές πηγές υπάρχουν: Ιστορία Τρικούπη, Αρχείο Ύδρας, Ημερολόγιο του Γ. Σαχτούρη, τα Ναυτικά του Ορλάνδου, η έκθεση του αρχηγού της Σπετσιώτικης μοίρας, το ημερολόγιο του πλοίου «Αθηνά» του αντιναύαρχου Γεωργίου Σαχτούρη, τα «Ελληνικά Χρονικά» και το αρχείο του Λ. και Γ. Κουντουριώτη, τα «Απομνημονεύματα – Σπηλιάδου», «το Λεύκωμα της Κάσου» του Κ.Ν. Φραγκούλη, «Τα λαογραφικά της Κάσου» του Α.Μ. Σοφού, «Το ιερό Ολοκαύτωμα της Κάσου» έκδοση του συλλόγου «Κλεόβουλος ο Λίνδιος», «Η Κασιακή Λύρα» του Ν. Μαυρή – Γ. Παπαδόπουλου, «Κάσος – από την επανάσταση στον πατημό» του Νίκου Αγγελή – Αντωνίου Λιγνού – Αλέκου Διακολιού και Μανόλη Μαυρολέων.

Σκοπός αυτής της εισήγησης δεν είναι να επιχειρηθεί καμία υπερβολή από τα πραγματικά γεγονότα, ούτε να ολισθήσει η εισήγηση στην ερμηνεία των πηγών. Οι ιστορικοί γνωρίζουν τα γεγονότα εκείνης της περιόδου και ιδιαίτερα της αποφράδας ημέρας της 26^{ης} Μαΐου 1824, κατά την οποία οι μισθοδοτούμενες ορδές των Αιγυπτίων σφαγίασαν, αιχμαλώτισαν και εξανδραπόδισαν ένα ολόκληρο λαό. Είναι απορίας άξιο, μετά από τόσα χρόνια γιατί τα σχολικά ιστορικά βιβλία να μην αναφέρουν την συμβολή, του αγώνα των Κασιωτών, στην Ελληνική επανάσταση και να μη γίνεται, σχεδόν καμιά, αναφορά στη θυσία του λαού της μαρτυρικής Κάσου. Οι απανταχού απόγονοι των αγωνιστών, επί πολλά χρόνια, ζητούν ιστορική δικαίωση.

Η παρούσα εισήγηση αυτό το σκοπό υπηρετεί. Να αφυπνίσει την ιστορική μνήμη, να ευαισθητοποιήσει τους αρμοδίους και να προτρέψει την επιστημονική επιτροπή του Υπουργείου να αποκαταστήσει αυτή την μεγάλη παράλειψη. Γι' αυτό, μαζί με όλες τις ιστορικές πηγές, θα διαβιβαστεί στο Υπουργείο Παιδείας, με το αίτημα να συμπεριληφθεί στη σχολική ύλη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όχι φυσικά η εισήγηση, αλλά εκείνα τα ιστορικά γεγονότα που αναφέρονται στην συμβολή των Κασιωτών στον αγώνα για την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Δίδεται, με αυτό τον τρόπο, η ευκαιρία στην πολιτεία να επιτελέσει το χρέος της στη μνήμη των Κασιωτών αγωνιστών και να δικαιώσει το αίσθημα των απογόνων τους.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Νίκος Κωνσταντινίδης γεννήθηκε στη Ρόδο το 1960. Σπούδασε Οικονομικές, Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες. Μετά τις σπουδές του, εργάστηκε στον Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου Ροδίων και στη συνέχεια στην Ανώτερη Σχολή Τουριστικών Επαγγελμάτων Ρόδου, ως διοικητικό στέλεχος και καθηγητής. Ήταν εκπαιδευτικός στα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών και Φροντιστής για απόφοιτους μαθητές Λυκείου, με κατεύθυνση σε σχολές όλων των δεσμών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Έγραψε πολλά δοκίμια, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ως βοηθήματα των σπουδαστών. Στη νεανική του ηλικία υπήρξε αθλητής στίβου. Η αγάπη μου για το βιβλίο και τη λογοτεχνία είναι η αιτία, που τον ελεύθερό του χρόνο, συνεργάζεται χωρίς αμοιβή με περιοδικά Τέχνης και Πολιτισμού. Αρθρογραφεί σε όλες τις τοπικές εφημερίδες. Αγαπημένη του ασχολία είναι η ξυλογλυπτική.

Είναι πρόεδρος της Ομοσπονδίας των Παροικιακών Δωδεκανησιακών Συλλόγων Ρόδου, Πρόεδρος του συλλόγου Κασιωτών Ρόδου, μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, μέλος του Ολοσοφικού συνδέσμου Ελλάδος, μέλος της αντικαρκινικής εταιρείας, μέλος του συλλόγου περιβάλλοντος και της μεγάλης του αδυναμίας, της «Δωδεκανησιακής Μέλισσας», του γνωστού φιλανθρωπικού Σωματείου, το οποίο σπουδάζει άπορα και ορφανά παιδιά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Έχει γράψει τα βιβλία: «Ανθρώπινες στιγμές» (Ποιήματα), «Συνηθισμένοι άνθρωποι» (Ποιητική συλλογή), «Στάση ζωής» μυθιστόρημα με φιλοσοφικό περιεχόμενο, (Ελληνικά Γράμματα), «Άγγελος, μια ζωή σαν παραμύθι», μυθιστόρημα (Ελληνικά Γράμματα), «Ο κήπος της Εδέμ» μυθιστόρημα (εκδόσεις Φυτράκη), «Ραδιόφωνο Λυχνάρι» μυθιστόρημα (εκδόσεις Φυτράκη). Τα συγγραφικά δικαιώματα των βιβλίων του, εκχωρήθηκαν στην «Δωδεκανησιακή Μέλισσα». Εκδίδει δύο εφημερίδες: Τον «Χαδιώτη» του Συλλόγου Κασιωτών και την εφημερίδα της Ομοσπονδίας των Δωδεκανησιακών Παροικιακών σωματείων.

Κωνσταντινίδου Κ. Μαγδαληνή, δρ Γλωσσολογίας

Το γλωσσικό ιδίωμα των Λειψών – Συμβολή στη μελέτη της δωδεκανησιακής ελληνικής.

Περίληψη

Η Δωδεκάνησος αποτελεί από γλωσσική άποψη μία ενδιαφέρουσα διαλεκτική ζώνη της μεσημβρινής Νέας Ελληνικής, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα κυρίως φωνητικά και μορφολογικά αλλά και με αξιοσημείωτες διαλεκτικές διαφορές από νησί σε νησί αλλά και μέσα στο κάθε νησί. – στα μεγαλύτερα από αυτά σε έκταση. Από την μέχρι σήμερα μελέτη των ιδιωμάτων των νησιών του δωδεκανησιακού συμπλέγματος έχουν αναδειχθεί οι γλωσσικοί δεσμοί της δωδεκανησιακής ελληνικής προς άλλα αιγαιοπελαγίτικα ιδιώματα αλλά και προς τις διαλέκτους της Μ. Ασίας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναλυτική περιγραφή και η διαλεκτολογική ταξινόμηση του ιδιώματος της νήσου των Λειψών, για το οποίο δεν διαθέτουμε μέχρι σήμερα γενικές ή ειδικές μελέτες – με εξαίρεση τα ονοματικά Λειψών του Σκανδαλίδη (2005). Η μελέτη του ιδιώματος στηρίζεται πρωτίστως σε προφορική γλωσσική ύλη από τους Λειψούς, η οποία βρίσκεται αποθησαυρισμένη σε χειρόγραφο μορφή στο Αρχείο του Κέντρου Ερεύνης Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων της Ακαδημίας Αθηνών (χφ. ΙΑΝΕ 700γ Α. Καραναστάση), και δευτερευόντως σε υλικό από έντυπες πηγές.

Περιγράφονται, ειδικότερα, τα γενικά αλλά και τα επιμέρους διαλεκτικά φαινόμενα του ιδιώματος στα επίπεδα: (α) της φωνητικής, όπως νότιος φωνητισμός, δίπλωση συμφώνων, τσιτακισμός του κ και του διπλού σ, τροπή χ + ε, ι σε δασύ σ, απουράνωση συριστικών, φθόγγος ντζ αντί ζ, τροπή τ > θ προ ημιφώνου, προερρινωμένα μπ, ντ, γκ/γγ, παράλειψη τελικού ν, πτώση μεσοφωνηεντικού γ, μερική απλοποίηση τσ, τζ > σ, ζ κλπ., (β) της μορφολογίας, όπως άρθρο τς = τους, αντω-

νυμία *τις* = τους, κτητικό *τως* = τους, ερωτηματικό *είνδα*, ρηματικό επίθημα *-εύω*, αύξηση *η*, αόριστοι σε *-κα* και *-ζα* αντί *-σα*, τύποι *έχα, εύρα, έδα, έπα*, παρέκταση ρημάτων *-νε*, πρόθεση *ανέ-* < *ανά-* σε σύνθεση, πλούτος παραγωγικών επιθημάτων και συνθέτων κλπ., (γ) της σύνταξης, όπως πρόταξη προσωπικής αντωνυμίας στο ρήμα με ίχνη επιτάξεως, αρχαιοτρόπες συντάξεις ρημάτων με γενική αντί αιτιατική, σύνταξη *να λάχει* + υποτακτική = *έλαχε να* κλπ., (δ) του λεξιλογίου, όπως αρχαϊσμοί, μικρό ποσοστό δανείων τουρκικών, ιταλικών κ.ά. Παράλληλα, προβάλλονται: (α) η ιδιαίτερη φυσιολογία του ιδιώματος έναντι των λοιπών δωδεκανησιακών ιδιωμάτων, με δεδομένο το γεγονός ότι απουσιάζουν από αυτό γενικά δωδεκανησιακά γνωρίσματα, όπως η διατήρηση / αφομοίωση του τελικού *ν*, τα ρηματικά επιθήματα *-ουσιν, -ασιν*, η επίταξη της αντωνυμίας στο ρήμα, ενώ αντίθετα παρατηρούνται σε αυτό άλλα μη δωδεκανησιακού τύπου χαρακτηριστικά, (β) η συνάφεια προς το γειτονικό ιδίωμα της Πάτμου, και (γ) οι αξιοσημείωτες ομοιότητες με τα ιδιώματα Ανατολικής Κρήτης, Κυκλάδων, Χίου (νότιο μέρος), μικρασιατικής Αλικαρνασσού κ.ά.

Συμπερασματικά τονίζεται ότι η μελέτη του ιδιώματος των Λειψών συμπληρώνει τις γνώσεις μας για τον χαρακτήρα της δωδεκανησιακής ποικιλίας της Νέας Ελληνικής, συμβάλλει στην χάραξη ποικίλων γλωσσογεωγραφικών ισογλώσσων, ενώ παράλληλα δια φωτίζει πτυχές της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας στην περιοχή του νοτιοανατολικού Αιγαίου.

Βιογραφικό σημείωμα

Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και μετεκπαιδεύτηκε στην Γλωσσολογία στο Παν/μιο Bielefeld της Γερμανίας, από όπου έλαβε διδακτορικό δίπλωμα. Εργάζεται ως ερευνήτρια στο Κέντρον Ερεύνης των Νεοελληνικών Διαλέκτων και Ιδιωμάτων – ΙΑΝΕ της Ακαδημίας Αθηνών.

Λογοθέτης Μιλτιάδης, δρ. οικονομολόγος, επίτιμος Πρόεδρος Σ.Γ.Τ.Δ.

Οι κοινοτικοί θεσμοί στα Δωδεκάνησα κατά τα χρόνια της δουλείας (1522-1947)

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Μιλτιάδης Λογοθέτης, κατάγεται από τη Νίσυρο και ζει μόνιμα στη Ρόδο από το 1947, όταν ήρθε για να φοιτήσει στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο.

Σπούδασε Δημόσια Διοίκηση στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και έκαμε μεταπτυχιακές σπουδές στην Οικονομική και Περιφερειακή Ανάπτυξη στο Ινστιτούτο Σπουδών Οικονομικής Ανάπτυξης στη Νεάπολη Ιταλίας και στο Κέντρο Έρευνας Αγοράς της Ρώμης. Ειδικεύτηκε σε θέματα Τουρισμού, περιφερειακής ανάπτυξης και έρευνας Αγοράς. Στον Τουρισμό, είναι αφιερωμένη η διδακτορική του διατριβή «Προβλήματα και κατευθύνσεις τουριστικής πολιτικής».

Διετέλεσε Διευθυντής του Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου από το 1952-1985, επιστημονικός σύμβουλος της Ένωσης Ξενοδόχων Ρόδου από το 1968, επιστημονικός υπεύθυνος και συντονιστής προγραμμάτων Κέντρου Επαγγελ-

ματικής Κατάρτισης και Σύμβουλος τουρισμού και Ανάπτυξης. Διετέλεσε επίσης πρόεδρος του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος / Παράρτημα Δωδεκανήσου, και επί πολλά χρόνια καθηγητής στην Ανωτέρα Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Ρόδου, στη Σχολή Ξεναγών και στο Μεταπτυχιακό Τμήμα του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου «Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων».

Συγγραφέας πολλών βιβλίων με περιεχόμενο την Οικονομία, την περιφερειακή Ανάπτυξη, τον Τουρισμό και τη νεότερη Πολιτική και Οικονομική ιστορία της Δωδεκανήσου. Ενδεικτικά αναφέρουμε: «Ο Τουρισμός της Ρόδου» (βραβείο Εθνικής Τράπεζας), «Τουριστικές Μελέτες, Τουρισμός και περιφερειακή Ανάπτυξη», «Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας», «Τουριστική Πολιτική», «Αγροτικός Τουρισμός», «Τουριστικό Δίκαιο», «Τουρισμός και βιώσιμη ανάπτυξη», «Δίκαιο Τουριστικής Βιομηχανίας», «Η Οικονομία της Δωδεκανήσου» (11 τόμοι), «Πολιτική και μέτρα για την προαγωγή της περιφερειακής ανάπτυξης» (βραβείο Ακαδημίας Αθηνών), «Οι πρωτοπόροι του δωδεκανησιακού εμπορίου», «Δωδεκάνησα 50 χρόνια κοινοβουλευτικού βίου», «Οι Δωδεκανήσιοι στον κοινοβουλευτικό βίο της Ελλάδας», «Δοκίμια για την Ιστορία τον Πολιτισμό, τον Τουρισμό και την Ανάπτυξη». Για το τρίτομο έργο του «Ο Δωδεκανησιακός τύπος (1848-2008)» βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών.

Είναι μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Οικονομικών Επιστημών, της Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Ανάπτυξης, της Ένωσης Ελλήνων Συγγραφέων και Δημοσιογράφων Τουρισμού, της Διεθνούς Ένωσης Εμπειρογνομόνων Τουρισμού. Διετέλεσε πρώτος πρόεδρος της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκα-νήσου από το 1972 μέχρι το 1990.

Μακρής Μανόλης, νομικός – συγγραφέας

Σποράδες και Δωδεκάνησα

Περίληψη

Τα νησιά του ΝΑ Αιγαίου είναι γνωστά με το όνομα «Δωδεκάνησα» από την εποχή της ιταλικής κατάκτησης. Πρωτύτερα ήσαν γνωστά με τον ανεπίσημο όρο «Δωδεκάνησα» τα προνομιάχα νησιά του Αρχιπελάγους, τα οποία δεν συνέπιπταν με τα σημερινά, αφού δεν συμπεριλαμβάνονταν σ' αυτά η Ρόδος κι η Κως, ενώ συμπεριλαμβάνονταν η Ικαρία. Ο όρος Δωδεκάνησος χρησιμοποιήθηκε κατά τον Μεσαίωνα για να δηλώσει νησιά των Κυκλάδων που ανήκαν στο δουκάτο της Νάξου. Ως Σποράδες είναι γνωστά από την αρχαιότητα τα νησιά που βρίσκονται ανατολικά των Κυκλάδων, πολλές φορές όμως οι συγγραφείς χρησιμοποιούν τον όρο Σποράδες για νησιά που βρίσκονται εγκατεσπαρμένα στο Αιγαίο ή στη Μεσόγειο. Στα νεώτερα χρόνια τα νησιά του ΝΑ Αιγαίου αναφέρονται ως Νότιες Σποράδες.

Η εισήγηση παρακολουθεί την ιστορία των γεωγραφικών όρων «Σποράδες» και «Δωδεκάνησα» δια μέσου των αιώνων με αναφορές στους αρχαίους, μεσαιωνικούς και νεώτερους συγγραφείς.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Μανόλης Μακρής γεννήθηκε στην Όλυμπο της Καρπάθου. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και άσκησε δικηγορία στη Ρόδο. Ασχολήθηκε με την ιστορική και λαογραφική έρευνα. Εξέδωσε βιβλία και δημοσίευσε δεκάδες άρθρων με ιστορικό, λαογραφικό, κοινωνιολογικό και πολιτισμικό περιεχόμενο για την ιδιαίτερη πατρίδα του Κάρπαθο και για τα Δωδεκάνησα γενικότερα, ενώ παράλληλα δραστηριοποιήθηκε σε επιστημονικούς, πολιτιστικούς και παροικιακούς φορείς. Από το 2008 είναι Πρόεδρος της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου.

Μαννάκης Μιχάλης, ερευνητής λαογραφίας - παράδοσης

Τα καμπαναριά της Ρόδου και η ιστορία τους

Περίληψη:

Συνδυάζοντας το ενδιαφέρον του για τη φωτογραφία με την αγάπη του για την παράδοση ο Μιχάλης Μαννάκης πραγματοποίησε μια έρευνα με θέμα τα καμπαναριά της Ρόδου και την ιστορία τους. Αναγνωρίζοντας την λειτουργική τους σημασία ως θρησκευτικά σύμβολα θέλησε να τονίσει και το ρόλο τους ως πολιτισμικά στοιχεία. Πέρα από το φωτογραφικό υλικό η έρευνα αυτή περιλαμβάνει και στοιχεία πληροφορίες σχετικές με την κατασκευή τους, τον τρόπο, το χρόνο, τους τεχνίτες, τις αναστηλωτικές παρεμβάσεις. Έρευνα λαογραφικής φύσεως αφού στηρίχθηκε ως επί το πλείστον σε μαρτυρίες, αφηγήσεις διαφόρων μελών της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας που είτε με την ιδιότητα του ιερέα ή ενός απλού μέλους των εκκλησιαστικών επιτροπών, είτε με την ιδιότητα του μηχανικού, εργολάβου ή τεχνίτου ή απλού κατοίκου γνώριζαν τις σχετικές με το εκάστοτε καμπαναριό λεπτομέρειες.

Έτσι μέσα από αυτή την έρευνα αντλούμε ενδιαφέρουσες πληροφορίες όπως για παράδειγμα πότε ήρθε η πρώτη καμπανα στη Ρόδο, για ποιο καμπαναριό προοριζόταν, ποια είναι η θέση του καμπαναριού ως προς το ναό, πώς διακρίνονται ανάλογα με τον τύπο τους.

Βιογραφικό σημείωμα:

Ο Μιχάλης Μαννάκης γεννήθηκε στη Ρόδο το Μάρτιο του 1961 και κατάγεται από τις κοινότητες Σαλάκου και Καλαβαρδών. Τελειόφοιτος Λυκείου με σπουδές στα οικονομικά έχει ως κύρια απασχόληση το εμπόριο.

Ανήσυχο πνεύμα και ένθερμος υποστηρικτής της παράδοσης καθώς είναι, αξιοποιεί τον ελεύθερό του χρόνο ασχολούμενος με την προβολή των πολιτισμικών στοιχείων που αναδεικνύουν τον τόπο του.

Υπήρξε για 15 χρόνια μέλος της χορευτικής ομάδας του Λυκείου Ρόδου "Εργάνη Αθηνά" και κατά καιρούς συμμετέχει στις χορευτικές ομάδες παροικιακών συλλόγων

όπως Ηπειρωτών, Θεσσαλών, Καρπάθιων, Κρητών, Ποντίων. Το 2008 υλοποιώντας την ιδέα του για την ανάδειξη και προβολή των διαφορετικών μορφών του χορού της σούστας που χορεύεται στα Δωδεκάνησα διοργάνωσε σχετική εκδήλωση στο θέατρο Μελίνας Μερκούρη, την οποία και επανέλαβε μετά από δυο χρόνια με περισσότερες συμμετοχές πετυχαίνοντας έτσι το στόχο του για την ευαισθητοποίηση των τοπικών συλλόγων ώστε να αναζητήσουν και να μάθουν να χορεύουν την ιδιαίτερη σούστα του τόπου τους. Εκδήλωση που τείνει να καθιερωθεί ως θεσμός.

Το 2009 στον ίδιο χώρο διοργάνωσε εκδήλωση με τίτλο "Σεργιανίζοντας στην Ελλάδα" με στόχο την προβολή παραδοσιακών χορών από όλη την Ελλάδα με τη συμμετοχή των παροικιακών συλλόγων της Ρόδου. Το 2011 επανέρχεται με τα "Δωδεκανησιακά παντρολογήματα" εκδήλωση που είχε ως στόχο να φωτίσει τα τραγούδια του γάμου όπως τραγουδιούνται στη Δωδεκάνησο. Το 2012 αφιέρωσε μια βραδιά προς τιμή της μεγάλης κυρίας του δημοτικού τραγουδιού της Δόμνας Σαμίου, ενώ τα Χριστούγεννα του ίδιου έτους στο δημοτικό θέατρο της Ρόδου ακούστηκαν κάλαντα από όλη την Ελλάδα πάλι με τη δική του πρωτοβουλία και φροντίδα.

Είναι πρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου "Κάμειρος" της κοινότητας των Καλαβαρδών, ενώ υπήρξε και μέλος του πολιτιστικού τμήματος του πρώην Δήμου Καμείρου, θέση από την οποία στήριξε ενεργά την εκδήλωση προς τιμή του Μάνου Λοΐζου που πραγματοποιήθηκε στα Καλαβάρδα, τόπο καταγωγής της μητέρας του προερχόμενη από το γένος Μαννάκη.

Το 2013 παρουσίασε στην νέα πτέρυγα του Νεστορίδιου Μελάθρου την έρευνα του την σχετική με τα καμπαναριά της Ρόδου. Και έπεται συνέχεια...

Μανουσάκη Ευτυχία, αρχαιολόγος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Η επίδραση του περιβάλλοντος στη διατήρηση των αρχαιολογικών χώρων. Η περίπτωση της Κυμισάλας στη Ρόδο»

Περίληψη

Το θέμα πραγματεύεται την επίδραση του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος στους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία.

Το πρώτο μέρος αφορά στους φυσικούς παράγοντες φθοράς των μνημείων, όπως είναι το νερό, η ανάπτυξη μικροοργανισμών και μούχλας, οι συνεχείς εναλλαγές των επιπέδων υγρασίας και ο όξινος χαρακτήρας των εκκρίματων ζώων και φυτών. Επιπρόσθετα, η κλιματική αλλαγή αναμένεται να απειλήσει άμεσα ανεκτίμητους αρχαιολογικούς θησαυρούς. Η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, τα συχνότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, θα πλήξουν άμεσα μνημεία και τους ιστορικούς χώρους.

Στο δεύτερο μέρος γίνεται λόγος για τους ανθρωπογενείς παράγοντες που απειλούν τις αρχαιότητες. Ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους προέρχεται από τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Τα καυσαέρια και η όξινη βροχή επιδρούν πάνω στα μάρμαρα και προκαλούν διάβρωση και μειώνουν το αισθητικό κάλλος των μνημείων.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο φαινόμενο της αρχαιοκαπηλίας που άκμαζε στην περιοχή της Κυμισάλας ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αι. Αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής μας κληρονομιάς είναι οι αναρίθμητοι θησαυροί της ελληνικής αρχαιότητας που βρέθηκαν στα χέρια των αρχαιοκαπήλων. Αναζητώντας κάποιοι σύγχρονους θησαυρούς, έχουν καταστρέψει πολλά ιστορικά μνημεία και έχουν συλλήσει πολλές αρχαιότητες.

Τέλος, στοχευόμενες καταστροφές πολλών μνημείων του πολιτισμού μας οφείλονται και σε θρησκευτικό φανατισμό, στους τουρίστες που πατώντας χωρίς σεβασμό πάνω στα μάρμαρα προκαλούν φθορές και σε εκείνους που αδιαφορούν για την ιστορική, αισθητική ή αρχαιολογική αξία των αρχαιοτήτων και δεν διστάζουν να χαράξουν ή να αποτυπώσουν με σπρέι διάφορα συνθήματα πάνω σε ιστορικά μνημεία.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Ευτυχία Μανουσάκη γεννήθηκε στην Αυστραλία και σπούδασε Αρχαιολόγος στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Ρόδο. Συνέχισε τις μεταπτυχιακές της σπουδές της στο Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Π.Μ.Σ.: «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση».

Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν στην Αρχαιολογία, την Περιβαλλοντική Αρχαιολογία, τη Φυσική Ανθρωπολογία και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Το 2009 και το 2019 συμμετείχε στην αρχαιολογική έρευνα της Κυμισάλας, του Δήμου Αταβύρου, που διενεργείται από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και την ΚΒ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου. Διατελεί επίσης γραμματέας της Ένωσης Φίλων της Κυμισάλας.

Η πρώτη της ανακοίνωση έγινε τον Δεκέμβριο του 2009 σε ημερίδα του Πανεπιστημίου Αιγαίου και παρουσίασε το θέμα: «*Θυσιές στα ψηλά βουνά των Τυκας*». Στο δημοσιευμένο συγγραφικό της έργο περιλαμβάνονται (ενδεικτικά): *Ο Μέμνων ο Ρόδιος, Ένας επίφοβος αντίπαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου*, Ιστορικά Θέματα, τ. 97, 2010, σσ. 44-57. *Ο αποικισμός των Βίκινγκς στην Αμερική*, Ιστορικά Θέματα, τ. 99, 2011, σσ. 66-75. *Σπουδάζοντας Αρχαιολογία στο τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, από τη θεωρία...στην Κυμισάλα*, ΑΙΓΑΙΟ.Edu, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2011, σσ. 15. *Η Ιπποτική περίοδος στη Ρόδο*, Historical Quest, τ. 14, 29 Μαΐου 2012.

Από το 2009 έως σήμερα συνεργάζεται με τον μόνιμο επίκουρο Καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας, κ. Μανόλη Ι. Στεφανάκη τόσο ως αρχαιολόγος στην πανεπιστημιακή ανασκαφή στην Κυμισάλα, όσο και ως βοηθός σε θέματα ερευνητικής και διοικητικής φύσεως. Μια από τις πλέον σημαντικές υποχρεώσεις που της είναι η υποστήριξη και η συμμετοχή της στο ερευνητικό πρόγραμμα της Κυμισάλας με στόχο τη δημιουργία υποδομών για την ίδρυση ενός αρχαιολογικού-οικολογικού πάρκου στην περιοχή. Η μεταπτυχιακή διπλωματική της εργασία μελετά την περιοχή της αρχαίας Κυμισάλας και την επίδραση του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς) στη διατήρηση των αρχαιολογικών χώρων.

Μανούσου – Ντέλλα Κατερίνα, αρχιτέκτων ιστορικών μνημείων

Η διαχείριση των «αρχαίων» κατά την ιστορική εξέλιξη της πόλης της Ρόδου. Αρχαιολογικά τεκμήρια και σύγχρονες πρακτικές

Περίληψη

Κάθε πόλη παράγει το δικό της αστικό τοπίο, αλλά τοποθετείται ταυτόχρονα στο ευρύτερο πλαίσιο του γεωγραφικού της περιβάλλοντος, του οποίου πολιτικά και οικονομικά αποτελεί μέρος.

Το νησί και ιδιαίτερα η πόλη της Ρόδου, κατείχε σημαντική θέση στη γεωγραφική περιοχή του νοτίου Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου γενικότερα. Το γεγονός αυτό καθόρισε σε μεγάλο βαθμό την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του τόπου, αλλά και την πολεοδομική διάρθρωση της Ρόδου διαχρονικά ως «στρατιωτικής πόλης» με ισχυρή, συχνά πρωτοποριακή, οχύρωση.

Μεγάλες καταστροφές σηματοδοτούν το τέλος του αρχαίου κόσμου και για την πόλη της Ρόδου, στην οποία η κατοίκηση φαίνεται ότι ήταν συνεχής και αδιάλειπτη. Τα καταστροφικά αυτά γεγονότα συνέπεσαν με τη ρήξη των οικονομικών δομών, που οδήγησαν στην σταδιακή εγκατάλειψη και μαρασμό των πόλεων προς όφελος της υπαίθρου.

Είναι ιστορικά βεβαιωμένο ότι ο αγγλικός σταυροφορικός στόλος του Ριχάρδου Λεοντόκαρδου αγκυροβόλησε για 10 ημέρες στο λιμάνι της Ρόδου το 1191, καθ' οδόν προς Κύπρο και Παλαιστίνη: «*Ο τεράστιος ερειπίωνας των αρχαίων τειχών με τους πύργους τους, τα διάφορα επιβλητικά κτίρια και οι κατοικίες της άλλοτε πυκνοκατοικημένης πόλης τους έκαναν να συγκρίνουν το μέρος αυτό με την αρχαία Ρώμη*».

Είναι προφανές ότι η ιστορική περίοδος της δημιουργίας της μεσαιωνικής τειχισμένης πόλης χαρακτηρίστηκε και στην περίπτωση της πόλης της Ρόδου από την απουσία σαφούς σχεδιασμού και την σημειακή ανάπτυξη πολεοδομικών θυλάκων, με ενδιάμεσα αδιαμόρφωτα -αγροτοποιημένα- τμήματα. Κατά την βυζαντινή περίοδο, αλλά και την πρώιμη ιπποτοκρατία, παρατηρείται συστηματική χρήση αρχαίου οικοδομικού υλικού, προερχόμενου από την διάλυση των λαμπρών δημόσιων κτισμάτων και των οχυρώσεων, καθώς και ένταξη παλαιότερων τμημάτων τοίχων ή ογκωδών θεμελιώσεων στις νεότερες οχυρωματικές ή άλλες μικρότερης κλίμακας κατασκευές.

Είναι προφανές ότι τα εντυπωσιακά ερείπια μιας από τις μεγαλύτερες και λαμπρότερες πόλεις του αρχαίου κόσμου, άρρηκτα δεμένα με τις επιβλητικές διαμορφώσεις του φυσικού τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους στο οποίο εντάχθηκαν, απετέλεσαν σημαντικό αντικείμενο διαχείρισης στα πλαίσια των διαδοχικών μετασχηματισμών του πολεοδομικού ιστού από την ύστερη αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Η αντιμετώπιση τους αντανάκλα την γενικότερη αντίληψη κάθε εποχής για την αξιοποίηση των λειψάνων του παρελθόντος, ως χαρακτηριστικών στοιχείων της πόλης, με δεσπόζουσα θέση στη συνείδηση των πολιτών και των πολυάριθμων επισκεπτών της.

Κατά τη διενέργεια μεγάλου αριθμού συστηματικών και σωστικών ανασκαφών από την ιταλοκρατία μέχρι σήμερα στα όρια της σύγχρονης πόλης της Ρόδου, που έχει χαρακτηριστεί ως «αρχαιολογική πόλη», έχουν αποκαλυφθεί σημαντικά τμήματα του πολεοδομικού της ιστού, αρχαίων Δημόσιων Οικοδομημάτων και Ναών καθώς και των επιβλητικών ελληνοιστικών οχυρώσεων της πόλης. Ιδιαίτερα εντυπωσιακά είναι τα υπολείμματα του νότιου χερσαίου τείχους και των οχυρώσεων του μεγάλου λιμένα, του «χώματος» και του ανατολικού μώλου του. Σημαντικός είναι ο διδακτικός χαρακτήρας των ανασκαφών, παρότι συνιστούν σάφιστα καταστροφική ενέργεια που διαταράσσει την ισορροπία αιώνων των αρχαίων κατασκευών. Αφορά τη διαχείριση των παλαιότερων οικοδομικών στοιχείων κατά τις νέες διαμορφώσεις των μη αγροτοποιημένων -συνήθως οχυρωμένων- τμημάτων των μεσαιωνικών πόλεων. Ακόμη πιο σύνθετη όμως είναι η αποτίμηση της αποτελεσματικότητας των σύγχρονων τρόπων διαχείρισης και διατήρησης είτε ως ορατά σημεία αναφοράς κατάλληλα ενταγμένα στην πόλη, είτε ως στοιχεία σε κατάχωση όπου δεν θεωρείται εφικτή η ασφαλής έκθεση στις καιρικές συνθήκες και η λειτουργική ένταξη των αρχαιολογικών καταλοίπων στη σύγχρονη και την μελλοντική «αρχαιολογική πόλη» της Ρόδου.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Αικατερίνη Μανούσου Ντέλλα γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Αθηνών. Μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι στη Συντήρηση Ιστορικών Μνημείων (CESHCMA-Palais de Chail-lot Paris) και στη γεωγραφική χωροταξία (Institut de Geographie-Paris Sor-bonne IV).

Από το 1985 έως σήμερα εργάζεται στη Ρόδο ως αρχιτέκτων μηχανικός του Υπουργείου Πολιτισμού στην 4η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, στο Ταμείο Διαχείρισης Πιστώσεων για την Εκτέλεση Αρχαιολογικών Έργων στα Μνημεία της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου και στην Υπηρεσία Νεοτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου, στην οποία διατελεί από το 2008 ως προϊσταμένη του Τμήματος Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων. Στην αναστηλωτική της εμπειρία συγκαταλέγονται η συντήρηση και η αποκατάσταση του ιπποτικού ξενώνα της αγίας Αικατερίνης (έπαινος Europa Nostra 1997), οι αναστηλωτικές επεμβάσεις στις μεσαιωνικές οχυρώσεις, η διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου της μεσαιωνικής τάφρου και η ένταξη του νέου υπαίθριου θεάτρου, η αποκατάσταση του μεσαιωνικού φρουρίου του αγίου Νικολάου, η διευθέτηση και ανάδειξη του Μώλου των Μύλων. Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην αρχιτεκτονική ανάλυση των μεσαιωνικών κατασκευών και συγκεκριμένα στη μελέτη της πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής εξέλιξης των μεσαιωνικών οχυρώσεων της Ρόδου.

Μαρινάκη Κατερίνα, εκπαιδευτικός –δημοσιογράφος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια στον Τομέα Λαογραφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Σιφνιοί αγγειοπλάστες στα Δωδεκάνησα. Η περίπτωση του Μιχάλη Ψαρρή στην Αστυπάλαια.

Βιογραφικό σημείωμα:

Η Κατερίνα Μαρινάκη γεννήθηκε το 1966. Το 1989 έλαβε πτυχίο Σχολής Βρεφονηπιαγωγών από το ΤΕΙ Αθήνας και το 2011 πτυχίο στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Σήμερα βρίσκεται στο Α΄ έτος Μεταπτυχιακού Προγράμματος Λαογραφίας του Τομέα Λαογραφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Από το 1998 μέχρι σήμερα εκδίδει το πανκυκλαδικό περιοδικό «Μικρές Κυκλάδες» και τους ταξιδιωτικούς οδηγούς «Ταξιδεύοντας στο Αιγαίο» και από το 21012 τα περιοδικά «Speed Travel» και «Golden Stars».

Παρακολούθησε εκπαίδευση στελεχών από στελέχη της Ε.Ε. σε θέματα ευρωπαϊκής ενοποίησης (2000) και ενημέρωση δημοσιογράφων από στελέχη της Ε.Ε. με θέμα «Η λειτουργία και η οργάνωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Συμμετείχε ως ομιλήτρια σε πολλά συνέδρια, τα οποία αφορούσαν τη Δημόσια Διοίκηση, Οικονομία, Ναυτιλία, Γεωργία, Λαογραφία και Ιστορία. Συμμετείχε επίσης με την ιδιότητα της δημοσιογράφου σε Συνόδους Κορυφής της Ε.Ε. καθώς και της Επιτροπής των Περιφερειών.

Είναι Πρόεδρος του Συλλόγου Ανωμεριτών Φολεγάνδρου, Πρόεδρος της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας «Οι φίλοι του Αρχιελάγου», μέλος της Ένωσης Κυκλαδικού Τύπου, μέλος της Ένωσης Δημοσιογράφων και Συγγραφέων Τουρισμού και μέλος σε πολλούς άλλους κυκλαδίτικους και αιγαιοπελαγίτικους συλλόγους και σε γυναικείες δημοσιογραφικές και περιβαλλοντολογικές οργανώσεις και σωματεία.

Άρθρα και μελέτες της έχουν δημοσιευθεί σε πολλά περιοδικά και εφημερίδες του ημερήσιου και τοπικού τύπου. Συνέγραψε τα βιβλία «Ανω Μεριά Φολεγάνδρου – οικιστική και βιοτική οργάνωση» (1991), «Νήσος Φλέγανδρος» (2001), «Πρόσκληση σε Φολεγανδρίτικο τραπέζι» (2013).

Μάρκου Αγγελική, αρχιτέκτων μηχανικός

Συνεισηγήτρια: **Πίκουλα Μαρία**, πολιτικός μηχανικός

Παραμορφώσεις στο δυτικό οπίσθιο τοίχο της ελληνοστικής στοάς Ακρόπολης Λίνδου: Αίτια και αντιμετώπιση.

Περίληψη:

Το έργο της στερέωσης και αναστήλωσης των μνημείων της ακρόπολης Λίνδου ολοκληρώνεται με την αποκατάσταση του δυτικού οπίσθιου και δυτικού διαχωριστικού τοίχου της ελληνοστικής στοάς, που υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007-2013.

Ο δυτικός οπίσθιος τοίχος της στοάς ήταν ήδη γνωστός στους περιηγητές του 19^{ου} αιώνα, που επισκέφθηκαν τη Ρόδο, καθώς σωζόταν κατά χώρα σε μεγάλο ύψος. Αποκαλύφθηκε σχεδόν στο σύνολό του και αποτυπώθηκε κατά τη διάρκεια

των ανασκαφικών εργασιών από τη Δανική Αρχαιολογική Αποστολή. Μετά την κατάρρευση του ανώτερου τμήματος, πραγματοποιήθηκαν αναστηλωτικές εργασίες από την Ιταλική Αρχαιολογική Υπηρεσία. Η πρόσφατη έρευνα, παράλληλα με την καταγραφή των στατικών προβλημάτων, κατέληξε σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την ιστορική τεκμηρίωση του τοίχου, αφού οι παραμορφώσεις που εντοπίστηκαν συσχετίστηκαν με τις προγενέστερες επεμβάσεις στο μνημείο.

Η αποκατάσταση εστιάστηκε σε αντικαταστάσεις και συμπληρώσεις λίθων των δύο τοίχων και του θριγκού, καθώς και στην ανάταξη του ανώτερου τμήματος του δυτικού οπίσθιου τοίχου της στοάς που παρουσίαζε απόκλιση από την κατακόρυφο. Μετά την απομάκρυνση των λίθων του γείσου, η ανάταξη επιτεύχθηκε με τη χρήση απλών μέσων και αποφεύχθηκαν χρονοβόρες και δαπανηρές μέθοδοι.

Βιογραφικό σημείωμα:

Η Αγγελική Μάρκου είναι απόφοιτος της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, καθώς και του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Προστασία Μνημείων».

Από το 2007 έως το 2009 και από το 2011 έως και σήμερα εργάζεται ως αρχιτέκτονας στο έργο «Στερέωση και Αναστήλωση Μνημείων Ακροπόλεως Λίνδου». Το 2010 εργάστηκε στην Διεύθυνση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Μαυριδή Μέλπα, φιλόλογος, καθηγήτρια στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου.

Συνεισηγήτρια: **Ορφανού Λουκία**, φιλόλογος, διευθύντρια στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου

Η υλοποίηση ενός σχεδίου ερευνητικής εργασίας / project τοπικής ιστορίας στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου σε συνεργασία με το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού και το Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων Β/θμιας Εκπαίδευσης Ζωδεκάνησου.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Μέλπα Μαυριδή είναι απόφοιτος του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών. Είναι απόφοιτος του ΜΠΣ «Παιδικό βιβλίο και παιδαγωγικό υλικό» του ΤΕΠΑΕΣ του Παν/μίου Αιγαίου. Υπηρετεί ως φιλόλογος στη Μέση Εκπαίδευση από το 1988. Από το 1990 ζει και εργάζεται στη Ρόδο. Έχει παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης που αφορούν στις Μαθησιακές Δυσκολίες, στο Θέατρο στην Εκπαίδευση, στην Οργάνωση και Διαχείριση των Σχολικών Βιβλιοθηκών και στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ

Μαχαίρα Βασιλική, αρχαιολόγος, Δευθύντρια Ερευνών Κέντρου Ερεύνης της Αρχαιότητας της Ακαδημίας Αθηνών.

Η ακτινοβολία της ροδιακής ελληνιστικής πλαστικής έως τα πρώιμα αυτοκρατορικά χρόνια

Περίληψη

Η Ρόδος θεωρείται ως ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της ελληνιστικής γλυπτικής. Είναι επίσης γνωστό ότι διατηρεί την αυτονομία της έως το 44 μ.Χ., οπότε ο αυτοκράτωρ Κλαύδιος την προσαρτά στην επαρχία της Ασίας. Συχνά μάλιστα γίνεται αναφορά στη βιβλιογραφία για την δεύτερη ακμή της ελληνιστικής περιόδου κατά τα αυτοκρατορικά χρόνια.

Με δεδομένες αυτές τις διαπιστώσεις, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε συγκεκριμένη εικόνα στις ύστερες αναλαμπές του περιώνυμου κέντρου τέχνης που υπήρξε η Ρόδος κατά τα ελληνιστικά χρόνια.

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκα στην Αθήνα. Αποφοίτησα από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ιστορικό - Αρχαιολογικό (1977). Μεταπτυχιακές σπουδές (1978 - 1982) και διδακτορικό δίπλωμα (1985) στο Παρίσι, Πανεπιστήμιο Paris I Pantheon-Sorbonne, με υποτροφία της Γαλλικής Κυβέρνησης.

Ήμουν επί δεκαετία (1984-1996) υπεύθυνη του ελληνικού γραφείου τεκμηρίωσης και σύνταξης του Εικονογραφικού Λεξικού της Κλασικής Μυθολογίας (LIMC). Από το 1996 εργάζομαι ως Ερευνήτρια στο Κέντρο Ερεύνης της Αρχαιότητας της Ακαδημίας Αθηνών. Βρίσκομαι στη Βαθμίδα του Διευθυντή Ερευνών.

Τομείς έρευνας: γλυπτική, με έμφαση στα ελληνιστικά, εικονογραφία, λατρεία. Κύριο ερευνητικό πρόγραμμα: τα ελληνιστικά γλυπτά Ρόδου. Επίσης τα γλυπτά από το Ιερό του Ασκληπιού στη Λισό (Δυτ. Κρήτη).

Μονογραφίες: 1) *Les groupes statuaires d' Aphrodite et d' Eros. Etude stylistique des types et de la relation entre les deux divinités pendant l' époque hellénis-tique*, Αθήνα, Βιβλιοθήκη Σ.Ν. Σαριπόλου, αρ. 85 (1993). 2) *Το Ιερό Αφροδίτης και Έρωτος στην Ιερά οδό*, Αθήνα, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, αρ. 253 (2008).

Πολλά άρθρα, συμμετοχές σε συνέδρια, διαλέξεις στο εξωτερικό, μαθήματα.

Μηνάς Κωνσταντίνος, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ιστορικά της Ολύμπου Κάρπαθου

Περίληψη

Η εισήγηση αναφέρεται στα ακόλουθα θέματα: 1. Ερμηνευτικά σχόλια σε επιγραφή της αρχαίας Βρυκούντος. 2. Νίσυρος, η αρχαία πόλη της Σαρίας. 3. Το Άργος της Σαρίας. 4. Παραδόσεις και θρύλοι 4.1 Τα Παλάτια κι η Γιστέρνα της Σαρίας. 4.2 Η άγκυρα του πλοίου του Αντρέα Ντόρια. 4.3 Ο σταυρός στη θέση Καμόνια 4.4. Η μνήμη του Μπαλασκά στην Κρήτη 4.5. Ο λάκκος του Τσουλλίου. 4.6. Η Α Κατερίνα του Στενού. 5. Η αποβίβαση του Λυτού και του Κρασόπουλου στην Κάρπαθο. 6. Η ιμμακολάτα 7. Αναμνήσεις μου από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλε-

μο. 8. Στιχουργήματα του Γεώργιου παπά Κ. Τσαμπανάκη αναφερόμενα στη δου-
λεία και την απελευθέρωση της Καρπάθου.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Κων/νος Μηνάς γεννήθηκε στην Όλυμπο Καρπάθου, τελείωσε το Γυμνά-
σιο Απερίου και στη συνέχεια το Φιλολογικό Τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής του
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όπου είχε για δασκάλους του Ι. Κακριδή, το Ν.
Ανδριώτη, τον Αγαπητό Τσοπανάκη, τον Απ. Βακαλόπουλο, το Μαν. Ανδρόνικο,
τον Εμμ. Κριαρά, το Λίνο Πολίτη και άλλους.

Στη συνέχεια υπηρετεί στη Μέση Εκπαίδευση, στα γυμνάσια της Κάσου,
Νάξου, Ικαρίας, Σύμης και επί 5 χρόνια της Καρπάθου. Εκεί στην ιδιαίτερή
του πατρίδα εκπονεί και τη διδακτορική του διατριβή με θέμα τα ιδιώματα της
Καρπάθου και το 1972 θα πάρει το διδακτορικό του δίπλωμα της Φιλοσοφικής
Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Υπηρετεί ακόμη για τρία χρόνια σε
γυμνάσιο του Πειραιά και στην Ιωνίδειο πρότυπη σχολή, όπου τοποθετήθηκε
ως διδάκτορας. Από τον Πειραιά μεταβαίνει στα Ιωάννινα ως λέκτορας, στην
έδρα της Γλωσσολογίας, για να ανακηρυχθεί στη συνέχεια επίκουρος και ανα-
πληρωτής καθηγητής. Το 1989 όταν προκηρύχθηκε η θέση στο Παιδαγωγικό
Τμήμα Δη-μοτικής Εκπαίδευσης του νεοσύστατου Παν/μίου του Αιγαίου, ο
Κωστής Μηνάς προτίμησε να έλθει στη Ρόδο, παρά τις ευνοϊκές προοπτικές
για πανεπιστημιακή καριέρα στα Ιωάννινα. Στη Ρόδο υπηρετεί από το 1989 ως
καθηγητής της Ελληνικής Γλώσσας και της διδακτικής της στο Παιδαγωγικό
Τμήμα του Παν/μίου του Αιγαίου.

Ερευνητικά ασχολήθηκε με θέματα ιστορίας της ελληνικής γλώσσας, της
νεοελληνικής διαλεκτολογίας, της δημόδους μεσαιωνικής και νεοελληνικής
γλώσσας και της νεοελληνικής ονοματολογίας. Είναι μέλος της Εταιρείας Ελ-
λήνων Φιλολόγων, της Ελληνικής Ονοματολογικής Εταιρείας, της Λαογραφι-
κής Εταιρείας, της Εταιρείας Καρπαθιακών Μελετών, της Εταιρείας Νεοελλη-
νικής Διαλεκτολογίας.

Ο Κ. Μηνάς έχει πλούσιο συγγραφικό έργο. Ξεκίνησε με τα *«Ιδιώματα
της Καρπάθου»* και το 1975 κυκλοφόρησε το *«Τοπωνυμικό της Κάσου»* σε έκ-
δοση της Στέγης. Το 1978 εκδόθηκε στα Ιωάννινα η *«Μορφολογία της μεγε-
θύνσεως στην ελληνική γλώσσα»*, και ακολουθούν *«Εισαγωγή στη Διαλεκτολο-
γία»* (πανε-πιστημιακές παραδόσεις), *«Η γλώσσα του Καβάφη»* (1985), η
*«Γλώσσα των δη-μοσιευμένων μεσαιωνικών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ι-
ταλίας και της Σικε-λίας»* (1994), που βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών,
το *«Τοπωνυμικό της Καρπάθου»* (2000), οι *«Μελέτες Νεοελληνικής Διαλεκτο-
λογίας»* (2004), τα *«Ι-στορικά, αρχαιολογικά και λαογραφικά της Καρπάθου»*
(2005), το *«Λεξικό των Ιδιωμάτων της Καρπάθου»* (2006) και οι *«Παρατηρή-
σεις στη Γραμματικής της Νεοελληνικής»* (2008). Υπό εκτύπωση είναι ο
«Γλωσσικός Άτλαντας Δωδεκα-νήσου».

Από το 1990 μέχρι το 2002, υπήρξε πρόεδρος της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου.

Μηνέττος Κωνσταντίνος, επίτιμος σχολικός σύμβουλος Δημ. Εκπαίδευσης και αντιπρόεδρος Αναγνωστηρίου Καλύμνου «Αι Μούσαι»

Ο κοιμητηριακός ναός της Αγίας Αναστασίας της Φωμαίας στο Γεννάδι της Ρόδου.

Μιαούλης Αριστείδης, δημοσιογράφος

Ο «Αγιασμός» της Αγιάς Λεβιάς και οι Ζωσιμάδες

Περίληψη:

Το πρώτο μισό του 19ου αιώνα, μετά την Επανάσταση του 1821 και την ενεργή συμμετοχή των Πατμίων «ψυχή τε και σώματι», βρίσκει το νησί να εξαρτάται πλέον από την ναυτοσύνη του. Οι εμπορικές παροικίες το ενισχύουν και το αναδεικνύουν. Ο οικισμός της Χώρας έχει πλέον διαμορφωθεί με τις δύο μεγάλες πλατείες του, της Αγίας Θεοκτίστης της Λεσβίας, ή Αγιάς Λεβιάς και της Λόζας, ή Εμμανουήλ Ξάνθου πολύ αργότερα. Σ' αυτό το χρονικό και κοινωνικό πλαίσιο εντάσσεται και η ανέγερση ενός εκκλησιαστικού μνημείου, του οποίου η ιστορία αναδεικνύεται για πρώτη φορά. Πρόκειται, για το κτίσμα του Αγιασμού που κοσμήει την ΝΑ πλευρά της ιστορικής πλατείας της Αγιάς Λεβιάς στη Χώρα. Εκεί, κάθε Νέα Τρίτη γίνεται ο Αγιασμός με την βάπτιση των Τιμίων Λειψάνων που βρίσκονται θησαυρισμένα στο σκευοφυλάκιο της Μονής του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου. Μετά από πολύμηνη έρευνα και σε συνεργασία με επιστήμονες του είδους «αποκρυπτογραφήθηκαν» τα ... μυστικά του και για πρώτη φορά αποκαλύπτονται. Έχει κτιστεί το 1831 και εγκαινιάστηκε το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου με δωρεά της μεγάλης Ηπειρωτικής οικογένειας των ευεργετών Ζωσιμάδων, μέλη της οποίας όπως ο Νικόλαος βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της λίστας των «προστατών, ευεργετών και εφόρων» της Πατμιάδας του Γένους Μεγάλης Σχολής μας.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Αριστείδης Ε. Μιαούλης γεννήθηκε στην Πάτμο. Είναι δημοσιογράφος στην ΕΡΤ, ΕΡΑ Ρόδου από το 1982. Διετέλεσε προϊστάμενος προγράμματος και αρχισυντάκτης. Ως αρχισυντάκτης υπηρέτησε και στη διεύθυνση Ειδήσεων της ΕΡΤ3 από το 2003 ως το 2007. Συνεργάστηκε με τις καθημερινές τοπικές εφημερίδες της Ρόδου «Δημοκρατική» και «Πρόοδος» έχοντας την ευθύνη στις πολιτιστικές στήλες και για αρκετά χρόνια παρουσίαζε καθημερινές πολιτιστικές εκπομπές στα τηλεοπτικά κανάλια της Ρόδου όπως το ΙΡΙΔΑ και το TV4. Είναι Πρόεδρος του Συλλόγου Πατμίων Ρόδου «Ο Όσιος Χριστόδουλος» και μέλος του Δ.Σ. της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου. Διετέλεσε επίσης μέλος στα Δ.Σ. του Διεθνούς Κέντρου Λογοτεχνών και Μεταφραστών Ρόδου και της Εται-

ρείας Ροδιακών Μελετών. Έχει συμμετάσχει στα περισσότερα Συμπόσια της Στέγης με ανακοινώσεις ενώ παράλληλα τα κάλυπτε για την ΕΡΤ.

Μιχαλάκη – Κόλλια Μαρία, αρχαιολόγος

Ερμηνεύοντας τους 3000 εγχυτρισμούς νεογέννητων από την Αστυπάλαια και τη σχέση τους με την αρχαία κοινωνία.

Περίληψη

Το σύνολο των κοντά 3000 αγγείων που περιείχαν νεογέννητα, (τρόπος ταφής που ονομάζεται εγχυτρισμός), τα οποία αποκαλύφθηκαν στη Χώρα της Αστυπάλαιας, αποτελεί μοναδικό στον κόσμο εύρημα τόσο για το πλήθος που περιλαμβάνει, όσο και για την συνεχή παρουσία του στην ίδια θέση από το 800 π.Χ. έως τον 1^ο π. Χ. αιώνα. Το εύρημα αυτό έχει προσφέρει την εξαιρετική ευκαιρία για την μελέτη των ταφικών εθίμων αυτής της νεαρής κατηγορίας των ανθρώπινων όντων, τα οποία συνήθως θεωρούνται παραμελημένα στις αρχαίες κοινωνίες. Έχει επίσης προσφέρει τη δυνατότητα μελέτης ενός μεγάλου συνόλου αγγείων που προέρχονται από όλα σχεδόν τα κεραμικά εργαστήρια του ευρύτερου μεσογειακού χώρου.

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα. Είναι απόφοιτος της Γαλλικής Σχολής Saint Joseph, πτυχιούχος του Πανεπιστημίου της Λοζάνης και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος D.E.A. του Πανεπιστημίου Paris 1 της Σορβόνης.

Εργάστηκε στην Κω και τη Ρόδο ήδη ως φοιτήτρια, στη συνέχεια ως έκτακτη αρχαιολόγος και από το 1979 και μετά ως επιμελήτρια αρχαιοτήτων στην ΚΒ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, με εισαγωγή στον κλάδο ύστερα από διαγωνισμό. Επέλεξε να διανύσει όλη την υπηρεσιακή της καριέρα στην Δωδεκάνησο, έως τον Ιούλιο του 2010, που συνταξιοδοτήθηκε.

Ως αρχαιολόγος της μάχιμης αρχαιολογίας, έχει ασχοληθεί με όλων των ειδών τις δραστηριότητες, ενώ τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα της ήταν η οργάνωση Μουσείων και Εκθέσεων καθώς και η Διαμόρφωση Αρχαιολογικών Χώρων, πιστεύοντας ότι οι αρχαιότητες και τα μνημεία μέσα σε μία πόλη μπορούν να έχουν πρωτεύοντα ρόλο στην αισθητική των πόλεων και στην παιδεία των πολιτών. Στον τομέα των Μουσείων ήταν υπεύθυνη για την οργάνωση της πρώτης θεματικής έκθεσης που λειτούργησε στο Καστέλο με θέμα «Αρχαία Ρόδος – 40 χρόνια σωστικών ανασκαφών», η οποία εξελίχθηκε στη μεγάλη έκθεση «Αρχαία Ρόδος 2.400 χρόνια» που λειτουργεί ως σήμερα στον ίδιο χώρο. Έχει οργανώσει επίσης την αρχαιολογική συλλογή Σύμης και το διαχρονικό μουσείο Αστυπάλαιας. Έχει επίσης ασχοληθεί με Εκπαιδευτικά Προγράμματα για τα σχολεία, καθώς και με ξεναγήσεις και ομιλίες για το κοινό της Ρόδου, είτε στο Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων των Εφορειών, είτε στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Συλλόγου για τη Διατήρηση της Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ρόδου, του οποίου έχει την ευθύνη.

Στον επιστημονικό τομέα έχει συμμετάσχει με πλήθος ανακοινώσεων σε Πα-νελλήνια και Διεθνή Συνέδρια και έχουν δημοσιευθεί σχετικά άρθρα με θέματα όπως: τα ταφικά έθιμα, οι ροδιακές νεκροπόλεις, τα μνημεία της Ακρόπολης και της πόλης της Ρόδου, ή με ανασκαφικά ευρήματα και μνημεία άλλων νησιών της Δωδεκανήσου, όπως των λιλιπούτειων νησιών του βόρειου συγκροτήματος, ή της Καρπάθου, του Καστελόριζου, της Σύμης και της Αστυπάλαιας.

Τα τελευταία χρόνια έχει ιδιαίτερη ενασχόληση με το εύρημα που αποτελεί το θέμα της σημερινής ομιλίας, για το οποίο υπάρχουν τα σχετικά άρθρα:

«*Un ensemble exceptionnel d'enchytrismes de nouveau-nés, de fœtus et de nourrissons découvert dans l'île d'Astypalée, en Grèce : cimetière de bébés ou sanctuaire ?*» Πρακτικά Συνεδρίου : *L'Enfant et la mort dans l'Antiquité I. Nouvelles recherches dans les nécropoles grecques. Le signalement des tombes* Table ronde École Française d' Athènes 29-30 mai 2008 (éd. A-M Guimier-Sorbets et I. Morizot), Paris (De Boccard) 2010, σελ. 161-205.

«*Dédicaces à Artémis Lochia et à Eileithyia à Astypalée. Rapport avec les 2750 enchytrismes des nouveau-nés ?*» Πρακτικά Συνεδρίου : *Epigrammata-Iscrizioni Greche e comunicazione letteraria in ricordo di Giancarlo Susini*. Roma 1-2 ottobre 2009, (ed. A Inglese), Roma (Tored s.r.l.) 2010, σελ. 279-298.

«*Les 3000 bébés d'Astypalee*» στο Περιοδικό *Dossiers d' Archéologie* no 356 Mars/Avril 2013, με θέμα αφιερώματος «*La petite enfance dans le monde grec et romain*», σελ. 22-29.

Μαζί με την Véronique Dasen " *Une amulette pour le dernier voyage*" στο ίδιο Περιοδικό με το ίδιο αφιέρωμα, σελ. 30-31.

Σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πανεπιστήμιο του Fribourg της Ελβετίας και της ΚΒ Εφορείας γίνονται μεγάλες προσπάθειες για την ανεύρεση πόρων με σκοπό τη δημοσίευση του υλικού και την ανάδειξη του ευρήματος σε κτίριο του Δήμου Αστυπάλαιας.

Μουλά Ευαγγελία, φιλόλογος

Συνεισηγήτρια: **Κατερίνα Παντελιού**, φιλόλογος

Ντοκιμαντέρ «Ιταλοκρατία: καλά... εσύ ξέχασες να ρίξεις». Μαθητικοί πειραματισμοί σε ιστορικές διαδρομές και τις κοινωνικές προεκτάσεις τους.

Περίληψη

Η ιστορία είναι ένα συνεχές διακύβευμα, ένα πεδίο προς διερεύνηση και επαναδιαπραγμάτευση. Η σχολή των Annales τόνισε την ανάγκη μιας συμπεριληπτικής και ολιστικής προσέγγισης της ιστορίας, τάση που διαποτίζει το σύγχρονο προβληματισμό και τις μεθοδολογικές πρακτικές. Η στεγνή γεγονοτολογία όμως, που κυριαρχεί στη σχολική ιστορία συσκοτίζει τη διάσταση του ιστορικού χρόνου ως βιωμένη πραγματικότητα και αγνοεί τη δυναμική των ενεργών υποκειμένων που συμμετείχαν σε αυτόν. Ταυτόχρονα η συνήθης μετωπική δασκαλοκεντρική διδασκαλία και η έμφαση στην αποστήθιση εξέθρεψε γενιές μαθητών ιστορικά αναλφάβητων, που αντιμετωπίζουν την ιστορία μηχανικά και αδιάφορα. Η συνειδη-

τοποίηση του προβλήματος και η αναγνώριση της άρρηκτης σχέσης της ιστορικής συνείδησης με τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την ατομική και πολιτική ταυτότητα ωθεί την εκπαιδευτική κοινότητα στην ανανέωση των διδακτικών μεθόδων και την ανάληψη πρωτοβουλιών, που σκοπεύουν στην αλλαγή στάσης της των μαθητών απέναντι στην ιστορία και στην ενεργή εμπλοκή τους με αυτήν. Με αυτήν την τάση συμπορεύονται και οι σύγχρονες κονστροκτουβιστικές θεωρίες μάθησης, οι οποίες υποδεικνύουν την ανακαλυπτική- διερευνητική μέθοδο ως τη μόνη κατάλληλη για την κατάκτηση και εμπέδωση της γνώσης. Σε αυτό το πλαίσιο προκηρύχθηκε και ο Πανελλήνιος διαγωνισμός ιστορικού ντοκιμαντέρ από το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Ιστορική Έρευνα, Διδακτική και Νέες Τεχνολογίες» του Ιονίου Πανεπιστημίου, την επιστημονική ένωση «Νέα Παιδεία» και την ΕΡΤ, με θέμα «Προσεγγίζουμε κριτικά το παρελθόν». Η Δωδεκάνησος στα νεότερα χρόνια έχει διανύσει μια ιστορική τροχιά ιδιαίτερη από αυτήν του υπόλοιπου ελληνισμού. Η Ιταλοκρατία αποτελεί μια περίοδο του ιστορικού της βίου, με ποικίλες προεκτάσεις στο παρόν της Δωδεκανήσου, που δεν έχει τύχει επαρκούς προσοχής. Αυτό έδωσε το έναυσμα σε μια ομάδα εκπαιδευτικών και μαθητών να συμμετάσχουν στον παραπάνω διαγωνισμό με άξονα την Ιταλοκρατία. Παράλληλα, η συμμετοχή στο διαγωνισμό αντιμετωπίστηκε ως πρόκληση για τα εκπαιδευτικά δεδομένα, διότι μαζί με τον ιστορικό γραμματισμό θα προωθούσε και την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού στα νέα μέσα, πράγμα που αποτελεί θεμελιώδους σημασίας δεξιότητα στη σύγχρονη εποχή.

Έτσι δημιουργήθηκε το ντοκιμαντέρ «Ιταλοκρατία...καλά, εσύ ξέχασες να ρίξεις», από τα παιδιά του Γυμνασίου Έμπωνα υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών- φιλόλογων Μουλά Ε. και Παντελιού Κ., το οποίο μέσα από την πραγμάτευση πτυχών της ζωής στην υπό εξέταση περίοδο, αγγίζει εξίσου καίρια, σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Ευαγγελία Μουλά είναι απόφοιτος του Ιστορικού - Αρχαιολογικού της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στο Παιδικό βιβλίο και παιδαγωγικό υλικό και Διδακτορικού με θέμα: «Ο τραγικός μύθος της αρχαιότητας για την παιδική ηλικία». Έχει 15 χρόνια συνολική προϋπηρεσία στη δημόσια εκπαίδευση. Έχει δημοσιεύσει μελέτες σε πολλά ελληνικά περιοδικά (Φιλολογική, Διαδρομές, Φιλόλογος, Σύγκριση, Ήρινα, Άνευ, Εκπαίδευση Θέατρο) και σε έγκυρα ηλεκτρονικά περιοδικά (Diarpolitismos, Keimena), καθώς και σε συλλογικούς τόμους :

- Πορτρέτα εφηβείας χθες και σήμερα, σε Τ. Τσιλιμένη (επ.), *Σύγχρονα κοινωνικά θέματα στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία*, Εκδόσεις Εργαστηρίου Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος 2009.

- Censorship in the Greek tragedy's adaptations for Children, Forbidden Fruit Conference, in Sarah McNicol (editor), 2008, *The Censorship of Literature and Information for Young People*, Brownwalker press

- The shaping of female consciousness in Bildungsromane from contemporary Greece, Third International Congress on Consciousness in Arts, theatre, and literature, 16-18/05/09, Lincoln, UK. (υπό δημοσίευση σε συλλογικό τόμο)

- Comics in Education: Reinforcing visual literacy, advocating intercultural discourse, 14-16-07-09, 3rd International Conference on Visual Literacies, Mansfield College, Oxford (υπό δημοσίευση σε e-book με τίτλο *Probing the Boundaries*)

- Literature in the service of language learning and self-expression, 2nd Online Language Conference, (IOLC- e-book).

Είναι συγγραφέας του βιβλίου «Αρχαία τραγωδία και παιδιά. Όροι προς-ληψης και διαμόρφωσης εθνικής συνείδησης στη μεταπολεμική Ελλάδα» (Εκδόσεις Κριτική) και συν-συγγραφέας με τη Χαρά Κοσεγιάν του βιβλίου «Η αξιοποίηση των κόμικς στην εκπαίδευση» (εκδόσεις Κριτική)

Έχει συμμετάσχει σε Πανελλήνια και διεθνή συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Μπερτζουάνης Κωνσταντίνος, αρχιτέκτονας

Χερσαίο και θαλάσσιο απόθεμα - Προσέγγιση αξιοποίησης στους «θησαυρούς» της Δωδεκανήσου- Ευκαιρίες περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και επενδύσεων.

Περίληψη

Η Ανάπτυξη μια καλή προοπτική, στις δύσκολες συγκυρίες που περνάει η Ελλάδα. Ανάπτυξη δεν είναι μόνο η δόμηση (νέα κτίρια – νέα ξενοδοχεία) είναι και η διερεύνηση περιβαλλοντικών δράσεων – ενεργειών καθώς και η μεγιστοποίηση των αξιακών πολιτιστικών στόχων μέσω της ανάδειξης και της ακτινοβολίας τους. Στην Ελλάδα αλλά και ειδικότερα στα Δωδεκάνησα μέσα από τα 27 νησιά μεγάλα ή μικρά και τις ακατοίκητες ακρονησίδες το περιβάλλον και ο πολιτισμός είναι δυναμικοί πυλώνες αξιοποίησης του ανενεργού αποθέματος αλλά και η συμπλήρωση του υφιστάμενου που ήδη έχει αξιοποιηθεί. Το χερσαίο απόθεμα (ανεργά λατομεία / ορυχεία, τα γεωλογικά φαινόμενα, τα εσωτερικά ύδατα, οι ερημοποιημένες και εγκαταλελειμμένες περιοχές κ.ά.) είναι δυνητικοί πόροι που με την κατάλληλη αποκατάσταση και την λειτουργία φιλοπεριβαλλοντικών και πολιτισμικών δράσεων παρέχει διεύρυνση στην οικονομία και παράγει προστιθέμενη αξία. Επίσης το υδάτινο απόθεμα (παράκτια – παράλια ζώνη, θαλάσσια υποθαλάσσια ενότητα και οι βραχονησίδες) δημιουργεί εν δυνάμει συνθήκες μέσω αξιοποίησης «δημιουργώντας» τις προϋποθέσεις ανάπτυξης παράλληλα και των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων στις υφιστάμενες δομές συνθέτοντας νέους ελκυστικούς πόρους.

Η δωδεκανησιακή ενότητα με την διαχρονική παρουσία της και το ανέντακτο περιβαλλοντικό απόθεμα δημιουργεί δυναμικές συνύπαρξης και βάσεις νέων παραγωγικών μοντέλων συμβάλλοντας, μέσω του περιβάλλοντος και του πολιτισμού σε δεκάδες νέες ευκαιρίες ανάπτυξης και επενδύσεων. Δεν χρειάζεται να διερευνούμε νέες

προτάσεις πάνω σε παλιά μοντέλα. Απαιτείται μια διαφορετική προσέγγιση καταγράφοντας και προτείνοντας την καινοτομική αξιοποίηση όλων αυτών που βρίσκονται «δίπλα μας». Αυτούς τους «θησαυρούς», θα πρέπει να αναζητήσουμε, να καταγράψουμε και να διαμορφώσουμε βιώσιμες δράσεις δημιουργίας επενδυτικού τοπίου για την προσέλκυση χρηματοδοτών ή και με χρήση «χρηματοδοτικών εργαλείων» την υλοποίηση από τους Ο.Τ.Α.

Το ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΕΣ προσεγγίζει το συγκεκριμένο απόθεμα με στόχο την Αποκατάσταση του Ευρωπαϊκού Τοπίου, (περιβαλλοντικό αποτύπωμα), την αποφυγή ερημοποίησης (με νέες χρήσεις – πρωτογενή τομέα) και την συμπλήρωση του αξιακού πολιτισμικού αποθέματος (νέες αναδείξεις – αρχαιολογικά πάρκα κλπ.).

Η ανάλυση αξιοποίησης του αποθέματος είναι μεγάλη, αλλά είναι σίγουρο ότι μέσω αυτής δημιουργούνται νέες ευκαιρίες υποστήριξης των υφιστάμενων δομών που προστατεύουν αποτελεσματικά το περιβάλλον και προάγουν τον πολιτισμό. Η πρακτική της «υπερπροστασίας» αλλά συγχρόνως και του παραμερισμού, μόνο νέα προβλήματα μπορεί να προκαλέσει στο ανθρωπογενές περιβάλλον. Αρκετά χρόνια πίσω, έχουν γίνει παρόμοιες προσπάθειες που δυστυχώς έμειναν στάσιμες γιατί δεν υπήρχε το Όραμα, αλλά και η πολυνομία με τις συναρμοδιότητες ήταν «εμπόδιο» να φανεί η δυναμική προσπάθεια για μια διαφορετική ανάπτυξη και μια διαφορετική επενδυτική προσέγγιση.

Τα τελευταία χρόνια όλοι αναζητούν την οικονομική ανάταξη προδιαγράφοντας μοντέλα με παλιές πρακτικές. Γύρω μας όμως υπάρχουν οι «θησαυροί» οι ανεξάντλητες και αναξιοποίητες περιπτώσεις που μπορούν να δημιουργήσουν νέες κατευθύνσεις και να παράξουν διεύρυνση της οικονομίας αλλά και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας. Τα παραδείγματα της Χάλκης '83, της Ρόδου (μεσαιωνική τάφος) της μικρής Τήλου του Καστελόριζου, είναι πειστικά δείγματα διαφοροποίησης και προσέγγισης ενός άλλου παραγωγικού μοντέλου. Δυστυχώς οι προσπάθειες σταματούν πάντα όταν δεν υπάρχει οικονομική υποστήριξη στη συνέχιση λειτουργίας τους. Σε άλλα νησιά δυστυχώς στην προσπάθεια προστασίας ή της «πρόληψης καταστροφής» επελέγησαν άλλες μέθοδοι που μπλοκάρησαν κάθε ανάπτυξη. Σε πολλές περιπτώσεις τα όποια συμφέροντα και κοντόφθαλμες πρακτικές στάθηκαν τροχοπέδη στην διαφορετική ανάπτυξη και όμως... δεν αρκεί η ανάπτυξη του «κτίζειν» εγκλωβίζοντας άλλες δυναμικές ικανές να δημιουργήσουν το νέο αξιοποιήσιμο απόθεμα.

Ως βασικά κριτήρια της νέας αυτής προσπάθειας με μια νέα σύγχρονη λογική, είναι η επιδίωξη μέσω της προστασίας των αγαθών μας, η ισόρροπη και χωρίς συγκρούσεις (με άλλες υφιστάμενες λειτουργίες), αναπτυξιακή και επενδυτική τακτική. Η επιμονή των απαγορεύσεων και πολλές φορές των ατυχών επιλογών του θεσμικού πλαισίου «οδηγούν» την χώρα στην στασιμότητα. Τα παραδείγματα (διεθνώς) είναι πολλά, φυσικά διαφέρει η κουλτούρα του κάθε λαού αλλά αυτό μπορεί να ξεπεραστεί με την προσαρμογή στη δικιά μας ιστορία-κουλτούρα.

Ο σημαντικότερος παράγοντας στην λήψη αποφάσεων και επιλογών, είναι το ανθρωπογενές περιβάλλον σε συνδυασμό με λύσεις σε τεχνικά θέματα για τα οποία αρμόδιοι είναι οι τεχνοκράτες και όχι οι οικονο-κράτες.

Το ανθρωπογενές στοιχείο (ΟΤΑ-Τοπικές κοινωνίες κ.ά.) καλείται να συμμετάσχει στο «στήσιμο» κάθε ιδέας και να εκφράσει τις απόψεις και θέσεις μέσα από την

συναντίληψη και την πολυσυμμετοχικότητα. Η συγκεκριμένη διαδικασία διαβούλευσης δεν γίνεται εκ των υστέρων, γίνεται με την γέννηση μιας αναπτυξιακής ή επενδυτικής πρότασης που είναι μια συνθετική διαδικασία ενός ΟΡΑΜΑΤΟΣ.

Πολλοί Δήμαρχοι, πολλοί φορείς είχαν ΟΡΑΜΑ και σε συνεργασία με αξιολογούς επιστήμονες, καθηγητές ΑΕΙ, αρχιτέκτονες, αρχαιολόγους κ.ά., διερεύνησαν στοιχεία του αποθέματος. Δυστυχώς όμως η αγκύλωση και γραφειοκρατία «εμπόδισαν κάθε προσπάθεια και σπουδαίο υλικό έμεινε σε συρτάρια άσχετα αν είχαν δαπανηθεί χρήματα...» Αυτή η μίζερια πρέπει να ξεπεραστεί, σήμερα είναι μια ευκαιρία, να αντιταχθούμε σε κάθε παρόμοια εσωστρέφεια, να επικαιροποιηθούν παλιές αξιολογες προτάσεις με κάθε νέα αναπτυξιακή ή επενδυτική αξιοποίηση. Κατ' αρχήν μπορεί να αξιοποιηθεί το απόθεμα με επενδύσεις (όχι χαρίζοντας τη γη) αλλά παραχωρώντας την για μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη στο «κοινωνικό γίνεσθαι» δημιουργώντας κερδοφόρες δράσεις.

Σε μια εποχή που οι πάντες πασχίζουν για ένα διαφορετικό αύριο ανάπτυξης και επένδυσης και αναζητούνται τα διέξοδα, η ανάδειξη του αναξιοποίητου αποθέματος είναι μια ξεκάθαρη διαδικασία που πρέπει να συνδυαστεί με καλές πρακτικές σχεδιασμού και υλοποίησης (αρχή-αξιολόγηση-ολοκλήρωση). Τα νησιά και οι τόποι μας είναι παραγωγικά εργαστήρια που με τις κατάλληλες διαδικασίες μπορούν να «φτιάξουν» μια άλλη Ελλάδα. Για να γίνουν πραγματικότητα πολλά από αυτά απαιτείται μια καταγραφή και επιλογή μορφών αξιοποίησης σε κάθε νησί που ενδιαφέρεται για παρόμοιες πρωτοβουλίες. Θα πρέπει να δημιουργηθούν γέφυρες περιβαλλοντικών και πολιτιστικών ευκαιριών ανάπτυξης μέσα από την συναντίληψη και τις ανοικτές διαδικασίες. Το ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΕΣ «πιστεύει» ότι μέσα από τα ΟΡΑΜΑΤΑ στήνεται το παραγωγικό αύριο υποστηρικτικό σε κάθε περιβαλλοντική, πολιτισμική ανάδειξη των «θησαυρών» μας που μπορούν να παράξουν προστιθέμενη αξία. Η εξωστρέφεια θα πρέπει να ξεπεράσει το Σήμερα για ένα διαφορετικό Αύριο στα σμαράγδια του Αρχιπέλαγους, στο Ν.Α. άκρο της Ε27, στα Δωδεκάνησα.

Βιογραφικό

Αρχιτέκτονας με σπουδές σε Ιταλία και Ελλάδα (1975). Συντονιστής του Δικτύου ΚΑΕΣ (Καινοτόμος Αναπτυξιακός Ενεργειακός Σχεδιασμός). Έχει συνεργαστεί με τεχνικές και αναπτυξιακές εταιρείες. Υπήρξε διευθυντικό στέλεχος του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δελφών (1976) και δημοτικών επιχειρήσεων (1981-1990). Το πεδίο δραστηριοτήτων του ήταν η συμμετοχή του σε ομάδες Αναπτυξιακών Πρωτοβουλιών και Διαχείρισης υλοποίησης έργων για λογαριασμό φορέων και επενδυτών (1990-2000) στην Χάλκη - Τήλο - Ν. Πελοπόννησο - Πήλιο - Ήπειρο κλπ. Από το 2000 και μέχρι σήμερα ασχολείται με την καταγραφή για βιώσιμες και αναπτυξιακές προτάσεις με ομάδα ερευνητών – καθηγητών ΑΕΙ – ειδικών επιστημόνων κλπ για λογαριασμό Δήμων, οργανισμών και επενδυτών. Ένα από τα σημαντικότερα ερευνητικά μελετητικά αντικείμενα του είναι η αποκατάσταση των ανενεργών λατομείων / ορυχείων με νέες βιώσιμες χρήσεις σε όλη την Ελλάδα με κυριότερο δείγμα ένα από τα μεγαλύτερα λατομεία της Αττικής (2011) για την δημιουργία θεματικού καινοτόμου πάρκου. Επίσης την ίδια περίοδο σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες μελέτησε, κατέγραψε και πρότεινε την αξιοποίηση του

ερμημοποιημένου παράκτιου μετώπου της Δυτικής Αττικής με περιβαλλοντικές και πολιτισμικές προτάσεις, προκειμένου να δημιουργηθεί ελκυστικό επενδυτικό τοπίο. Παράλληλα δημοσιεύει άρθρα στον τύπο και συμμετέχει σε ειδικές θεματικές συναντήσεις στα ΜΜΕ. Τέλος μετά από τις εμπειρίες και την Βάση Δεδομένων του Δικτύου διαχέει την γνώση σε φοιτητές, μεταπτυχιακούς και γενικά σε κάθε ενδιαφερόμενο για την έρευνα σε θέματα αξιοποίησης.

Νικολακοπούλου Ειρήνη, αρχαιολόγος,
Συνεισηγήτριες: **Σέρογλου Φανή, αρχαιολόγος**
Παλαμιδά Χαρίκλεια, αρχαιολόγος

Η Βιβλιοθήκη του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαιακών Σπουδών: Παρελθόν και Μέλλον

Περίληψη

Με αφορμή τη συμπλήρωση εκατό χρόνων από την καθιέρωση του όρου «Δωδεκάνησος» για τη γεωγραφική ενότητα των νησιών του νοτιοανατολικού Αιγαίου, η παρούσα ανακοίνωση επιχειρεί μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία και τη λειτουργία της Βιβλιοθήκης του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαιακών Σπουδών (ΑΙΑΣ) από την ίδρυσή της την περίοδο της Ιταλοκρατίας έως και σήμερα.

Κατά την περίοδο της Ιταλοκρατίας, το Ίδρυμα FERT λειτουργεί ως φορέας της πολιτιστικής δραστηριότητας στα Δωδεκάνησα, η οποία επικεντρώνεται σε ανασκαφές και αναστηλώσεις μνημείων, αλλά και στη μελέτη του πολιτισμού της Ρόδου και τις σχέσεις με τα άλλα νησιά του Αιγαίου και την ευρύτερη περιοχή. Ορόσημο αποτέλεσε η ίδρυση της Βιβλιοθήκης το 1927 στη βόρεια πλευρά του Καταλύματος της Γλώσσας της Ωβέρνης, που θεωρείται πως στέγαζε το πρώτο νοσοκομείο των Ιπποτών. Στη Βιβλιοθήκη συγκεντρώθηκε σημαντικός αριθμός συγγράμμάτων σχετικών με τη μελέτη κυρίως της αρχαιότητας και της Ιπποτοκρατίας. Μετά την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου, το πολύπλευρο έργο της προστασίας και της ανάδειξης των μνημείων έπεσε στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, ενώ η λειτουργία της Βιβλιοθήκης και η ερευνητική δραστηριότητα αποτέλεσαν τους κύριους τομείς δράσης του Αρχαιολογικού και Ιστορικού Ιδρύματος Ρόδου, το οποίο το 2003 μετονομάστηκε σε Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αιγαιακών Σπουδών. Ο εμπλουτισμός της συλλογής της Βιβλιοθήκης με συγγράμματα κυρίως ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος συνεχίζεται αδιάλειπτα έως και σήμερα.

Με στόχο την πληρέστερη τεκμηρίωση και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στους μελετητές αλλά και στο ευρύτερο ενδιαφερόμενο κοινό, το ΑΙΑΣ ξεκίνησε πρόγραμμα ψηφιοποίησης του έντυπου και άλλου αρχαιολογικού υλικού. Ήδη πραγματοποιήθηκε η συντήρηση και ψηφιοποίηση αρχαιολογικού υλικού στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας», ενώ στο άμεσο μέλλον προγραμματίζεται η δημιουργία ιστοσελίδας και η ψηφιοποίηση μεγάλου μέρους του υλικού, ώστε να είναι δυνατή η σύνδεση της βιβλιοθήκης με το παγκόσμιο δίκτυο βιβλιοθηκών. Με τον τρόπο αυτό ευελπιστούμε ότι η βιβλιοθήκη θα γίνει ευρύτερα

γνωστή και θα αποκτήσει έναν πιο «εξωστρεφή» χαρακτήρα, συμβάλλοντας έτσι στην ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά.

Βιογραφικό σημείωμα)

Η Ειρήνη Νικολακοπούλου είναι αρχαιολόγος του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαιακών Σπουδών του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, διδάκτωρ του Παν/μίου του Bristol του Ηνωμένου Βασιλείου. Η επιστημονική της έρευνα εξειδικεύεται στη μελέτη των νησιωτικών πολιτισμών του προϊστορικού Αιγαίου. Από το 1999 είναι επιστημονική συνεργάτης της ανασκαφής Ακρωτηρίου Θήρας και υπεύθυνη του εργαστηρίου κεραμικής. Εκπονεί τη μελέτη και δημοσίευση συνόλων κεραμικής της Μέσης και Ύστερης Εποχής του Χαλκού από το Ακρωτήρι Θήρας και έχει δημοσιεύσει σειρά επιστημονικών άρθρων σε αρχαιολογικές περιοδικές εκδόσεις και πρακτικά διεθνών συνεδρίων. Είναι υπεύθυνη του προγράμματος μελέτης και δημοσίευσης συνόλων ελληνιστικής κεραμικής από τη Ρόδο του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαιακών Σπουδών.

Ντέλλας Γιώργος, δρ. αρχιτέκτων

Η εκπαίδευση της Ρόδου κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας και κατά την Ιταλοκρατία μέσα από τους κώδικες των λογαριασμών των ενοριακών ναών.

Περίληψη.

Ο ρόλος της εκκλησίας στη ζωή της ελληνορθόδοξης κοινότητας ήταν θεμελιώδης κατά την Τουρκοκρατία και την Ιταλοκρατία. Η μητρόπολη της Ρόδου υπήρξε σ' όλη αυτή την περίοδο κέντρο, όχι μόνο της θρησκευτικής και εκκλησιαστικής, αλλά και της πολιτικής, κοινωνικής κι εκπαιδευτικής ζωής του νησιού. Μόνο από το 1757 γίνεται γνωστή η λειτουργία σχολείων στη Ρόδο και τη Σύμη. Το 1759 ο Δημήτριος Φιλιππάκης δίδασκε στη Λίνδο.

Η κοινωνία έγκαιρα αντελήφθη τα τεράστια προβλήματα που μπορούσε να προκαλέσει ο αναλφαβητισμός στα Δωδεκάνησα και πρώτο μέλημά της ήταν η οργάνωση της εκπαίδευσης. Οι ελευθερίες ωστόσο, που επέφεραν οι μεταρρυθμίσεις της οθωμανικής διοίκησης κατά τον 19^ο αιώνα ώθησαν ακόμη περισσότερο και επέτρεψαν την οργάνωση της εκπαίδευσης σε τέτοιο βαθμό, ώστε σε πολλές περιπτώσεις να είναι ζηλευτή. Η ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης την ίδια περίοδο συνέβαλλε επίσης στην αναβάθμισή της και τη λήψη πρωτοβουλιών από τους ίδιους τους πολίτες και τους εκπροσώπους του, με τη δημιουργία των Εφορειών των Σχολών, αλλά με την παράλληλη πάντα οικονομική ενίσχυση των οικονομικά ισχυρότερων ενοριακών επιτροπών της εκκλησίας. Κατά την περίοδο του 18^{ου} έως και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα οι ενοριακές εκκλησίες, ιδιαίτερα στο νησί της Ρόδου, είχαν μεγάλη κτηματική περιουσία, προερχόμενη από δωρεές και προσφορές των χριστιανών, την οποία, όσο καλύτερα αξιοποιούσαν οι Επιτροπές τους, τόσο μεγαλύτερα εισοδήματα απέφερε, που ενισχύονταν από τη βιοτεχνική εκμετάλλευση των αγροτικών προϊόντων με ελαιολιβεία, μύλους και εργαστήρια παρασκευής ρακής. Κύριο μέλημα αποτελούσε η πληρωμή των δασκάλων, που κυρίως χρηματοδοτούσαν οι ενοριακές επιτροπές, ενώ για την οικοδόμηση των σχολείων η εξεύρε-

ση πόρων ήταν το σημαντικότερο πρόβλημα. Οι ενοριακές επιτροπές και οι εφορείες των σχολών συχνά οδηγήθηκαν σε εράνους, σε πωλήσεις ακινήτων, σε σύναψη δανείων και σε έκδοση ομολόγων, εκτός από τη διάθεση μεγάλου μέρους των εσόδων και δωρεών. Οι σύλλογοι των ομογενών επίσης συνεισέφεραν πολλές φορές για την κατασκευή σχολείων.

Η μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας και των αρχειακών πηγών και ειδικά όσων κωδίκων των λογαριασμών των ναών βρέθηκαν στο νησί της Ρόδου, βοήθησε στην άντληση πληροφοριών σχετικών με την εκπαίδευση στη Ρόδο από το 1858 μέχρι το τέλος της Ιταλοκρατίας, που αποτελεί τη βάση για την έρευνα αυτή.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Γιώργος Ντέλλας είναι διπλωματούχος αρχιτέκτων Ε.Μ.Π. (1980). Το 1980-81 απέκτησε εξειδίκευση στην αποκατάσταση ιστορικών μνημείων και συνόλων στο Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges του Βελγίου. Το 1985 απέκτησε το μεταπτυχιακό δίπλωμα στη «Γεωγραφία της Διευθέτησης» από το Πανεπιστήμιο της Σορβόνης (Paris IV) – Ινστιτούτο Γεωγραφίας. Η διπλωματική του εργασία είχε τίτλο: «Συμβολή στη μελέτη των υστεροβυζαντινών πόλεων της Πελοποννήσου. Το παράδειγμα του Μυστρά».

Την περίοδο 1985-1994 ήταν μέλος του «Γραφείου Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου» ως αρχιτέκτων της 4^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ρόδου του ΥΠΠΟ, με αντικείμενο την εκπόνηση αρχιτεκτονικών – αναστηλωτικών μελετών, την οργάνωση της πολεοδομικής απογραφής και μελέτης ολοκληρωμένης αποκατάστασης της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου και την επίβλεψη έργων με αυτεπιστασία. Από το 1994 είναι υπεύθυνος του «Προγράμματος Αποκατάστασης των Βυζαντινών Εκκλησιών της Πόλης της Ρόδου», που υλοποιείται στα πλαίσια των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων του Β' ΚΠΣ και από την 4^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ρόδου και από το 1998 υπεύθυνος των έργων στα μεσαιωνικά μνημεία της Ρόδου.

Από το 1999 είναι συντονιστής του Τεχνικού Γραφείου του έργου «Μνημεία Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου» του ΤΔΠΕΑΕ του υπουργείου Πολιτισμού. Είχε συμμετοχή σε σεμινάρια-συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έγραψε άρθρα σχετικά με την αποκατάσταση μνημείων και μνημειακών συνόλων και την ιστορική εξέλιξη οικιστικών συνόλων και εκκλησιαστικών μνημείων.

Ορφανού Λουκία, φιλόλογος, διευθύντρια στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου

Συνεισηγήτρια: **Μαυριδή Μέλπα**, φιλόλογος, καθηγήτρια στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου.

Η υλοποίηση ενός σχεδίου ερευνητικής εργασίας / project τοπικής ιστορίας στο 7ο Γυμνάσιο Ρόδου σε συνεργασία με το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού και το Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων Β/θμιας Εκπαίδευσης Αωδεκανήσου.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Λουκία Ορφανού είναι πτυχιούχος του Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εργάζεται ως καθηγήτρια φιλόλογος στη Μέση Εκπαίδευση και είναι διευθύντρια του 7^{ου} Γυμνασίου Ρόδου. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακών διπλωμάτων στους τομείς «Ιστορίας και Πολιτισμού του Βυζαντινού και Μεταβυζαντινού Κόσμου» του Πανεπιστημίου Παρίσι Ι Πάνθεον Σορβόνη και του «Παιδικού βιβλίου και παιδαγωγικού υλικού» του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Έχει παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης που αφορούν στις Μαθησιακές Δυσκολίες και στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Παλαμιδά Χαρίκλεια, αρχαιολόγος

Συνεισηγήτριες: **Σέρογλου Φανή**, αρχαιολόγος

Νικολακοπούλου Ειρήνη, αρχαιολόγος,

Η Βιβλιοθήκη του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαϊακών Σπουδών: Παρελθόν και Μέλλον

Βιογραφικό σημείωμα

Η Χαρίκλεια Παλαμιδά γεννήθηκε το 1974. Το 1997 έλαβε πτυχίο στην Αρχαιολογία στο Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Έλαβε μέρος σε ανασκαφικές έρευνες και στην ταξινόμηση και καταγραφή των κινητών ευρημάτων.

Εργάζεται ως αρχαιολόγος στο Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αιγαϊακών Σπουδών (Ρόδος) στα πλαίσια του προγράμματος «Ροδιακοί αμφορείς».

Παναή Ευαγγελία, καθηγήτρια ιταλικής φιλολογίας

Άντληση νερού και άρδευση στην προβιομηχανική Ρόδο.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Ευαγγελία Παναή γεννήθηκε στις 25.3.1962 στο Παραδείσι Ρόδου. Σπούδασε κλασική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Παβίας στην Ιταλία, απ' όπου αποφοίτησε με την πτυχιακή εργασία «Η κυκλοφορία των νομισμάτων της Ρόδου στην ελληνιστική περίοδο».

Επί σειρά ετών δίδαξε την ιταλική γλώσσα στα φροντιστήριά της.

Είναι δημοτική σύμβουλος και μέλος της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής του Δήμου Ρόδου. Ως ενεργός πολίτης συμμετέχει πάντα στα τοπικά δρώμενα. Έτσι, υπηρέτησε ως πρόεδρος και μέλος Διοικητικών Συμβουλίων σε πολλούς Συλλόγους (Γονέων και Κηδεμόνων, Πολιτιστικό, Γυναικών, Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων κλπ.), ενώ είναι μέλος της Επιτροπής Αγώνα των Πολιτών για τη ΔΕΗ.

Από την αποφοίτησή της από το Πανεπιστήμιο μέχρι και σήμερα, παράλληλα με τις επαγγελματικές της δραστηριότητες, ασχολείται συστηματικά με τη μελέτη, έρευνα

και καταγραφή κάθε πτυχής της ιστορίας και της λαογραφίας της Ρόδου και ειδικότερα της ιδιαίτερης πατρίδας της, του Παραδεισίου. Το αποτέλεσμα αυτής της ενασχόλησης είναι η δημιουργία ενός πλούσιου αρχείου με πρωτογενές υλικό: μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, σημειώσεις, παλαιές φωτογραφίες, παλαιά αντικείμενα κλπ. Μικρό μέρος των μελετών της έχει παρουσιάσει σε διάφορες τηλεοπτικές εκπομπές. Συμμετείχε στα τέσσερα προηγούμενα Συμπόσια της Σ.Γ.Τ.Δ. με εργασίες της.

Πανταζής Ευαγγέλος, δρ ιστορίας, δικηγόρος

Καλόγεροι και Δάσκαλοι στα βράχια του Αιγαίου.

- Πώς προέκυψε το όνομα των βραχονησίδων «Καλόγηρος»;

Περίληψη

Πρότυπο όλων των «Καλογήρων» βράχων του Αιγαίου ήταν ο μεταξύ Χίου και Άνδρου βράχος, του οποίου το όνομα πιθανολογώ πως προέρχεται από παραλλαγή και παρετυμολόγηση του ομηρικού του ονόματος (ουσιαστικοποιημένου επιθέτου) «Γυραία» /«Γυρός». Όσο για τους καλόγερους που τάχα κατοικούσαν κάποτε τις ομώνυμες τους βραχονησίδες, αυτοί ήταν τόσο πραγματικοί όσοι και οι σοφοί δάσκαλοι που δίδασκαν στα Δασκαλιά του Αιγαίου –τερατο-γεννήματα των παρετυμολογήσεων και της γόνιμης αφηγηματικής φαντασίας των ναυτικών.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Ευάγγελος Πανταζής γεννήθηκε το 1947 στο Μονολίθι Ιωαννίνων. Σπούδασε νομικά στο Παν/μιο Αθηνών. Το 1997 αναγορεύτηκε διδάκτωρ Ιστορίας του Ιονίου Παν/μίου (η διδακτορική διατριβή του με θέμα «Ο Προσανατολισμός των αρχαίων Ελλήνων» βαθμολογήθηκε με Άριστα). Για 3 χρόνια (2002-2005) δίδαξε Ιστορία των Γεωγραφικών Ιδεών στο Παν/μιο του Αιγαίου. Έχει δώσει διαλέξεις σε διάφορα πανεπιστημιακά και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα και έχει συμμετάσχει ως εισηγητής σε διεθνή συνέδρια. Άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε φιλολογικά, ιστορικά, αρχαιολογικά κ.ά. περιοδικά (*Αρχαιολογία, Corpus, Γράμματα και Τέχνες, Διαβάζω, Ιστορικά θέματα, Φιλολογική, Νέα Παιδεία* κλπ.) και εφημερίδες (*Αυγή, Καθημερινή* κ.ά.). Τα μέχρι τώρα δημοσιευμένα βιβλία του είναι:

«*Χάρτες και Ιδεολογίες*» εκδ. Κάλβος, Αθήνα 1989. «*Ομηρική Γεωγραφία και Ομηρική εποχή, τ. Ι. Ο εξομηρισμός της αρχαίας Ελλάδας και το πρόβλημα των Μυκηνών*», εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 1996. «*Η ομηρική Ζάκυνθος, οι “ιερές” Εχίνες και το μυστήριο του χαμένου Δουλιχίου*», εκδ. Πρίπλους, Αθήνα 2002, «*Ομηρος και Τροία: Ερμηνεύοντας τα νέα ευρήματα*», εκδ. ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑ, Αθήνα 2006, «*Βασίλεις από τη θάλασσα;*» Αθήνα 2009.

Παντελιού Κατερίνα, φιλόλογος

Συνεισηγήτρια: **Μουλά Ευαγγελία**, φιλόλογος

Ντοκιμαντέρ «Ιταλοκρατία καλά... εσύ ξέχασες να ρίξεις». Μαθητικοί πειραματισμοί σε ιστορικές διαδρομές και τις κοινωνικές προεκτάσεις τους.

Παπαβασιλείου Ελένη, αρχαιολόγος

Αρχαιολογικά εκθέματα - ταξιδευτές από τα Δωδεκάνησα

Βιογραφικό σημείωμα

Η Ελένη Παπαβασιλείου υπηρετεί στην 4^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου ως μόνιμη αρχαιολόγος από το 1982. Ασχολείται με την ανασκαφική έρευνα στη μεσαιωνική πόλη και στην ύπαιθρο της Ρόδου, καθώς και σε άλλα νησιά, περιοδικά.

Παπαδόπουλος Σταύρος, εκπαιδευτικός, Δρ Ιστορίας της Εκπαίδευσης

Οικονομική κατάσταση, επαγγελματικό κύρος και κοινωνική θέση των δασκάλων στη Ρόδο κατά την πρώτη εικοσαετία του 20^{ου} αιώνα (1900-1920).

Βιογραφικό σημείωμα:

Ο Σταύρος Παπαδόπουλος είναι δάσκαλος και από το 2007 Διευθυντής στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Ιαλυσού. Είναι πτυχιούχος της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ρόδου και πτυχιούχος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου (εισήχθη με κατατακτήριες εξετάσεις). Είναι επίσης πτυχιούχος μετεκπαίδευσης στον τομέα της Γενικής Αγωγής. Κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο στο αντικείμενο «Παιδαγωγικό Βιβλίο και Παιδαγωγικό Υλικό». Είναι διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Αιγαίου στο γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Άρθρα και εισηγήσεις του έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά και παιδαγωγικά περιοδικά. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην Ιστορία της Εκπαίδευσης, στη στατιστική της Εκπαίδευσης, στην εκπαιδευτική πολιτική, καθώς και στην τοπική ιστορία της Δωδεκανήσου.

Περίληψη

Στην εισήγησή μας θα παρουσιάσουμε τρεις παράγοντες που αναφέρονται στη θέση του δασκάλου στο νησί της Ρόδου κατά την πρώτη εικοσαετία του εικοστού αιώνα. Συγκεκριμένα θα αναφερθούμε και θα αναλύσουμε την οικονομική κατάσταση, το επαγγελματικό κύρος και την κοινωνική θέση που είχαν οι δάσκαλοι την περίοδο αυτή. Θεωρούμε ότι οι παράγοντες αυτοί συνδέονται απόλυτα και αλληλεπιδρούν και γι' αυτό θεωρούμε σκόπιμο να τους παρουσιάσουμε μαζί. Αρχικά θα αναφερθούμε στο πως γίνονταν οι προσλήψεις των δασκάλων την συγκεκριμένη περίοδο και ποιοι ήσαν οι φορείς που εμπλέκονταν στην πρόσληψη ενός εκπαιδευτικού. Αυτό θα γίνει μέσα από αναφορές από πρωτογενές αρχαιολογικό υλικό όπως είναι οι εκθέσεις του επόπτη παιδείας αλλά και αναφορές από την τοπική βιβλιογραφία. Θα αναφέρουμε και θα παρουσιάσουμε τις όποιες αλλαγές συντελέστηκαν στην εικοσαετία αυτή. Θα παρουσιάσουμε και τις αποδοχές των δασκάλων και τις διαφοροποιήσεις και θα αναφέρουμε και πού οφείλονται αυτές οι διαφορές. Στη συνέχεια θα αναφέρουμε τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα που είχε ο δάσκαλος της εποχής. Θα παρουσιάσουμε επίσης την κατηγοριοποίηση που υπήρχε στους δασκάλους, τον τρόπο προαγωγής τους και τα κριτήρια για θετική αξιολόγηση του έργου τους. Στην εισήγησή μας θα υπάρχουν αναφορές –

ώστε να υπάρχει το στοιχείο της σύγκρισης- με το τι συνέβαινε στον κλάδο των δασκάλων σε πανελλήνια κλίμακα την περίοδο αυτή.

Παπαευτυχίου Ιουλία, αρχιτέκτων μηχανικός, Διδάκτωρ Ε.Μ.Π.

Οι νερόμυλοι της Ρόδου. Μια πρώτη καταγραφή

Περίληψη

Στα μεγαλύτερα νησιά του συμπλέγματος των Δωδεκανήσων Ρόδο, Κω και Κάρπαθο όπου υπήρχαν τρεχούμενα νερά, κατά μήκος της ροής τους εκατέρωθεν της κοίτης των χειμάρρων, απαντώνται ίχνη, ερείπια ή καλοδιατηρημένα κτίσματα νερομύλων. Συνολικά και στα τρία νησιά, λειτουργούσαν έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα τουλάχιστον 187 νερόμυλοι, σύμφωνα με τις προφορικές μαρτυρίες των κατοίκων και τα κατάλοιπα των εγκαταστάσεων. Τα συνοπτικά αποτελέσματα της σχετικής έρευνας έχουν ήδη δημοσιοποιηθεί ως ανακοίνωση με τίτλο «Νερόμυλοι στα Δωδεκάνησα», στο Συνέδριο – Έκθεση με θέμα *Αειφορική Προσέγγιση της Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής του Αιγαίου*, που έγινε στη Ρόδο 18-19 Σεπτεμβρίου 2009, με διοργανωτές: (α) το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος – Τμήμα Δωδεκανήσου, (β) το Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων Τουρκίας – Τμήμα Μούγλων και (γ) το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Δωδεκανήσου.

Η παρούσα ανακοίνωση πραγματεύεται τους 34 νερόμυλους που έχουν ενοπιστεί έως σήμερα στη Ρόδο, ενώ η έρευνα συνεχίζεται. Η κοινοποίηση των στοιχείων που έχουν συλλεχθεί μέχρι στιγμής, στοχεύει τόσο στη γενικότερη ευαισθητοποίηση των κατοίκων του νησιού, όσο και στη διευκόλυνση των ενδιαφερόμενων ερευνητών. Η πρώτη έρευνα πεδίου στη Ρόδο το 1999 απέδωσε το μικρότερο αριθμό νερομύλων σε σχέση με την Κω και την Κάρπαθο, ίσως διότι ερευνήθηκαν μόνον οι χειμάρροι και τα ρέματα, που σύμφωνα με τους πληροφορητές διέθεταν υδρομυλικές εγκαταστάσεις. Δεν αποκλείεται να βρίσκονται και άλλα παλαιότερα κατάλοιπα ανάλογων εγκαταστάσεων σε δύσβατες και απομακρυσμένες περιοχές, για τις οποίες δεν σώζονται προφορικές μαρτυρίες, πιθανότατα διότι σταμάτησαν να λειτουργούν πριν από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Ιουλία Κ. Παπαευτυχίου είναι Διπλωματούχος Αρχιτέκτων Μηχανικός, Διδάκτωρ του Ε.Μ.Π. και Συνταξιούχος Εκπαιδευτικός από το 2011. Γεννήθηκε στις 27 Μαρτίου του 1955 στην Επαρχία Κερύνειας της Κύπρου και από τον Ιούλιο του 1980 κατοικεί μόνιμα στην Κω. Διαδοχικά απασχολήθηκε ως Αρχιτέκτων Μηχανικός στο χώρο του ελεύθερου επαγγέλματος, υπηρέτησε από τον Οκτώβριο του 1983 έως τον Μάιο του 1995 στο Δήμο Κω και διετέλεσε Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών του επί 9 χρόνια. Μετά την παραίτησή της τον Μάιο του 1995, μεταπήδησε στο χώρο της δημόσιας εκπαίδευσης.

Δραστηριοποιείται συστηματικά στο χώρο της έρευνας, της περιήγησης και της συγγραφής. Έχει παρουσιάσει εισηγήσεις της σε πολυάριθμα συνέδρια εντός

και εκτός Ελλάδας και έχουν δημοσιευθεί άρθρα και επιστημονικές εργασίες της πάνω σε αρχιτεκτονικά και αναπτυξιακά θέματα. Είναι μέλος του Ινστιτούτου των Ελληνικών Μύλων (ΙτΕΜ), της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΛΛΕΤ), της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου (ΣΓΤΔ), του Κέντρου Καρπαθιακών Ερευνών, του Πνευματικού Ομίλου Κώων «Ο Φιλητάς» και των διεθνών επιστημονικών φορέων Société Scientifique Internationale pour l'étude pluridisciplinaire de la Pierre Sèche (SPS), International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) και The International Molinological Society (TIMS).

Παπανικολάου Μαρία, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Η διαμόρφωση της Δωδεκανησιακής ταυτότητας των Δωδεκανησίων της Αθήνας και του Πειραιά. Το Παράδειγμα του Συλλόγου «Δωδεκανησιακόν Σχολείον», Αθήνα, Πειραιάς, 1937-1940

Περίληψη

Μέσα από την Ιστορία και τη Δράση του Συλλόγου «Δωδεκανησιακόν Σχολείον» αναλύονται οι τρόποι με τους οποίους επιχειρήθηκε να διαμορφωθεί η δωδεκανησιακή ταυτότητα των Δωδεκανησιοπαίδων της Αθήνας και του Πειραιά.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Παπανικολάου Μαρία γεννήθηκε στη πόλη της Ρόδου το 1988. Είναι απόφοιτος του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών. Σήμερα είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ίδιο τμήμα, στο πεδίο της Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας. Στο επίκεντρο των ερευνητικών της ενδιαφερόντων η δωδεκανησιακή ιστορία. Οι έρευνές της περιστρέφονται γύρω από τη δράση των Δωδεκανησίων της Αθήνας και του Πειραιά στα χρόνια του Μεσοπολέμου, την Αντίσταση στη Δωδεκάνησο κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής, και τη μνήμη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, της Κατοχής και της Αντίστασης μέσα από τα μνημεία και τις οδούς της πόλης της Ρόδου από το 1945 έως και το 2005. Στο ευρύτερο πεδίο των ερευνών της η περίοδος του Β΄ΠΠ στην Ελλάδα και την Ευρώπη, η περίοδος της Χούντας και της Μεταπολίτευσης. Έχει εργαστεί στα Γενικά Αρχεία του Κράτους στη Δωδεκάνησο και στο Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών.

Πατέλλης Γιάννης, επίτιμος Πρόεδρος Αναγνωστηρίου Καλύμνου «Αι Μούσαι» - συγγραφέας

Σακελλάρης Γαλουζής, ένας μεγάλος αλλά άγνωστος Καλύμνιος γλύπτης

Περίληψη:

Ο Σακελλάρης Γαλουζής γεννημένος στην Κάλυμνο το 1875 σπούδασε γλυπτική στις Σχολές Καλών Τεχνών της Οδησσού και της Αγίας Πετρούπολης, όπου υπάρχουν και έργα του. Μαθητής στο εργαστήρι του Ροντέν στο Παρίσι, αρχές του περασμένου αιώνα, επέστρεψε στην Κάλυμνο γύρω στο 1912. Δημιούργησε σημαντικά έργα με ψημένο πηλό και γύψο και αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους Δωδεκανήσιους γλύπτες του περασμένου αιώνα.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Γιάννης Θ. Πατέλλης γεννήθηκε στην Κάλυμνο το 1938 από γονείς εκπαιδευτικούς: Το μαθηματικό Θεόφιλο Πατέλλη και την Αρσακειάδα δασκάλα Νίκη Ορφανού. Μετά την αποφοίτησή του από το Νικηφόρειο Γυμνάσιο Καλύμνου σπούδασε μαθηματικά στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.

Διορίστηκε στον Ο.Τ.Ε Καλύμνου απ' όπου και συνταξιοδοτήθηκε. Ίδρυτικό μέλος του Αναγνωστηρίου Καλύμνου «Αι Μούσαι» από την τρίτη επανασύστασή του (1978), συμμετείχε σε όλα τα Διοικητικά του Συμβούλια από διάφορες θέσεις στο Δ. Σ. Από το 1997 έως το 2010 το υπηρέτησε ως πρόεδρος του οπότε και αποχώρησε με τον τίτλο του επιτίμου προέδρου. Τακτικός συνεργάτης της περιοδικής έκδοσης του Αναγνωστηρίου «Καλυμνιακά Χρονικά» γράφει ιστορικά άρθρα, ενώ αρκετά από αυτά είναι δημοσιευμένα στην περιοδική έκδοση «Δωδεκανησιακά Χρονικά» της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου.

Από το 2000, συνεχώς μέχρι σήμερα, γράφει το χρονογράφημα στη μηνιαία εφημερίδα «Αργώ της Καλύμνου» και τα τελευταία δύο χρόνια και στην 15/θήμερη εφημερίδα «Καλυμνιακή». Μερικά από αυτά έχουν συγκεντρωθεί και εκδοθεί σε τρία βιβλία: «Ένα βλέμμα» εκδόσεις Όμβρος, Αθήνα 2003. «Αποτυπώματα» εκδόσεις Όμβρος, Αθήνα 2005 και «Στον τοίχο» Εκδόσεις Γ. Δροσάκης, Κάλυμνος 2010.

Πικιώνης Δημήτρης, πολιτικός μηχανικός

Συνεισηγητές: **Γιαννικουρή Αγγελική**, αρχαιολόγος

Στρατικοπούλου Αγγελική, αρχιτέκτων μηχανικός

Αποκατάσταση και ανάδειξη του Νοτιοδυτικού Προμαχώνα των Μεσαιωνικών Οχυρώσεων της πόλεως Κω

Πίκουλα Μαρία, πολιτικός μηχανικός

Συνεισηγήτρια: **Μάρκου Αγγελική**, αρχιτέκτων μηχανικός

Παραμορφώσεις στο δυτικό οπίσθιο τοίχο της ελληνοστικής στοάς Ακρόπολης Λίνδου: Αίτια και αντιμετώπιση.

Βιογραφικό σημείωμα:

Η Μαρία Πίκουλα είναι διπλωματούχος πολιτικός μηχανικός της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Πατρών και από το 1990 ασχολείται με την αποκατάσταση των μνημείων της ακρόπολης Λίνδου. Ανήκει στην ομάδα συγγραφής του βιβλίου «Ανασθηλωτικές εργασίες στην Ακρόπολη Λίνδου Ι –Ελληνοστική στοά (Α)», που εκδόθηκε το 2002.

Πιπίνου Τίτσα, συγγραφέας

Τρόποι οικονομίας και οικολογίας λόγω φτώχειας στα νησιά μας

Βιογραφικό

Η Τίτσα Πιπίνου γεννήθηκε στη Ρόδο. Έζησε για ένα διάστημα στην Αγ-γλία όπου παρακολούθησε μαθήματα γλώσσας. Τώρα ζει στη Ρόδο.

Στα γράμματα εμφανίστηκε το 1994 με το μυθιστόρημα «Γυναίκα της σιάς». Ακολούθησαν οι «Τέσσερις μέρες του Μάρτη», «Για να θυμάσαι τη Λοΐδα», «Ονειροπαγίδα», «Παλιοί γάτοι, τρυφερά ποντίκια», το «Σ' αγαπώ σε ξένη γλώσσα», καθώς και η «Ζωή χωρίς φιλοδώρημα», από τις εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα». Όλα μυθιστορήματα. Κυκλοφόρησε ένα δοκίμιό της σχετικά με τις «Γυναίκες της Δωδεκανήσου» με φωτογραφίες του Νίκου Κασσέρη.

Κείμενα της έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, τα γερμανικά και τα τσέχικα. Διηγήματα και κείμενά της γενικότερα έχουν δημοσιευτεί σε ανθολογίες όπως το «Εν Δωδεκανήσω», στα λογοτεχνικά ημερολόγια των εκδόσεων Φιλιππότη, περιοδικά, εφημερίδες, τόμους χρονικών κ.α.

Σακαρέλλου Άννα, κοινωνική ανθρωπολόγος - μουσικός

Ιστορίες πρόσληψης της μουσικής και έκφρασης της μουσικότητας στην παραδοσιακή κοινωνία της Ρόδου

Περίληψη

Αναλύονται αφηγήσεις που αφορούν στον τρόπο πρόσληψης / αντίληψης της μουσικής και αναδεικνύεται η σημασία της μουσικής για τον άνθρωπο.

Σέρογλου Φανή, αρχαιολόγος

Συνεισηγήτριες: **Νικολακοπούλου Ειρήνη**, αρχαιολόγος,
Παλαμιδά Χαρίκλεια, αρχαιολόγος

Η Βιβλιοθήκη του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαιακών Σπουδών: Παρελθόν και Μέλλον

Βιογραφικό

Η Φανή Σέρογλου γεννήθηκε το 1971. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. στο Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας. Από το 2005 συμμετέχει στον Β΄ Κύκλο Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Ιστορίας – Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με κατεύθυνση την Αρχαιολογία. Θέμα διδακτορικής διατριβής: «Διαπολιτισμικές ανταλλαγές κατά την Πρωτογεωμετρική και Γεωμετρική περίοδο στη λεκάνη της Μεσογείου. Η Αττική». Το 1998 έλαβε πτυχίο πιάνου από το Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης. Έλαβε μέρος σε αρχαιολογικά συνέδρια και δημοσίευσε ανακοινώσεις αρχαιολογικού περιεχομένου. Εργάζεται στη Ρόδο, στο Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αιγαιακών Σπουδών.

Σιγάλα Ζάννε Μαρία, Δρ. αρχαιολόγος – βυζαντινολόγος

Τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν το αρχαίο τοπίο της

Περίληψη

Στη Χάλκη έχουν εντοπιστεί, καταγραφεί και μελετηθεί εξήντα πέντε (65) ναοί, που χρονολογούνται από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Οι περισσότεροι από αυτούς σώζονται σε καλή κατάσταση ή είναι μισοερειπωμένοι, ενώ ελάχιστοι διατηρούνται μόνο σε επίπεδο θεμελίωσης. Είναι διάσπαρτοι σε όλο το νησί, αλλά συχνά διακρίνονται με μεγάλη δυσκολία, καθώς, κτισμένοι με τη ντόπια πέτρα, έχουν ενσωματωθεί πλήρως στο γύρω από αυτούς βραχώδες τοπίο. Οι είκοσι επτά (27) από τους ναούς αυτούς, δηλαδή το 40% περίπου, βρίσκεται σε αρχαίες θέσεις, όπως δείχνουν τα ορατά γύρω από αυτούς προχριστιανικά ερείπια, το αρχαίο οικοδομικό υλικό που έχει χρησιμοποιηθεί στην τοιχοποιία τους και ακόμα, σε λίγες περιπτώσεις, η ενσωμάτωση ολόκληρου τοίχου αρχαίου μνημείου στην κατασκευή τους. Με τον τρόπο αυτό, παράλληλα με το μεσαιωνικό και μεταβυζαντινό τοπίο, τα εκκλησάκια της Χάλκης σηματοδοτούν εν μέρει και το αρχαίο τοπίο της.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Μαρία Ζάννε Σιγάλα σπούδασε Αρχαιολογία στο Ιστορικό και Αρχαιολογικό Τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιστορία Μεσαιωνικής Τέχνης στο Courtauld Institute of Art του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (διετές Master), και πήρε τον τίτλο της διδάκτορος της Βυζαντινής Αρχαιολογίας πολλά χρόνια αργότερα, το 2011, από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας από το οποίο και ξεκίνησε τις σπουδές της. Δωδεκανησιακής καταγωγής εργάστηκε πάνω από είκοσι χρόνια στα Δωδεκάνησα, ως φιλόλογος για λίγα χρόνια, αλλά κυρίως ως αρχαιολόγος στην 4^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, αρχικά με συμβάσεις και από το 1991 μέχρι και το 2008 ως μόνιμη.

Στο επίκεντρο των μελετών της βρίσκεται η Χάλκη της Δωδεκανήσου, που αποτέλεσε και το θέμα της διδακτορικής της διατριβής που έχει τίτλο «Η Χάλκη από την παλαιοχριστιανική εποχή μέχρι και το τέλος της περιόδου της Ιπποτοκρατίας (5^{ος} -1523): μνημεία, αρχιτεκτονική, τοπογραφία, κοινωνία».

Από το 2008 εργάζεται στη 2^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, που εδρεύει στην Αθήνα, στην οποία υπηρετεί ως προϊσταμένη στο Τμήμα Τεκμηρίωσης, Καταγραφής και Δημοσίευσης Αρχαίων.

Σκανδαλίδης Κώστας, συνταξιούχος τραπεζικός, συγγραφέας

Τα Δωδεκάνησα στην ποίηση του Καβάφη και οι Δωδεκανήσοι φίλοι του.

Περίληψη

Η εισήγηση αναφέρεται στα ευρήματα της εργασίας την οποία ο συγγραφέας προαναγγείλε στο ΙΘ΄ Συμπόσιο της Σ.Γ.Τ.Δ. τον Αύγουστο του 1999 στην Αστυπάλαια. Τα ευρήματα αυτά είναι αρκετά και απαντούν στα πιθανά ερωτήματα «σαν τι να έγραψε ο Καβάφης για τους Δωδεκανήσιους, τα Δωδεκάνησα και την ιστορία τους; Έγραψαν κάποιοι Δωδεκανήσιοι ο,τιδήποτε για τον Καβάφη; Να υπήρχε μήπως κάποια φιλική σχέση ή γνωριμία ανάμεσα στον Αλεξανδρινό και τους Δωδεκανήσιους Αιγυπτιώτες;». Αυτό το οποίο είναι βέβαιο, είναι πως οι δρόμοι των Δωδεκανησίων της Αιγυπτιακής Διασποράς και εκείνοι του Κωνσταντίνου Καβάφη συναντιούνται και υπάρχει λογοτεχνικό ενδιαφέρον.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Κώστας Ε. Σκανδαλίδης, είναι πτυχιούχος του Ελληνικού Πολιτισμού του Τμήματος Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Παν/μίου και ασχολείται με την Ελληνική Λογοτεχνία και την Ιστορία του τόπου μας.

Έχει κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις Νέα Σύνορα-Λιβάνης τα βιβλία του «Μανώλης Αθανασιάδης - Το χρονικό μιας πολύπλευρης ζωής» (1999), «Η πλατεία μου» (2003) και «Αριστοτέλης Μανωλέας ένας πρόμαχος του Ελληνικού Σοσιαλισμού» (2007). Από τις εκδόσεις "Θυμέλη" μαζί με τους Αντώνη Μαϊλλη και Κώστα Τσαλαχούρη κυκλοφόρησαν το 2002 το βιβλίο τους "Η Ρόδος τον 19ο αιώνα". Από τις εκδόσεις «Άγκυρα», κυκλοφόρησε το 2007 το βιβλίο του «Ο Πρίγκιπας της Ρόδου μια αληθινή ιστορία». Το 1996 ανέβασε με το Περιφερειακό Θέατρο Ρόδου το δοκίμιό του «Από τον Σολωμό στον Καβάφη» σε σκηνοθεσία Τάκη Σπετσιώτη με τους ηθοποιούς Γιάννη Ζαβραδινό και Οδυσσέα Σταμούλη και με μουσική επιμέλεια Φίλιππου Τσαλαχούρη. Τα τελευταία χρόνια ασχολείται με τον Κωνσταντίνο Καβάφη και τους Δωδεκανήσιους της Αιγύπτου, μελέτη-έρευνα την οποία είχε προαναγγείλει στο ΙΑ΄ Πολιτιστικό Συμπόσιο της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, και που πραγματοποιήθηκε στην Αστυπάλαια από τις 27 έως 30 Αυγούστου 1999.

Σκευοφύλακα Βενετία, μουσικός

Γιώργος Θέμελης, ο διάσημος τυφλός πιανίστας από τη Λέρο

Βιογραφικό σημείωμα

Η Βενετία Μ. Σκευοφύλακα είναι καρπαθιακής καταγωγής και έχει τελειώσει τις εγκύκλιες σπουδές της στη Ρόδο. Αποφοίτησε από το Ωδείο Αθηνών (τάξη Άρη Γαρουφαλής) με δίπλωμα πιάνου το 1984. Έχει επίσης πτυχίο φούγκας από το 2006 (Δημ. Ωδείο Αργυρούπολης). Με υποτροφία παρακολούθησε μαθήματα μουσικής δωματίου στην ακαδημία Chigiana. Στο Πανεπιστήμιο Mozarteum του Salzburg έλαβε μέρος στα θερινά σεμινάρια για πιάνο, συνοδεία οργάνων ορχήστρας και γερμανικού τραγουδιού (Lied) καθώς επίσης και στη μέθοδο Orff.

Έχει δώσει αρκετές συναυλίες και συνεργάζεται σε πολλά έντυπα της Καρπάθου. Εξέδωσε τη μονογραφία «Βασίλης Χατζηβασίλης, ένας λαϊκός καλλιτέχνης από την Όλυμπο της Καρπάθου». Διδάσκει σε Ωδεία της Αττικής.

Σταυρόπουλος Γιάννης, αρχιτέκτονας – συντηρητής

Συνεισηγητές: **Γαλανού Βαρβάρα**, εκπαιδευτικός, **Κουντούρης Αναστάσιος**, φιλόλογος, **Κουντούρη Καλλιόπη**, φιλόλογος.

Εκπαιδευτικό μονοπάτι σε νεοκλασικά κτήρια της πόλης Πόθιας Καλύμνου για παιδιά 5^{ης} και 6^{ης} Δημοτικού.

Ο Γιάννης Σταυρόπουλος του Δημητρίου είναι αρχιτέκτων μηχανικός, πτυχιούχος της Πολυτεχνικής Σχολής Πανεπιστημίου Πατρών (2008), με μεταπτυχιακές σπουδές στη συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων στο ΔΠΜΣ («Προστασία Μνημείων») του ΕΜΠ (2011). Από το 2008, είναι μέλος του Τ.Ε.Ε. και διατηρεί γραφείο αρχιτεκτονικών μελετών. Έχει ασχοληθεί με τη μελέτη μεσαιωνικών και νεωτέρων μνημείων, στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων του Πανεπιστημίου Πατρών και άλλων φορέων. Έχει εργαστεί ως εξωτερικός συνεργάτης με τα γραφεία των Πέτρου Κουφόπουλου & Μαρίνας Μυριανθέως-Κουφοπούλου και Σταύρου Μαμαλούκου & Αναστασίας Καμπόλη-Μαμαλούκου, σε έργα με κύριο αντικείμενο τις αποκαταστάσεις ιστορικών κτηρίων και μνημείων και εντάξεις νέων σε ιστορικό περιβάλλον.

Στεφανάκης Μανόλης, επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Παρατηρήσεις στη νομισματοκοπία των αρχαίων πόλεων της Ρόδου. Εικονογραφικές επιρροές και σχέσεις.

Περίληψη:

Οι τρεις πόλεις της «Δωρικής Τριπόλεως» της Ρόδου, Λίνδος, Κάμιρος και Ιαλυσός, ανέπτυξαν μια πολύ ενδιαφέρουσα νομισματική δραστηριότητα, από τα μέσα περίπου του 6^{ου} αι. π.Χ. μέχρι και τον συνοικισμό της πόλεως Ρόδου το 408/7 π.Χ. Η εξέταση των εικονογραφικών τύπων, που τα νομισματοκοπεία αυτά επέλεξαν για τα νομίσματά τους, παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για τις επιρροές που δέχθηκαν και τις πιθανές σχέσεις που ανέπτυξαν με πόλεις – κράτη του αιγαιακού χώρου και των μικρασιατικών παραλίων, κατά τους ύστερους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους.

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Μανόλης Ι. Στεφανάκης είναι μόνιμος επίκουρος καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας και Νομισματικής στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Διευθυντής, από το 2006, της Πανεπιστημιακής Αρχαιολογικής Έρευνας στην Κυμιάλα της Ρόδου (που διεξάγεται σε συνεργασία με την ΚΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων). Μόνιμος Συνεργάτης στην αρχαιολογική έρευνα «Azoria Project», στην Ανατολική Κρήτη από το University of North Carolina at Chapel Hill και την American School of Classical Studies at Athens. Συνιδρυτής και Διευθυντής Έκδοσης (μαζί με τον Νίκο Λίτινα) του ετήσιου επιστημονικού περιοδικού *Ευλιμένη: Μελέτες στην Κλασική Αρχαιολογία, την Επιγραφική, τη Νομισματική και την Παπυρολογία*, Ρέθυμνο, Μεσογειακή Αρχαιο-

λογική Εταιρεία (ISSN 1108-5800) και της σειράς *Ευλιμένη: Σειρά Αυτοτελών Εκδόσεων*, Ρέθυμνο: Μεσογειακή Αρχαιολογική Εταιρεία. Διατελεί αναπληρωματικό μέλος του Τοπικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου Δωδεκανήσου. Έχει τιμηθεί με το χρυσό έμβλημα της Πολωνικής Νομισματικής Εταιρείας (Βαρσοβία) για τη συμβολή του στην αρχαία ελληνική νομισματική. Διετέλεσε καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας στη Σχολή Ξεναγών Κρήτης και δίδαξε στα Πανεπιστήμια της Κρήτης, της Θεσσαλίας και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα αφορούν στην Κλασική Αρχαιολογία, τη Νομισματική και την Αρχαιοσεισμολογία με έμφαση στην Δωδεκάνησο και την Κρήτη.

Στο πρόσφατο επιστημονικό του έργο περιλαμβάνονται (ενδεικτικά) οι εργασίες: *Η Νομισματική Παραγωγή της Πολυρρήνιας από τον 4ο αι. π.Χ. μέχρι τον 1ο αι. μ.Χ.*, Ευλιμένη, Σειρά Αυτοτελών Εκδόσεων 1, Ρέθυμνο: Μεσογειακή Αρχαιολογική Εταιρεία, 2013 (ISBN: 978-618-80666-0-1). *Κλασική Αρχαιολογία: Βασικές Αρχές και Επισκόπηση της Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης, 11^{ος} - 4ος αι. Α. Εισαγωγή – Κεραμική / Αγγειογραφία*. Αθήνα: Ιάμβλιχος, 2012. ISBN: (978-960-268-201-2). «Η αρχαιολογική έρευνα στον Αρχαίο Δήμο των Κυμισαλέων (Ρόδος) κατά τα έτη 2006-2010: μια πρώτη παρουσίαση» (και Βασιλική Πατσιαδά), *Ευλιμένη* 10-12, 2009-2011, 63-134. «Western Crete: from Captain Spratt to modern archaeoseismology», στο M. Sintubin, I.S. Stuart, T. Niemi and E. Altunel (επιμ.), *Ancient Earthquakes*, (Geological Society of America Special Paper 471), 2010, 67-79. «Πρόταση ίδρυσης αρχαιολογικού-οικολογικού πάρκου στη Ρόδο (αρχαία Κυμισάλα): Μια πρόκληση για την τοπική ανάπτυξη», στο Μπεριάτος, Η. και Παπαγεωργίου, Μ. (επιμ.), *Χωροταξία-Πολοδομία-Περιβάλλον στον 21ο Αιώνα: Ελλάδα - Μεσόγειος*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2010, 685-702. «Appendix 1: Two argive triobols from Azoria and some notes on argive coinage in Crete» στο D. Haggis et al., «Excavations at Azoria in 2003 and 2004 Part 1, The Archaic Civic Complex», *Hesperia* 76, 2007, 308-311. «Β. Κατάλογος των νομισμάτων και σχόλια», στο Α. Λεμπέση και Μ.Ι. Στεφανάκης, «Τα νομίσματα από την ανασκαφή του Ιερού του Ερμή και της Αφροδίτης στη Σύμη Βιάννου, Κρήτη», *Αρχαιολογική Εφημερίς* 143 (2004) 2007, 179-203. «Phalasarna: un port antique, un espace d'échanges en Méditerranée», στο Clément, F., Tolan, J. et Wilgoux, J. (επιμ.) *Espaces d'échanges en Méditerranée: Antiquité et Moyen Age*. Rennes, 2006, 41-75.

Στρατικοπούλου Αγγελική, αρχιτέκτων μηχανικός

Συνεισηγητές: **Πικιώνης Δημήτρης**, πολιτικός μηχανικός

Γιαννικουρή Αγγελική, αρχαιολόγος

Αποκατάσταση και ανάδειξη του Νοτιοδυτικού Προμαχώνα των Μεσαιωνικών Οχυρώσεων της πόλεως Κω

Περίληψη

Το νησί της Κω, που περιέρχεται στην εξουσία των Ιωαννιτών οριστικά το 1337, αποτελούσε ανεξάρτητη διοικητική μονάδα (πρεκεπτορία, κουμενταρία) στην οποία υπάγονταν η Κάλυμνος και η Λέρος.

Η μεσαιωνική πόλη χωριζόταν σε δύο τμήματα: στο κάστρο της Νεραντζιάς και στη Χώρα. Η οχύρωση της Χώρας ξεκίνησε πιθανώς στις τελευταίες δεκαετίες του 14ου αι. από τον Μεγάλο Μάγιστρο του Τάγματος Heredia και τον διοικητή της Κω Schlegelholz για να προστατέψει την πόλη από τις επιθέσεις του σουλτάνου Βαγιαζήτ Α'. Ήταν σχεδόν ορθογώνια σε κάτοψη και διέθετε πέντε πύλες ενώ καθοριστικοί για την άμυνα της πόλης ήταν οι προμαχώνες στη ΝΑ, ΝΔ και ΒΑ γωνία της οχύρωσης.

Ο ΝΔ προμαχώνας οικοδομήθηκε το 1500 και επί Τουρκοκρατίας επισκευάστηκε το άνω τμήμα του parapetto και προστέθηκε κυκλικό κτίσμα, το οποίο χρησίμευε ως φυλάκιο. Ο σεισμός του 1933 επέφερε βλάβες στο μνημείο ενώ στη δεκαετία του '70, το βόρειο τμήμα του κατέπεσε και μετατράπηκε σε ερειπίωνα. Το 2010 με χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου πραγματοποιήθηκαν μεγάλης έκτασης εργασίες αποκατάστασης και ανάδειξης. Αποκαταστήθηκε η βόρεια όψη του μνημείου, μεγάλο μέρος της ανατολικής, ανακατασκευάστηκε η κλίμακα ανόδου και φωτίστηκε ο προμαχώνας.

Τριανταφυλλίδης Παύλος, δρ αρχαιολόγος

Το παρροδιακό ιερό του Αταβυρίου Διός στον ορεινό όγκο Αταβύρου ν. Ρόδου

Περίληψη:

Το παρροδιακό ιερό του Αταβυρίου Διός βρίσκεται στη νοτιοδυτική Ρόδο, στα όρια της αρχαίας Καμειρίδος. Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα ιερά της Ρόδου, με διεθνή ακτινοβολία για τα τότε γνωστά πέρατα του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Το ιερό περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό κινητών αναθηματικών ευρημάτων, χρονολογούμενων από την προϊστορική περίοδο έως και τους ρωμαϊκούς χρόνους.

Το ιερό ανασκάφτηκε για πολύ μικρό χρονικό διάστημα το έτος 1927 από την τότε Ιταλική Αρχαιολογική Υπηρεσία, όταν τα Δωδεκάνησα ήταν υπό Ιταλική κατοχή. Κατά την διάρκεια της ολιγοήμερης ανασκαφικής έρευνας, που έγινε σε εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, δεδομένου ότι η περιοχή ήταν δύσβατη, αποκαλύφθηκαν σπουδαιότατα αρχιτεκτονικά λείψανα πιθανώς του 5^{ου} και 4^{ου} αι. π. Χ., όπως ο ιερός περίβολος με τον βωμό, επάνω στον οποίο κτίστηκαν μεταγενέστερα μία παλαιοχριστιανική βασιλική και ένα βυζαντινό ναύδριο, ενώ νοτιότερα εντοπίστηκε τμήμα προστώου ή ιεροθυτείου, εν μέρει ανεσκαμμένο.

Γύρω από τα οικοδομικά λείψανα, που δεν έχουν αποκαλυφθεί στο σύνολό τους, βρέθηκαν αποθέτες εντός λάκκων, ανοιγμένων στον φυσικό ασβεστολιθικό βράχο της περιοχής, με πλούσια αναθήματα. Ανάμεσα σε αυτά συγκαταλέγονται χάλκινα αγαλμάτια Διός, αλλά και πάμπολλα χάλκινα συμπαγή και μολύβδινα ζωόμορφα ειδώλια βοοειδών, εντόμων και ερπετών, καθώς και περίτμητα χάλκινα ελάσματα σε μορφή βοοειδών, ή ελάσματα που αναδιπλωμένα σχηματίζουν διάφορους ζωομορφικούς τύπους. Υπολείμματα κατεργασίας χαλκού υποδηλώνουν την ύπαρξη εργαστηρίου ήδη από τον 8^ο αι. π. Χ.

Η σπουδαιότητα των ευρημάτων, καθώς και των σωζόμενων οικοδομικών καταλοίπων του ιερού επέβαλε στο πλαίσιο της αρχαιολογικής έρευνας και τεκμη-

ρίωσης, α. την τοπογραφική αποτύπωση των κτιριακών λειψάνων, τη συντήρηση και τη σχεδιαστική αποτύπωση των κινητών ευρημάτων, και β. τη διενέργεια ανασκαφικών τομών στο ιερό, προκειμένου να διαπιστωθούν στοιχεία για την χρονολόγηση των οικοδομικών φάσεών του. Οι παραπάνω εργασίες μπόρεσαν να υλοποιηθούν από το 2010 και εξής χάρις στη χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής.

Με την ολοκλήρωση της τοπογραφικής και σχεδιαστικής αποτύπωσης το 2012, ιδιαίτερα σημαντικά ήταν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανασκαφική έρευνα, την πρώτη που υλοποιείται από την Αρχαιολογική Υπηρεσία μετά την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου. Στην διερευνητική τομή μεταξύ του προστώου και του λεγόμενου βωμού του Διός εντοπίστηκε χτιστός αποθέτης με μεγάλο αριθμό χάλκινων ευρημάτων στο εσωτερικό του, που χρονολογούνται από την πρώιμη γεωμετρική (8^{ος} αι. π. Χ.) έως και τη ρωμαϊκή περίοδο (2^{ος} αι. μ. Χ.). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το στρώμα καύσης εντός του αποθέτη, προερχόμενο από τον βωμό του Διός, στο οποίο ανευρέθηκαν εκτός από καμμένα οστά, πάμπολλα χυτά ζωομορφικά ειδώλια, κυρίως βίσονες ινδικού τύπου, καθώς και ταύροι σε ποικιλία τύπων και μεγεθών, ορισμένοι από τους οποίους είναι ενεπίγραφοι. Στο βαθύτερο επίπεδο του αποθέτη εντοπίστηκαν οικοδομικά κατάλοιπα από την γεωμετρική και υπογεωμετρική φάση του ιερού (8^{ος} -7^{ος} αι. π. Χ.) με υπολείμματα επεξεργασίας σιδήρου, καθώς και χάλκινα συμπαγή ειδώλια ταύρων, αλλά και περίτμητα χάλκινα ελάσματα σε μορφή βοοειδών, ορισμένα από τα οποία έχουν εγχάρακτο και εμπίεστο διάκοσμο.

Η διερευνητική τομή στην βορειοδυτική γωνία του προστώου έγινε με σκοπό την διερεύνηση της θεμελίωσης του κτίσματος, όπου και αποκαλύφθηκε η εν ξηρώ έδραση επάνω στον φυσικό λαξευτό βράχο. Από το κατώτερο επίπεδο θεμελίωσης περισυλλέχθηκαν απολείσματα οφιδίων, καθώς και τμήμα χάλκινου συμπαγούς ειδωλίου γυμνής γυναικείας μορφής ανατολικής προέλευσης, χρονολογούμενο στο τέλος της Πρώιμης – Μέσης Εποχής του Χαλκού.

Η παρουσία προϊστορικών ευρημάτων στον χώρο του ιερού υποδηλώνει τη χρήση της ευρύτερης περιοχής πριν από τις αρχές της 1^{ης} π. Χ. χιλιετίας και υποδεικνύει πιθανώς την ύπαρξη ενός προγενέστερου χώρου λατρείας, τη συνέχεια του οποίου αποτέλεσε στους ιστορικούς χρόνους το ιερό του Αταβυρίου Διός.

Βιογραφικό σημείωμα:

Ο Παύλος Τριανταφυλλίδης είναι πτυχιούχος (1988), διδάκτωρ αρχαιολογίας (1998) του Παν/μίου Ιωαννίνων και μεταδιδακτορικός ερευνητής (2011) του Εθνικού και Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών. Εργάστηκε από το 1991 στην ΚΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, όπου και έγινε Προϊστάμενος του Τμήματος Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων και Αρχαιογνωστικής Έρευνας (2008) της εν λόγω Εφορείας. Το 2011 τοποθετήθηκε Προϊστάμενος του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αιγαιακών Σπουδών και αναπληρωτής Προϊστάμενος στην ΚΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Ασχολείται με την αρχαία μικροτεχνία, κυρίως την υαλουργία και μεταλλοτεχνία της Δωδεκανήσου, αλλά και την τοπογραφία του βορείου νησιωτικού συμπλέγματος

της Δωδεκανήσου. Είναι επικεφαλής συστηματικής ανασκαφικής έρευνας στο ακριτικό Αγαθονήσι, καθώς και στο παρροδιακό ιερό του Αταβυρίου Διός στην ν. Ρόδο και είναι μέλος πολλών διεθνών επιστημονικών επιτροπών και εταιριών.

Τυρίκος Δημήτριος, Φιλολόγος

Η διπλωματική κονίστρα στην Ευρώπη κατά την πολιορκία της Ρόδου το 1522.

Περίληψη

Η εργασία πραγματεύεται τις διπλωματικές εξελίξεις στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της Ρόδου από τον Σουλεϊμάν τον Μεγαλοπρεπή και προσπαθεί να διερευνήσει τους λόγους της «αδιαφορίας» της Ευρώπης για τα τεκταινόμενα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Ποια ήταν η θέση του Πάπα και για ποιον λόγο συμπεριφέρθηκαν, όπως συμπεριφέρθηκαν οι δυνατοί της Ευρώπης;

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Δημήτρης Τυρίκος γεννήθηκε στη Ρόδο, όπου και ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Σπούδασε κλασική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στα Πανεπιστήμια του Μιλάνο και της Νεάπολης. Εργάστηκε για πολλά χρόνια στην ιδιωτική εκπαίδευση και τελευταία εργάζεται στη δημόσια. Θήτευσε ως υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων σε εταιρείες του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Απασχολήθηκε ως μεταφραστής από αρχαίες και σύγχρονες γλώσσες.

Μετέφρασε τις επιστολές του Τιμαρίωνα για το Πανεπιστήμιο Αθηνών, ταφικά επιγράμματα για το Πανεπιστήμιο της Νεάπολης και παραμύθια της Κάτω Ιταλίας για λογαριασμό των εκδόσεων Ακρίτας.

Έχει προβεί σε έρευνες για τα διαζύγια στη Ρόδο, την καταναλωτική πίστη και την προστασία του καταναλωτή και του πολίτη, τις οποίες και δημοσίευσε στην εφημερίδα Ροδιακή και σε ανάλογες ημερίδες του Δήμου Ροδίων.

Είναι μέλος της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών, του ερευνητικού κέντρου Greek and Roman studies του Κολεγίου του King's του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, του Κέντρου Ανθρωπιστικών Μελετών και Ερευνών και του Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών «Ανδρέας Παπανδρέου».

Φαρμακίδης Αλεξ. Κώστας, οδοντίατρος, ερευνητής

Συνεισηγήτρια: **Φαρμακίδου Κ. Ελένη, αρχαιολόγος**

Οι τοπικές ενδυμασίες στη Σύμη του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα.

Φαρμακίδου Κ. Ελένη, αρχαιολόγος

Η συλλογή αρχαίων ελληνικών και ρωμαϊκών νομισμάτων στο Αρχαι-

ολογικό Μουσείο Σύμης

Φαρμακίδης Νικόλαος, πολιτικός μηχανικός

Ο Κωνσταντίνος Σιμωνίδης, ένας αρετικός διανοούμενος

Περίληψη

Ο Κωνσταντίνος Σιμωνίδης, ένας Συμιακός διανοούμενος, ήταν υιός ενός ευπατρίδη, του Σίμωνα Χατζηκώστα. Ο Σίμωνας πολέμησε για τον τόπο του με όλα τα μέσα, σε μια δύσκολη εποχή, από την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης μέχρι το 1865 που πέθανε. Ο Κωνσταντίνος, όπως ο πατέρας του, πολέμησε με άλλα μέσα για κάτι πιο μεγάλο, την ελληνική παιδεία. Απέδειξε και συνεχίζει να αποδεικνύει, στους λεγόμενους λόγιους της Δύσης, με «την βρεφική γνώση της άξιας ελέους», ότι το να κατέχουν ένα πρωτότυπο του Πλάτωνα ή του Αρτεμίδωρου δεν είναι γνώση. Η κατοχή του για να το μοστράρουν στα μουσεία τους, ενώ αυτοί πιστεύουν ότι τους δίνει οντότητα, χωρίς το υπόβαθρο της ελληνικής παιδείας, είναι μια χίμαιρα. Όπως χίμαιρα είναι και η μόρφωσή τους χωρίς την ελληνική αρετή.

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκα στη Σύμη της Δωδεκανήσου στις 18 Οκτωβρίου 1950. Γονείς μου η Μαρία Νικολάου Φαρμακίδη και ο Βασίλειος Ονούφριου Φαρμακίδης. Αδέλφια μου ο Ονούφριος και ο Γιώργος. Μετοικήσαμε στην Ρόδο το 1954. Ο πατέρας μου ήταν έμπορος τροφίμων και ξενοδόχος. Τις πρώτες μου γνώσεις απέκτησα στο 11ο Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο και στη συνέχεια στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο, που αποφοίτησα το 1968. Σπούδασα πολιτικός μηχανικός συγκοινωνιολόγος στο Πανεπιστήμιο της Τεργέστης από το οποίο αποφοίτησα το 1974.

Στον στρατό υπηρέτησα (1975-1977) ως Δόκιμος και στην συνέχεια ως Ανθυπολοχαγός του Μηχανικού, στη Ρόδο (Λόχο Μηχ/κου) και στην Αθήνα (731 Δ/ση Στρατιωτικών Έργων). Είμαι παντρεμένος με την Μαρία Λάουρα και έχουμε ένα παιδί τον Κωνσταντίνο.

Επαγγελματική σταδιοδρομία: Από το 1987 μέχρι σήμερα είμαι προϊστάμενος της Υπηρεσίας για θέματα Χωροταξίας και Περιβάλλοντος. Το διάστημα 1984-1987 ήμουν προϊστάμενος στο Τμήμα Συγκοινωνιών Δωδεκανήσου. Το διάστημα 1983 -1984 ήμουν προϊστάμενος στη Δ/ση Οικισμού του Υ.ΠΕ.ΧΩ. Δ.Ε. Μέχρι το 1983 είχα ιδιωτικό τεχνικό γραφείο και ασχολήθηκα με μελέτες (ιδιωτικές και Δημόσιες) και ιδιωτικές εργολαβίες (αντιπαροχές). Από το 1974 ασκώ το επάγγελμα του πολιτικού μηχανικού.

Συνδικαλιστική σταδιοδρομία: Το 1982 εκλέγομαι γραμματέας του Δωδ/κού Συλλόγου Μηχανικών, το 1983 εκλέγομαι στην Διοικ. Επιτροπή του Τοπικού τμήματος του Τ.Ε.Ε. στην οποία θήτευσα για 10 συνεχή χρόνια ως μέλος και αντιπρόεδρος.

Κοινωνική συμμετοχή: Στο Δήμο Ρόδου: Μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Ρ.Ο.Δ.Α. 1983-1987 και 2005 -2006. Μέλος του Δ.Σ. της εταιρείας του Ξενοδοχείου Ρόδων 1985 -1987. Πρόεδρος της Αστικής εταιρείας Δήμου-ΑΜΕΑ για το Φυσικοθεραπευτήριο των Αγ. Αποστόλων. Μέλος της Πάρκινγκ Α.Ε. του Δήμου

Ροδίων 2008-09. Σε διάφορες οργανώσεις και συλλόγους. (ΕΥΘΥΤΑ, Εθελοντές για το Περιβάλλον, ΚΙΝΣΕΠ Ασκληπιάδες, κλπ)

Συμβούλια και επιτροπές: Στα τριάντα επτά χρόνια επαγγελματικής, κοινωνικής και συνδικαλιστικής μου ενασχόλησης συμμετείχα σε δεκάδες επιτροπές και ομάδες μελέτης, που μου έδωσαν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσω σε πρώτο πρόσωπο τα περισσότερα και μεγαλύτερα προβλήματα υποδομών της πόλης, του νησιού της Ρόδου και γενικότερα της Δωδεκανήσου. Ενδεικτικά αναφέρω τις παρακάτω: Αναπληρωματικό μέλος του Νομαρχιακού συμβουλίου 1987-1990. Αναπληρωματικό μέλος της Επιτροπής παρακολούθησης Μ.Ο.Π. Αιγαίου. Πρόεδρος του περιφερειακού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος. Μέλος της Κοινής και της Επιστημονικής Επιτροπής που εποπτεύουν το Γραφείο της παλιάς πόλης Ρόδου. Μέλος του Τοπικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου, Υπεύθυνος του προγράμματος ΗΛΙΟΣ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συμμετοχή στο πρόγραμμα HORIZON της Ε.Ε. κλπ.

Επιστημονική και συγγραφική δραστηριότητα: Έχω γράψει πολλά άρθρα σε πολιτικές εφημερίδες (τοπικές, αθηναϊκές και ευρωπαϊκές), καθώς και σε επιστημονικά περιοδικά. Έχω συμμετάσχει σε δεκάδες συνέδρια και σεμινάρια ως σύνεδρος και εισηγητής: Για τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό επίπεδο, για συγκοινωνιακά και κυκλοφοριακά θέματα σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό επίπεδο, για κοινωνικά θέματα, για θέματα τουρισμού και περιβάλλοντος. κλπ. Έχω πάρει μέρος σε πολλά σεμινάρια του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης (Περιφερειακή ανάπτυξη, τοπική αυτοδιοίκηση, δημόσια διοίκηση κλπ). Έχω γράψει ένα βιβλίο για, «τα οδικά ατυχήματα (μια ζαριά του χρόνου)» (ΑΜΕΑ επαρχίας Ρόδου 2012) και έχω συμμετάσχει σε δύο συλλογικά βιβλία, «ένα μέλλον για την ελληνική πόλη» (ΟΚΤΑΓΩΝΟ 2007) και τις «πράσινες μετακινήσεις στις πόλεις (πολιτικές για μια βιώσιμη κινητικότητα)» (Παπασωτηρίου 2013).

Φουλίδη Ξανθίπη, φιλόλογος, υποψήφια διδάκτωρ

Συνεισηγήτρια: Γκασούκα Μαρία, κοινωνική λαογράφος, επίκουρη καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Αποκαλύπτοντας την ιστορία των γυναικών: Ανασύνθεση του γυναικείου παρελθόντος μέσω της ενήλικης μνήμης στις βιογραφίες ζωής γυναικών της Δωδεκανήσου.

Φωσκόλου – Κουτελάκη Αμάντα, φιλόλογος

Το Λεύκωμα της Ρόδου του *duca d' Istria*

Βιογραφικό σημείωμα

Η Αμάντα Φωσκόλου, κάτοχος διπλώματος Γαλλικής Φιλολογίας και Ιστορικού – Αρχαιολογικού Τμήματος του Παν/μίου Αθηνών, εργάζεται στη Μέση Εκπαίδευση. Μαζί με τον Χάρη Κουτελάκη έχουν δημοσιεύσει πλειάδα άρθρων και βιβλίων, από τα οποία το «Πειραιάς και συνοικισμοί» από τις εκδόσεις της «Εστίας» του Κολλάρου τιμήθηκε το 1992 με το Κρατικό Βραβείο. Τα τελευταία χρόνια

συμμετέχει ενεργά με ανακοινώσεις στα Πολιτιστικά Συμπόσια Δωδεκανήσου, τα οποία οργανώνει η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών.

Χατζηβασιλείου Βασίλης, δικηγόρος - ιστορικός

Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός και ο Κώος φιλικός Δημήτριος Γεωργίου Αλεξάκης

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Βασίλης Συμεών Χατζηβασιλείου γεννήθηκε στην πόλη της Κω το 1945. Φοίτησε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, όπου έλαβε το Πτυχίο Πολιτικών Επιστημών (Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης) και στη συνέχεια στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, όπου έλαβε το Πτυχίο της Νομικής. Το έτος 1975 άρχισε να ασκεί τη δικηγορία στο νησί του, ενώ το 1976 πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Πνευματικού Ομίλου Κώων «Ο Φιλητάς», παραμένοντας μέχρι σήμερα ενεργό μέλος του, μόνιμος συνεργάτης και ως επί το πλείστον επιμελητής των εκδόσεων του Ομίλου «ΤΑ ΚΩΑΚΑ» (10 μέχρι σήμερα τόμοι ιστορίας, γλωσσολογίας, αρχαιολογίας, λαογραφίας, λογοτεχνίας και ποικίλης επιστημονικής ύλης που αφορούν στο νησί της Κω).

Συνέγραψε την «Ιστορία της νήσου Κω. Αρχαία – Μεσαιωνική - Νεότερη», που ο Δήμος της Κω εξέδωσε το 1990 σε έναν ογκώδη και πολυτελή τόμο. «Μνημειώδες πόνημα» την χαρακτήρισε σε Πατριαρχικό Γράμμα του ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαίος. Για το έργο του αυτό, το οποίον αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη επιστημονική καταγραφή της τοπικής ιστορίας του νησιού της Κω, απέσπασε πολλές τιμητικές διακρίσεις και βραβεία (όπως τον Χρυσούν Σταυρόν της εν Δωδεκανήσω Εκκλησίας του Οικουμενικού Θρόνου, Διάκριση από την αρμόδια Επιτροπή του Υπ. Πολιτισμού με θετική γνωμοδότηση για την προμήθεια του βιβλίου, Πανδωδεκανησιακό Βραβείο Β. Μοσκόβη για το έτος 1991, Βραβείο Ελληνικών Γραμμάτων από την Εταιρεία Δωδεκανησιακών Μελετών Αμερικής & Καναδά για το έτος 1993, Βραβείο Ιστορίας του Επαρχείου Κω για το έτος 2001, εύφημες μνείες από Ακαδημαϊκούς, Πανεπιστημιακούς, Πολιτικούς, Στρατιωτικούς κ.α.).

Συμμετέχει σε Πανελλήνια και Διεθνή Συνέδρια με ανακοινώσεις του ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, είναι μέλος της Στέγης Γραμμάτων & Τεχνών Δωδεκανήσου και της Δωδεκανησιακής Ιστορικής & Λαογραφικής Εταιρείας. Διετέλεσε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Κω και Πρόεδρος της Επαρχιακής Επιτροπής Πολιτισμού του Επαρχείου Κω-Νισύρου. Συνεχίζει να συγγράφει και να εκδίδει πονήματά του, αρθρογραφώντας επίσης στον τοπικό τύπο, γύρω από την ιστορία και τον πολιτισμό της Κω και των Δωδεκανήσων.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ – ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ: «Ο Αρχιμανδρίτης Φιλήμονας Φωτόπουλος (1875-1961). Η ζωή-Το έργο-Η εποχή του». Αθήνα 1982. Εξαντλήθηκε. «Ιστορία της Νήσου Κω. Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη». Έκδοση Δήμου Κω 1990. Εξαντλήθηκε. Το έργο μεταφράστηκε στην αγγλική γλώσσα. από τον καθηγητή Δρα Νικόλαο Γ. Ιτσινέ. «Παραμύθια από την Κω, το μαγευτικό νησί του Ιπποκράτη». Αθήνα 1994 (πρώτη έκδοση) και 2004 (δεύτερη έκδοση). Διατίθεται από τον συγγραφέα και από τα βι-

βλιοπωλεία της Κω. «*Ιπποκράτεια Μελετήματα. Συλλογή Μονογραφιών*». Χανιά 2000. Διατίθεται από τα βιβλιοπωλεία της Κω. «*Στο διάβα της ζωής. Διηγήματα*». Έκδοση βιβλιοπωλείου Εκφραση 2003. Διατίθεται από το βιβλιοπωλείο Εκφραση της Κω. «*Το Ασκληπιείο της Κω. Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς*». Κως. Εκδόσεις στα ελληνικά 1997, 2000, 2001, 2004, 2008, στα αγγλικά 1998, 2000, 2004, 2008, στα γερμανικά 2000, 2004. Διατίθεται από τον συγγραφέα και από τα βιβλιοπωλεία της Κω. «*Τα Κάστρα της Νήσου Κω. Περιήγηση*». Αθήνα 2008. Δίγλωσση έκδοση (ελληνικά - αγγλικά). Μετάφραση Δρα. Νικολάου Γ. Ιτσινέ. Διατίθεται από τον συγγραφέα και από τα βιβλιοπωλεία της Κω.

ΔΙΑΚΡΙΘΕΙΣΑ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ: «*Τα Δημοσιονομικά της Κω από μαρτυρίες επιγραφών (1100 π. Χ.-160 π. Χ.)*» στα Κωικά τόμος Β', Αθήνα 1981. Έλαβε το Πανδωδεκανησιακό Βραβείο Β. Μοσκόβη για το έτος 1981. Διατίθεται σε ανάτυπα από τον συγγραφέα.

Πλήθος άρθρων, μελετών - μονογραφιών και ανακοινώσεών του σε Συνέδρια έχον δημοσιευθεί στα περιοδικά συγγράμματα: Καλυμνιακός Παλμός, Δωδεκανησιακά Χρονικά, Καλυμνιακά Χρονικά, Δωδεκανησιακόν Αρχεϊόν, Νισυριακά, Τα Κωικά καθώς και στις εφημερίδες: Το Βήμα της Κω, Σταθμός, Παγκωακή, Αργώ της Καλύμνου, Νησιώτικη Διαδρομή και άλλου.

Χατζηδημητρίου – Παράσχου Σοφία, φιλόλογος – συγγραφέας, σχολική σύμβουλος φιλόλογων.

Οι πολλαπλές ταυτότητες της Δωδεκανήσιας Γυναίκας

Χατζηθεοδώρου Γεώργιος, μουσικολόγος, συντ. εκπαιδευτικός

Γεώργιος Μιχ. Πολιτάρχης – Ένας λογοτέχνης καλυμνιακής καταγωγής

Περίληψη:

Φέτος συμπληρώθηκαν εικοσιέξη χρόνια από τον αδόκητο θάνατο ενός σπουδαίου, αλλά σχετικά αγνώστου στο δωδεκανησιακό κοινό, καλυμνιακής καταγωγής λογοτέχνη, του Γεωργίου Μιχ. Πολιτάρχη. Σκέφθηκα ότι κάποτε έπρεπε να γίνει λόγος γι' αυτόν και θεώρησα ως πλέον κατάλληλη ευκαιρία την εφετινή διοργάνωση του Πολιτιστ. Συμποσίου της Σ.Γ.Τ.Δ., στην οποία και είχα την τιμή να προσκληθώ για να αναπτύξω κάποιο θέμα δικής επιλογής.

Ο Γεώργιος Πολιτάρχης, τυπογράφος το επάγγελμα, υπήρξε πολυγραφότατος πεζογράφος, δοκιμογράφος, ποιητής, εκδότης και εξέχων μέλος της Ένωσης Λογοτεχνών Ελλάδος. Για τον Πολιτάρχη έχουν μιλήσει πολλοί και έχουν γράψει πολλά στο παρελθόν. Σήμερα αισθάνομαι ιδιαίτερη την τιμή, που από το βήμα αυτό έχω την ευκαιρία να αναφερθώ σε στοιχεία της ζωής και του έργου του, προκειμένου να ανασύρω λίγο τον πέπλο της λησμονιάς και της αγνωσίας, γύρω από ένα Δωδεκανήσιο δημιουργό, με την ελπίδα ότι με αφορμή την σημερινή παρουσίαση, αρμοδιότεροι από εμένα,

στο χώρο της Δωδεκανήσου, θα εγκύψουν και θα ασχοληθούν στο μέλλον, και θα αξιολογήσουν επιστημονικότερα και φιλολογικότερα το έργο του.

Τον Γεώργιο Πολιτάρχη γνώρισα πριν από 42 ακριβώς χρόνια, όταν τυχαία μπήκα στο τυπογραφείο του αναζητώντας κατάλληλο τυπογράφο, για να τυπώσει το πρώτο μου μουσικό βιβλίο, την Ακολουθία του Ακαθίστου Ύμνου. Από κουβέντα σε κουβέντα και αφού του είπα ότι κατάγομαι από την Κάλυμνο, περιχαρής μου δήλωσε ότι και εκείνου ο παππούς του ήταν από την Κάλυμνο. Έκτοτε συνδεθήκαμε με ιδιαίτερη φιλία και συνεργασθήκαμε για μερικά χρόνια.

Βιογραφικό σημείωμα:

Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 28-10-2940. Από ηλικίας πέντε ετών μέχρι και τη στρατεύσή του έζησε στην Κάλυμνο όπου και τέλειωσε το Γυμνάσιο το 1957. Άρχισε να ψάλλει από 16 ετών. Έψαλλε ως πρωτοψάλτης σε πολλούς ναούς και σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας. Σήμερα ψάλλει στον Καθεδρικό Ι. Ναό Παναγίας Κεχαριτωμένης Χώρας Καλύμνου (1988-). Σπούδασε με δαπάνες του αδελφού του πατέρα του, στρατηγού Εμμανουήλ Γ. Χατζηθεοδώρου σε Ωδεία των Αθηνών και έλαβε: Πτυχίο Ιεροψάλτου, Δίπλωμα Μουσικοδιδασκάλου, Αρμονίας, Αντίστιξης και Φούγκας. Διορίστηκε στις 11-4-1967 ως καθηγητής μουσικής στην Μέση Εκπαίδευση και σε Εκκλησιαστικές Σχολές και Γυμνάσια Β/θμιας Εκπαίδευσης. Τέλος και από του έτους 1985 υπηρέτησε στα Γυμνάσια Καλύμνου (τα πέντε τελευταία χρόνια ως διευθυντής – Γυμνασιάρχης - του Νικηφορείου Γυμνασίου) από όπου και συνταξιοδοτήθηκε, μετά από ευδόκιμη υπηρεσία 36 ετών, το 2002.

Εκτός των δημοσίων σχολείων δίδαξε στα Ωδεία: «Βενιζέλειον» Χανίων, «Ελληνικόν» Αθηνών, Ωδείο «Ρωμανός ο Μελωδός» Πειραιώς (1991-2008), και σε Σχολές που ίδρυσε ο ίδιος. Ίδρυσε Σχολές Μουσικής στην Πάτμο, τα Χανιά (Η Σχολή λειτουργεί έως σήμερα επίσημα αναγνωρισμένη από το Κράτος και την Εκκλησία) και στην Κάλυμνο (Η Σχολή λειτουργεί έως σήμερα επίσημα αναγνωρισμένη από το Κράτος και την Εκκλησία με τη διεύθυνση του ίδιου). Ίδρυσε το Μουσικό Εργαστήρι της Ιεράς Μητροπόλεως Καλύμνου (1984 -1998). Ίδρυσε το Σύνδεσμο Ιεροψαλτών Χανίων (1975), διετέλεσε πρόεδρος του επί οκτώ έτη και έχει αναγορευθεί επίσημα ως ισόβιος επίτιμος πρόεδρος του. Χρημάτισε για χρόνια πρόεδρος του Ιεροψαλτικού Συλλόγου Καλύμνου (1985 -2000), καθώς και μέλος Δ/Σ διαφόρων επιστημονικών και πολιτιστικών Συλλόγων, μεταξύ των οποίων και του Αναγνωστηρίου Καλύμνου «Αι Μούσαι», του οποίου και αποτελεί μέλος του Δ/Σ συνεχώς από το 1984, καθώς και διαφόρων Νομαρχιακών, Επαρχιακών και Δημοτικών Επιτροπών. Ίδρυσε τη Δημοτική Χορωδία Καλύμνου (1985), την οποία διευθύνει μέχρι σήμερα (Η Χορωδία έχει παρουσιαστεί σε πολλές πόλεις και νησιά της Ελλάδας και το εξωτερικό). Μαθητές του διακρίνονται σήμερα ως καθηγητές δημόσιοι λειτουργοί, ιεροψάλτες και μουσικοί.

Έχει τιμηθεί με το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών και το Πανδωδεκανησιακό Βραβείο «Δημοσθένη Χαβιάρá», και από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως με το οφίκιο του Άρχοντα Μαϊστορα της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, καθώς και με πολλές άλλες διακρίσεις από διάφορους Φορείς, Μητροπόλεις, Δήμους κ.λ.π.

Χριστοδουλίδης Νίκος, αρχαιολόγος

Συστήματα ύδρευσης και αποχέτευσης στην αρχαία πόλη της Ρόδου.

Περίληψη

Η αρχαία Ρόδος, ως πόλη που ιδρύεται και κατασκευάζεται εκ του μηδενός το 408/407 π.Χ., βασίστηκε σε συγκεκριμένο ρυμοτομικό σύστημα, γνωστό ως Ιπποδάμειο. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, η πόλη οργανώνεται γύρω από ένα πλέγμα κάθετα τεμνόμενων οδικών αξόνων που ακολουθούν τις κατευθύνσεις Β-Ν ή Α-Δ., στο οποίο υπάρχει πρόβλεψη χρήσεων γης, και κατηγοριοποίηση των οδών ανάλογα με τη σπουδαιότητά τους. Παράλληλα, από την αρχή του σχεδιασμού της αρχαίας Ρόδου, υπάρχει η πρόβλεψη κατασκευής οργανωμένων δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης.

Κατά τη διάρκεια σωστικών ανασκαφών τις τελευταίες δεκαετίες, ήρθαν στο φως εντυπωσιακά τεχνικά έργα που αφορούν τους τομείς ύδρευσης και αποχέτευσης της αρχαίας Ρόδου, τα οποία περιλαμβάνουν μεγάλες υδρευτικές στοές, σύστημα πήλινων και στη συνέχεια μολύβδινων αγωγών παροχής πόσιμου νερού, καθώς και ένα ιδιαίτερα μελετημένο σύμπλεγμα αποχετευτικών αγωγών για την απομάκρυνση των όμβριων υδάτων. Το υδρευτικό σύστημα, που με την πάροδο του χρόνου εισαγάγει τρόπους εξασφάλισης της καθαρότητας του πόσιμου νερού, καθώς και το αποχετευτικό, με αγωγούς κάτω από κάθε οδό, αλλά και την προσθήκη μεγάλων κεντρικών συλλεκτήριων αγωγών, συμβάλλουν στη ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στη μεγάλη αυτή πόλη της αρχαιότητας.

Βιογραφικό σημείωμα

Τίτλοι σπουδών:

1979: Απολυτήριο Λυκείου με γενικό βαθμό 19 και 9/13.

1987: Πτυχίο *Maitrise Histoire de l' Art et Archeologie* από το πανεπιστήμιο Lumiere LYON II Γαλλίας.

1988: Μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών *Langues Histoire et Civilisation des Mondes Anciens* από το ίδιο πανεπιστήμιο.

1989: Υποτροφία (Allocation de Recherche) από το ερευνητικό κέντρο Maison de l' Orient της Λυόν, στο πλαίσιο του τρίτου κύκλου σπουδών.

Επαγγελματική δραστηριότητα:

Συμμετοχή, το 1989, στην αρχαιολογική αποστολή του Ecole Français d' Athenes στην Αμαθούντα στην Κύπρο. Συμμετοχή, το 1990, στην αρχαιολογική αποστολή του Ecole Superieure Παρισιού στη Δούρα Ευρωπός στη Συρία

Από το 1991 εγκαθίσταμαι στη Ρόδο, όπου εργάζομαι ως συμβασιούχος αρχαιολόγος στην ΚΒ' Ε.Π.Κ.Α. Το 1994 προκρίνομαι ως καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας στη Σχολή Ξεναγών που λειτούργησε στη Ρόδο από το 1994 έως το 1997. Στην ίδια σχολή εργάστηκα και κατά το διάστημα 1997 -2000.

Από το 2006 εργάζομαι ως αρχαιολόγος αορίστου χρόνου στην ΚΒ' Ε.Π.Κ.Α.

Χριστοφυλάκης Στέλιος, αρχιτέκτονας – εικαστικός

Ένα μνημείο για το Εθνικό Μέτωπο Πανδωδεκανησιακής Απελευθέρωσης

Περίληψη:

Ο ανταποικιακός αγώνας του Δωδεκανησιακού Λαού δεν περιορίστηκε μόνο κατά την διάρκεια της Ιταλικής και ιταλογερμανικής κατοχής αλλά συνεχίστηκε και κατά την διάρκεια της Αγγλικής κατοχής έως την ενσωμάτωση. Οι Άγγλοι με τη γνωστή τους τακτική καλλιέργησαν το σπέρμα του διχασμού στο λαό και τον κλήρο κι ακόμα υπέθαλψαν θέμα αυτονομίας της Δωδεκανήσου ως επαρχίας - μέλους της Βρετανικής Κοινοπολιτείας, κατά το πρότυπο της Κύπρου. Το 1945 ιδρύθηκε στη Ρόδο από επαναστασιακούς πρόσφυγες και εφέδρους στρατιώτες, από τη Μέση Ανατολή κυρίως, το Εθνικό Μέτωπο Πανδωδεκανησιακής Απελευθέρωσης «προοδευτικών τάσεων, έθετε ως στόχους του την ένωση, την δημοκρατική διακυβέρνηση και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου». Ο Πάνος Μιχαηλίδης, ο Μανώλης Παπαναστασίου, ο Παρασκευάς Φουντουραδάκης, ο Νικήτας Γιαννακάκης, ο Φίλιππος Τριανταφύλλου, ο Γιώργος Θεοχάρης, ο Γεώργιος Βεργιώτης ή Σούρης, ο Βασίλειος Τσίικης, ο Αντώνης Γιαλλούσης, ο Δ. Χατζηαντωνίου στην Κω και ο ιατρός Γ. Μπουλαφέντης στη Λέρο ήταν μερικοί από τους πρωτεργάτες, μάλλον ξεχασμένοι σήμερα παρ' όλη την σημαντικότητα του αγώνα τους και παρ' όλες τις πολυετείς εκτοπίσεις - εξορίες και φυλακίσεις που υπέστησαν μετά το 1947 όταν το μέτωπο χαρακτηρίστηκε παράνομο.

Ένα μνημείο σε κάποια γωνιά της Δωδεκανήσου είναι ο ελάχιστος φόρος τιμής και δικαίωσης που επιβάλλεται από την ιστορική μνήμη. Μια μνήμη - οξυγόνο για το μέλλον του κάθε λαού που αγωνίστηκε ή αγωνίζεται για το δικαίωμα στην ελευθερία και την αξιοπρέπεια.

Χρυσανθοπούλου Βασιλική, κοινωνική ανθρωπολόγος, λέκτορας Πανεπιστημίου Αθηνών.

Νέοι, παράδοση και αειφορία: Η περίπτωση του Συλλόγου Νέων Ολύμπου/ Διαφανίου Καρπάθου

Περίληψη

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η διερεύνηση των τρόπων με τους οποίους μια ομάδα νέων της Ολύμπου και του Διαφανίου Καρπάθου, βιώνουν την παράδοση και εκπονούν και εφαρμόζουν στρατηγικές για την αειφορία, τη βιώσιμη, δηλαδή, και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του τόπου τους, μέσα από τις δράσεις του Συλλόγου τους. Ο νεότευκτος (αρχές του 2011) Σύλλογος Νέων Ολύμπου / Διαφανίου, που αριθμεί περίπου τριάντα μέλη ηλικίας από 13 έως 28 ετών, δημιουργήθηκε αφ' ενός για να καλύψει τις ανάγκες ψυχαγωγίας, στο πλαίσιο των τοπικών πολιτισμικών πρακτικών, που, κατά τη γνώμη των μελών του Συλλόγου, είχαν ατονήσει στην Όλυμπο και στο Διαφάνι, και αφ' ετέρου, για ν' αναλάβει συγκεκριμένες δράσεις βελτίωσης των συνθηκών ζωής των κατοίκων (μέσα από α-

νάπλαση κοινοτικών χώρων, προμήθεια ιατρικών συσκευών κ.τ.λ.).

Μέσα από συνεντεύξεις με μέλη του Συλλόγου και συμμετοχή σε δραστηριότητές του, η έρευνα αυτή αποσκοπεί στη διερεύνηση των εξής επιμέρους θεμάτων: **1.** Μελέτη των ιδιαίτερων αξιών, πρακτικών και της ιδεολογίας που διακρίνουν τους νέους των δύο χωριών, Ολύμπου και Διαφανίου, σε σχέση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία κατοίκους των. Οι αξίες αυτές τους εμπνέουν ν' ακολουθούν διαφορετικούς, μη ιεραρχικούς, πιο άμεσους και ευέλικτους τρόπους συναναστροφής, αλλά και μεθόδευσης και υλοποίησης των στόχων τους. Συγχρόνως, τους θέτουν σε αντιπαράθεση προς άλλους συλλόγους, που αποτελούνται από μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη. **2.** Εστίαση στον προβληματισμό των νέων Ολύμπου και Διαφανίου γύρω από το θέμα της βιώσιμης ανάπτυξης του τόπου τους, την οποία αντιλαμβάνονται ως απόλυτα συνυφασμένη με τη διαχείριση του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Διερευνάται επίσης η επιρροή της εκπαίδευσης των ντόπιων νέων, οι οποίοι σπουδάζουν σε κλάδους που ασχολούνται με θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, στη δημιουργία και στη διάχυση αυτών των στάσεων ζωής και δράσης. **3.** Διερεύνηση του ανθρώπινου δυναμικού του Συλλόγου, ως προς τις εσωτερικές του διαφοροποιήσεις, λόγω του ευρέος ηλικιακού φάσματος που καλύπτει, των διαφορών φύλου και μόνιμης κατοικίας των μελών του (κάτοικοι Ολύμπου, Διαφανίου, παροικιών Αθήνας, Πειραιά και Ρόδου). Ιδιαίτερα διερευνάται η σύσφιξη σχέσεων και η από κοινού κοινωνικοποίηση και ψυχαγωγία, λόγω και της αίσθησης της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς, που μοιράζονται οι νέοι Ολύμπου και Διαφανίου. Οι δύο αυτές κατηγορίες νέων μπορεί να διαθέτουν την ίδια γενεαλογική καταγωγή, αλλά η διαφορετικότητα του περιβάλλοντος, των ασχολιών και της κοινωνικο-ιστορικής εξέλιξης των δύο χωριών, έχει παγιώσει διαφορετικές ταυτότητες για την κάθε ομάδα.

Βιογραφικό σημείωμα

Γεννήθηκε το 1960 στην Αθήνα. Το 1982 αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή (Τμήμα Φιλολογικό) του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου (M.Phil.) στην Κοινωνική Ανθρωπολογία από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (1984) όπου εκπόνησε διατριβή με θέμα: *An Analysis of Rituals Surrounding Birth in Modern Greece*. Συνέχισε με διδακτορικές σπουδές ως υπότροφος του Ιδρύματος Ωνάση στο Institute of Social and Cultural Anthropology, Oxford University, υπό την εποπτεία των καθηγητών John Campbell και Renée Hirschon και έλαβε το διδακτορικό της το 1993 έχοντας εκπονήσει διατριβή βασισμένη σε μακρόχρονη επιτόπια έρευνα, με θέμα: *The Construction of Ethnic Identity among the Castellorizian Greeks of Perth, Australia*. Είναι μέλος της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας, της International Society for Folk Narrative Research (I.S.F.N.R.), της Société Internationale d' Ethnologie et de Folklore (S.I.E.F.), της Ελληνικής Εταιρείας Εθνολογίας, της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου και του Κέντρου Καρπαθιακών Ερευνών. Έχει τιμηθεί με έπαινο από την Ακαδημία Αθηνών για την Συλλογή εθνογραφικού υλικού πάνω στη λαϊκή ιατρική της Πάτμου (Λαογραφικό Αρχείο Ακαδημίας Αθηνών, 1981). Έχει κάνει επιτόπιες έρευνες με λαογραφική και ανθρωπολογική προσέγγιση σε διάφορα μέρη του ελληνικού μεσογεια-

κού και νησιωτικού χώρου και στις παροικίες της διασποράς των Ελλήνων της Αγγλίας, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας. Από το 2004 έως το 2011 εργάστηκε ως ερευνήτρια στο Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών. Το καλοκαίρι του 2004 ήταν Visiting Fellow στο National Europe Centre του Australian National University στην Κάμπερρα της Αυστραλίας. Συμμετέχει σε επιτροπές αξιολόγησης άρθρων που υποβάλλονται προς δημοσίευση στην *Επετηρίδα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών* και στην *Ethnologia On Line*. Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη μελέτη του πολιτισμού και της κοινωνικής οργάνωσης των Ελλήνων της διασποράς, στη διερεύνηση της τοπικής ταυτότητας, στην αφήγηση και στην προφορική ιστορία, στο δημοτικό τραγούδι, καθώς και στην έκφραση της πολιτισμικής και της εθνοτικής ταυτότητας μέσω του διαδικτύου. Έχει διδάξει σε προπτυχιακό και σε μεταπτυχιακό επίπεδο στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου στη Μυτιλήνη (1997-2005) και στο Τμήμα Επιστημών της Τέχνης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2002). Έχει συμμετάσχει σε συνέδρια και σε σεμινάρια στην Ελλάδα και διεθνώς και έχει δημοσιεύσει σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και Πρακτικά Συνεδρίων, στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα σε θέματα σχετικά με τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα. Από τον Ιανουάριο του 2011 εργάζεται ως λέκτορας της Κοινωνικής Λαογραφίας στο Φιλολογικό Τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ψαρή Παναγιώτα, αρχαιολόγος

Συνεισηγητής: **Ζαρίφης Νικόλαος, αρχιτέκτων**

Αρχαιολογική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση του μοναστηριακού συγκροτήματος του Αρχαγγέλου Μιχαήλ του Ρουκουνιάτη στη Σύμη.

Περίληψη

Το μοναστηριακό συγκρότημα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ του Ρουκουνιάτη βρίσκεται σε απόσταση 5 χλμ. περίπου δυτικά του οικισμού της Σύμης. Η μονή, ανενεργή στις μέρες μας, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα οχυρωμένου μοναστηριακού συγκροτήματος. Τον ναό περιβάλλουν τα κελιά, το μαγειρείο και η Τράπεζα, ο εξωτερικός τοίχος των οποίων, με τα ελάχιστα μικροσκοπικά ανοίγματα, λειτουργεί ως οχυρωματικό τείχος προστασίας του συγκροτήματος.

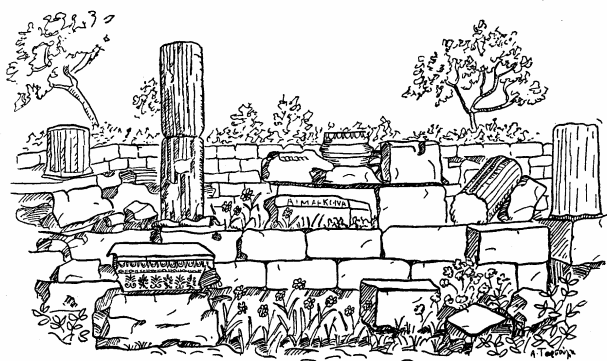
Αξιοπρόσεκτη ιδιαιτερότητα της μονής αποτελεί η ύπαρξη των δύο ναών, από τους οποίους ο ένας είναι υπερκείμενος του άλλου, στοιχείο που ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα των διαδοχικών κατασκευαστικών φάσεων του συγκροτήματος. Κατά την πρώτη κατασκευαστική φάση ο ναός ήταν επιμήκης σε κάτοψη, σταυροειδής με τρούλο. Λειτουργικές ανάγκες κατασκευής μεγαλύτερου ναού και περισσότερων κελιών, οδήγησαν σε μεγάλης κλίμακας επεμβάσεις στο μοναστηριακό συγκρότημα. Ο τρούλος του αρχικού ναού κατεδαφίστηκε και στη θέση του κατασκευάστηκε σταυροθόλιο με δύο ενισχυτικά τόξα στήριξης της οροφής, η οποία αποτέλεσε και το δάπεδο του νέου ναού. Ο νέος ναός ακολούθησε την αρχιτεκτονική διάταξη του παλαιότερου, με την ίδια επιμήκη ανάπτυξη και ένα συνεπτυγμένο εγκάρσιο

κλίτος. Χαρακτηριστική είναι η διαμόρφωση της πολυγωνικής κόγχης του Ιερού σε σχέση με την ημικυκλική του αρχικού. Μεταξύ της νότιας πλευράς του παλαιότερου ναού και της νότιας πτέρυγας των κελιών, ο διάδρομος επικοινωνίας καταργήθηκε και στη θέση του διαμορφώθηκαν δεξαμενές νερού. Νέα Τράπεζα και νέα κελιά κατασκευάστηκαν στο ίδιο επίπεδο με τον υπερκείμενο ναό. Κατά την τελική κατασκευαστική φάση του συγκροτήματος προστέθηκαν το Ηγουμενείο και μικρό ναύδριο σε τρίτο επίπεδο και διαμορφώθηκε κλίμακα ανόδου προς το επίπεδο αυτό.

Και οι δύο ναοί φέρουν αξιόλογο τοιχογραφημένο διάκοσμο. Στο μεν κάτω καθολικό, οι τοιχογραφίες διατηρούνται σε εξαιρετικά κακή κατάσταση στοιχείο που δυσχεραίνει τη χρονολόγησή τους, στο δε υπερκείμενο η κατάσταση διατήρησής τους είναι σαφώς καλύτερη. Επιγραφικές μαρτυρίες χρονολογούν τον διάκοσμο του πάνω καθολικού στα 1738, αποδίδοντας τη δημιουργία του στον ζωγράφο Γρηγόριο από την Σύμη, ο οποίος εικονογράφησε και τον ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου στην Λίνδο Ρόδου.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Παναγιώτα Ψαρρή γεννήθηκε στη Ρόδο. Σπούδασε αρχαιολογία στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και μετεκπαιδεύτηκε με υποτροφία του Κρατικού Ιδρύματος Υποτροφιών στην Ecole Pratique des Hautes Etudes του Παρισιού. Είναι γνώστης τριών ξένων γλωσσών (αγγλικής, γαλλικής και ιταλικής) και πτυχιούχος πιάνου του Ελληνικού Ωδείου Αθηνών. Υπηρετεί ως αρχαιολόγος στην 4^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ**

Α΄ ΣΕΙΡΑ ΑΥΤΟΤΕΛΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

1. Χρ. Ι. Παπαχριστοδούλου, «Ιστορία της Ρόδου», Αθήναι 1972.
2. Πλάτωνος Κυπριώτη, «Οι Βενετοκλείς και το Βενετόκλειον» Αθήναι 1973.
3. Γεωργίου Παπασταματίου – Εμμ. Παπαμανώλη, «Ροδιακά – Έρωσ, Πατρίς, Μίσος – Μυθιστορία πρωτότυπος». Αθήναι 1974.
4. Κωνσταντίνου Μηνά, «Το τοπωνυμικό της Κάσου», Αθήναι 1975.
5. Φώτη Βαρέλη, «Κίταλα», Αθήναι 1975.
6. «Δωδεκανησιακή Ποίηση '76» (επιμ. Π. Παρασού) Αθήναι 1978.
7. Γιάννη Χατζηφώτη, «Ιερά Μονή Πανορμίτου Σύμης», Αθήναι 1978.
8. Γιάννη Κωνσταντάκη, «Δαχτυλίδια της αυγής», Αθήναι 1978.
9. Χάρη Κουτελάκη, «Ιστορικό Αρχείο Τήλου», Αθήναι 1979.
10. Ανδρέα Μαγριπλή, «Λαϊκά Σατιρικά», Αθήναι 1980.
11. «Πολιτιστικά Δωδεκανήσου» Αθήναι 1981.
12. Φώτη Βαρέλη, «Αλκυονίδες», Αθήναι 1981.
13. Χάρη Κουτελάκη, «Τοπωνυμικό της Τήλου», Αθήναι 1982.
14. Μ. Σκανδαλίδη, «Τοπωνυμικό της Χάλκης Δωδεκανήσου», Αθήναι 1982.
15. «Παραδοσιακοί οικισμοί Δωδεκανήσου», Αθήναι 1984.
16. Γιάννη Κωνσταντάκη, «Η γλώσσα της φλόγας», Αθήναι 1986.
17. Χρ. Ι. Παπαχριστοδούλου, «Λεξικό των ροδίτικων ιδιωμάτων», Αθήναι 1986.
18. Κώστα Κοντού, «Συμιακές παροιμίες, γνώμες, φράσεις, παροιμιόμυθοι». Αθήναι 1989
19. Μανώλη Γ. Κασσώτη, «Η μάχη της Τήλου», Νέα Υόρκη 1995
20. «Φιλερήμου αγάπησις», τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αγαπητό Γ. Τσοπανάκη, Ρόδος 1997.
21. «Η εθνοαρχαιολογία του Γυαλιού της Νισύρου (Εποχικές μετακινήσεις στα νησιά του Ν.Α. Αιγαίου)», Αδαμαντίου Σάμψων, Αθήναι 1997.
22. Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας για τα 50 χρόνια της ενσωμάτωσης της Δωδεκανήσου (4-5 Μαρτίου 1997).
22. Φ. Κλαδάκη-Μενεμενλή – Ε. Κλαδάκη – Βρατσάνου, «Στη Σύμη των παραμυθιών», Αθήναι 2004.
24. Μανώλη Γ. Κασσώτη, «Μελαγχολική Άνοιξη», 2005.
25. Γιάννης Κλαδάκης: Παραδοσιακά Τραγούδια της Ρόδου, Ρόδος 2009.
26. Μανόλης Μακρής: Στα χρόνια του Πολέμου. Ρόδος 2011.
27. Μανώλη Γ. Κασσώτη: Καρπαθιακή παρουσία στην Αμερική (1872-2012). Αθήνα 2012.
28. Μιλτιάδης Λογοθέτης: Το αναπτυξιακό πρότυπο της Δωδεκανήσου και ο τουρισμός. Ρόδος 2012.

29. Κωνσταντίνος Μηνάς: Μελέτες Νεοελληνικής Διαλεκτολογίας Β΄. Ρόδος 2012.

Β΄ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

1. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Α΄ 1972, Αθήναι 1973, σ. 382
2. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Β΄ 1973, Αθήναι 1974, σ. 393
3. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Γ΄ 1974, Αθήναι 1977, σ. 384
4. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Δ΄ 1975, Αθήναι 1978, σ. 351
5. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Ε΄ 1976, Αθήναι 1978, σ. 385
6. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΣΤ΄ 1977, Αθήναι 1979, σ. 384
7. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Ζ΄ 1979, Αθήναι 1979, σ. 408
8. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Η΄, Αθήναι 1983, σ. 320
9. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Θ΄, Αθήναι 1983, σ. 360
10. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Ι΄, Αθήναι 1984, σ. 472
11. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΑ΄, Αθήναι 1986, σ. 426
12. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΒ΄, Αθήναι 1987, σ. 376
13. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΓ΄, Αθήναι 1989, σ. 368
14. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΔ΄, Αθήναι 1989, σ. 368
15. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΕ΄, Αθήναι 1994, σ. 518
16. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΣΤ΄, Ρόδος 1998, σ. 456
17. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΖ΄, Ρόδος 2000, σ. 600
18. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΗ΄, Ρόδος 2004, σ. 600
19. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΙΘ΄, Ρόδος 2005, σ. 744
20. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος Κ΄, Ρόδος 2005, σ. 624
21. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΚΑ΄, Ρόδος 2006, σ. 848
22. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΚΒ΄, Ρόδος 2008, σ. 1024
23. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΚΓ΄, Ρόδος 2009, σ. 896
24. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΚΔ΄, Ρόδος 2010, σ. 882
25. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» Ευρετήρια τόμων Α-ΚΔ, Ρόδος 2011, σ. 216
25. «Δωδεκανησιακά Χρονικά» τόμος ΚΕ΄, Ρόδος 2012, σ. 1058

Γ΄ ΡΟΔΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

23. «Ροδιακά Γράμματα» τεύχος 1^ο, Ρόδος 1992, σ. 224
24. «Ροδιακά Γράμματα» τεύχος 2^ο, Ρόδος 1994, σ. 128
25. «Ροδιακά Γράμματα» τεύχος 3^ο, Ρόδος 1996, σ. 128
26. «Ροδιακά Γράμματα» τεύχος 4^ο – Αφιέρωμα στον Παντελή Ευθυμίου, Ρόδος 1997, σ. 120
27. «Ροδιακά Γράμματα» τεύχος 5^ο, – Αφιέρωμα στους Μανώλη Παπαμανώλη και Λούλα Γιαννακάκου – Παπαμανώλη, Ρόδος 2003, σ. 128
28. Ροδιακά Γράμματα, τεύχος 6^ο, Ρόδος 2006.

**ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΙΗ΄ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ
ΛΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ**

Το
Διοικητικό Συμβούλιο της Σ.Γ.Τ.Δ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Μανόλης Μακρής
Τηλ. 22410 -20104, κιν. 6948421195

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
Γιάννης Παπαχριστοδούλου
22410 – 23133, κιν. 6973054730

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
Χαρά Κοσεγιάν
22410-26163, κιν. 6973317601

ΤΑΜΙΑΣ
Νίκος Κωνσταντινίδης
22410-33960, κιν. 6977702484

ΜΕΛΗ
Χρυσούλα Ζουμπά
22410-26^ο61, κιν. 6974741761

Τίτσα Πιπίνου
22410-30256, 2410-32690

Αριστείδης Μιαούλης
22410-62762, κιν. 6944683828

